No. 4077.319

THE TRVSTEES OF THE PVBLIC LIBRARY
LVX
OMNIVM CIVIVM
OF THE CITY OF BOSTON
1852 1878

MUSEUM MESDAG.

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
Boston Public Library

http://www.archive.org/details/catalogusderschi00muse

MUSEUM MESDAG.

CATALOGUS

DER

SCHILDERIJEN, TEEKENINGEN, ETSEN EN KUNSTVOORWERPEN.

'S-GRAVENHAGE.
MOUTON & Co.
1905.

Sept. 21, 1905
P

PUBLIC LIBRARY
OF THE
CITY OF BOSTON

VOORWOORD.

Men zal niet vinden dat ik de beteekenis van het Museum-Mesdag overschat, nu ik het noem verreweg het meest artistieke Museum van moderne kunst, dat in en buiten Europa, bestaat. Het is tevens het meest leerzame.

Edmond de Goncourt, de keurige verzamelaar en kunstkenner, heeft eens gezegd: „*Chez un individu qui a le goût de l'art, ce goût n'est pas limité seulement aux tableaux; il a le goût d'une porcelaine, d'une ciselure, de n'importe quoi, qui est de l'art.*" Zóó is 't dan ook: — de ware man van smaak waardeert op de juiste wijze elke uiting van het schoone. Dit verklaart, hoe de Heer en Mevrouw Mesdag-van Houten, terwijl zij schilderijen en teekeningen kochten, voor hun eigen genoegen alléén, zonder in het minst te denken aan eene verzameling, die eenmaal een publiek Museum zou worden, óók geheel andere voorwerpen bijeen brachten. Zij toonden hun smaak zoowel voor allerlei Oostersche kunst-voortbrengselen als voor de fraaie, zoo zeldzaam geworden produkten der Oud-Rozenburg fabriek, in den tijd, toen de geniale Colenbrander alles ontwierp en in eigen persoon leidde. Wanneer men dan ook in dit Museum volop genoten heeft van de heerlijke schilderijen, van hun krachtige factuur, van hun aan émail herinnerende „*pâte*", men zich ook vergasten kan aan den delicaten kleurenzang der bij uitstek voorname oude Satsoema's, en bewonderen de zoo fijn en kunstig geciseleerde en

gedreven Arabische koperwerken, de schijnbaar grillige, maar inderdaad zoo logisch en smaakvol gemodelleerde en versierde oud-Chineesche en Japansche bronzen, — aan zooveel méér voorwerpen nog, die kenner en leek het zuiverst genot schenken.

Ik geloof dat het hier de plaats is om den Heer Nojima, van het Japansche Gezantschap alhier, mijn oprechten dank te betuigen voor de vriendelijke welwillendheid, waarmede hij mij behulpzaam was in het ontcijferen van de merken en handteekeningen en bij het determineeren van sommige zeer zeldzame stukken; zoo ook mijn dank aan de Onder-Directrice, Mej. van Calcar, aan de heeren L. Bénédite en Ch. Destrée te Parijs, die allen steeds bereid waren mij te helpen.

Zooeven zeide ik, dat deze collectie de meest artistieke is der bestaande openbare verzamelingen, omdat het mij steeds opviel bij het maken van dezen catalogus, dat naast een zoo groot aantal bij uitstek uitmuntende schilderijen, tevens hier ook een verrassend aantal ongemeen fraaie schetsen en zoogenaamde „aangelegde" doeken van moderne meesters aanwezig is.

En dit bijzondere en belangrijke gedeelte van het Museum-Mesdag doet het al reeds van groote waarde worden. Hoe interessant is 't niet. te leeren zien, *hoe* Rousseau, Daubigny, Diaz, Dupré, Vollon, Millet, enz., hun werken *begonnen*, *hoe* zij schilderden.... Indien men een grooter aantal schetsen en studies had uit den tijd van Rembrandt, hoe leerzaam, verklarend en belangwekkend zou dit niet zijn! In al deze *„frottis"*, preparaties, — of hoe men deze „aangelegde" werken wil noemen, — is toch reeds de emotie van den artist volkomen uitgesproken, ja, méér zelfs dikwijls dan in zijn geheel afgewerkte schilderijen, waar somtijds het spontane van de uitdrukking is ingeboet bij schijnbaar grootere volkomenheid.

In mijne studie over H. W. Mesdag heb ik, om deze

meening te staven, verteld, hoe Jules Breton, de bekende Fransche schilder, sedert vele jaren reeds Lid van het Institut de France, zich uitlaat over eene schets van Rubens. Breton had te Rijssel een *Kruisaflegging* gezien, die hij noemt: „*imposant, robuste, solide, large et plein d'âme*," dus alle qualiteiten bezittend van een mooi voldragen kunstwerk. Jaren later komt Breton in hetzelfde Museum terug, ziet daar, naast dat schilderij, de schets er van, een doekje van hoogstens dertig à veertig centimeter, en dan zegt hij van dit laatste: *c'était comme surgissant toute palpitante du cerveau du Maître, l'esquisse du tableau*". „*Merveille inoubliable!*"

„*Dans mes souvenirs de ces deux toiles, c'est la plus petite qui me semble la plus grande, la plus vibrante, la plus divine et la plus douloureusement dramatique ...... chaque touche est chaude de son génie*" (*de Rubens*). . . . enz. Dit citaat toont wel aan van hoeveel waarde een Schets kan zijn. En zoo zijn er velen in dit Museum.

Naast hun eigenaardige bekoring hebben deze getuigen der teêrste gemoedsstemmingen van hun scheppers, nog het nut, dat zij laten zien op welke wijze die meesters ontwierpen, begonnen, en hoe zij met het penseel teekenden op het doek, iets geheel anders dan teekenen met potlood of krijt.

Alfred Stevens, de groote Belgische schilder, schreef in zijn „Impressions sur la Peinture": „*on ne s'inquiète pas assez de nos jours de la facture, du métier, de la peinture pour la peinture, mais on sera forcé d'y revenir, et ceux-là seuls qui possèderont cette qualité maîtresse seront assurés de l'immortalité.*" Deze zin verkondigt eene onwederlegbare waarheid. En juist de hoofdtrek van het Museum-Mesdag ligt hierin, dat het gewijd is aan de „*belle peinture*".

Kenschetsend is hier de fraaie uitvoering van bijna alle aanwezige werken, — de fraaie, harmonieuse, en wèl-begrepen schildering.

Niet meer of min anecdotische onderwerpen zijn hier van eenig belang: uitsluitend en altijd zijn het opvatting en kwaliteit van uitvoering, die op den voorgrond treden, uitsluitend is er bij de vorming van deze collectie naar ware *kunst* gezocht. Kon het ook anders zijn, waar twee artisten, als de heer en mevrouw Mesdag, in staat waren om het beste te kiezen uit al het moois, dat aangeboden werd door ongeveer een eeuw van groote productiviteit en krachtig leven op kunstgebied? In 1903 boden de heer en mevrouw Mesdag deze collectie den Staat ten geschenke. Inderdaad een vorstelijke gift aan Nederland!
De toekomst zal, méér nog dan het heden, de waarde ervan beseffen.

Ph. ZILCKEN.

1904.

SCHILDERIJEN, TEEKENINGEN, ETSEN ENZ.

ABRAHAMS. Anna Abrahams werd in 1849 te Middelburg geboren. Hier had zij les van J. F. Schütz, die haar stillevens naar de natuur deed teekenen en landschappen copiëeren. Haar vader ontwikkelde haar natuurlijken aanleg en smaak, door met haar tentoonstellingen te gaan zien. Op kostschool te Oosterbeek kreeg Anna Abrahams onderwijs van Mej. R. S. Wildrik, die haar meermalen meenam, wanneer zij bezoeken bracht aan de ateliers der dames Vos en Haanen of van den heer Hendriks te Arnhem. In 1877 vestigde zich de familie Abrahams te 's-Gravenhage. Daar bezocht Anna Abrahams ook den middag-cursus van de Akademie, en werkte 's avonds op het atelier van P. van der Velden.
Haar stillevens in fraaie, zuivere harmonieën, van beurtelings sterke of teêre kleuren, zijn altijd zeer persoonlijk van opvatting.

1. **Stilleven.** Koperen koelvat, waarvoor een donkere aarden pot met een paar takken Oostindische kers; rechts eene bloem en twee tomaten.
Hoog $0{,}31^5$, Breed $0{,}43^5$. Paneel. Get.: *Anna Abrahams.*

ALLEBÉ. August Allebé werd geboren te Amsterdam in 1838. Zijn vader was een bekend geneeskundige. Reeds jong kreeg Allebé teekenles aan huis van C. F. Greive. Na een cursus gevolgd te hebben in Felix Meritis, na aan de Akademie te hebben gewerkt, en een studiereis naar Parijs te hebben gemaakt, ging hij zich op het schilderen toeleggen op het atelier van Greive.
Sedert 1860 stelde Allebé ten toon, meest kleine genrestukken, vast geteekend, zeer knap doorwerkt, vol gevoel, en voor dien tijd ongemeen fraai van kleur en toon. Enkele portretten schilderde hij toen ook. Later kwamen

zijn dierenstudies in „Artis", welke getuigen van zijn mooi en doordringend observatie-vermogen. Voor de kunst is het wellicht jammer dat Allebé in 1880 werd benoemd tot leeraar aan de Rijks-academie, waarvan hij thans nog de uitstekende Directeur is. Tengevolge van de verplichtingen, die hij op zich had genomen, was het hem niet meer mogelijk, zooveel te produceeren als voorheen, wat zeer te betreuren is. Hiertegenover dient gezegd te worden, dat Allebé uitmuntende kunstenaars heeft gevormd, als Jan Veth, Willem Witsen en vele anderen.

2. **Een Oude Vriend.** Een museum-suppoost wandelt op en neêr in een beelden-gallerij.
Hoog 0,61. Breed 0,23. Get.: *Allebé. Bruxelles.* 1870.

ALMA TADEMA. Laurens Alma Tadema werd geboren te Dronrijp in 1836. Reeds vroeg leerde hij teekenen en in 1852 vond men voor hem eene leerschool in de Akademie te Antwerpen, waar hij onder toezicht van Wappers en de Keijzer werkte. In dien tijd maakte hij kennis met Louis de Taey, leeraar in de geschiedenis. Deze kennismaking, gevoegd bij die van eenige te Antwerpen wonende Duitschers, die ook de geschiedenis bestudeerden, deden Tadema onder den invloed geraken der oude verhalen, en zoo ontstond zijn eerste schilderij: „De opvoeding van de kinderen van Clovis."
Dertien jaar bleef Tadema te Antwerpen werken. Hier ook schilderde hij zijn „Fredegonde en Pretextatus", welk stuk hem o. a. den lof van Paul de Saint-Victor deed inoogsten.
De kennismaking met den Vlaamschen schilder Leys heeft veel invloed op Tadema gehad, die tot 1865 in de Scheldestad bleef wonen, waar hij zijne eerste reeds groote successen behaalde. In 1870, na een vijfjarig verblijf te Brussel, ging hij zich te Londen vestigen, waar hij in 1873 genaturaliseerd werd. De meeste werken van Alma Tadema zijn door uitmuntende reproducties zoo algemeen bekend, dat het overbodig is deze hier nader te bespreken.

3. **Spelevaren.** Een werk uit de eerste periode van den meester. Een Romein in purperen toga haalt een bootje voor den voet van eene marmeren trap, terwijl eene aanzienlijke dame deze afdaalt.
Hoog 0,80, Breed 0,54. Get.: *L. Alma Tadema.* '68.

4. **Portret van de vrouw van den schilder.** Een jonge vrouw in Grieksch kostuum, kijkende naar den toeschouwer, terwijl zij in haar rechterhand een prentje en in haar linker een blauw schermpje houdt.
Hoog 0,26, Breed 0,11. Paneel. Get : *L. Alma Tadema.*

5. **Romeinsch park** met standbeelden, twee figuren en eene bank rechts; de linkerhelft wordt ingenomen door eene springende fontein met bronzen ruiterbeelden.
Hoog 0,19, Breed 0,53^5. Get.: *L. A. T.*

ALMA TADEMA. Laura Alma Tadema-Epps is geboren te Londen in 1852. Zij teekende vóór haar huwelijk naar de antieken in het British Museum, terwijl zij leiding had van artisten als Maddox Brown, wiens tweede dochter eene boezemvriendin van haar was. Gehuwd, schilderde zij geheel naar de opvatting van Alma Tadema, zeer aandachtig en uitvoerig de natuur bestudeerende, niets aan het toeval overlatende.

6. **Stilleven.** Boven een schoorsteenmantel, waarop eene glazen vaas met gele narcissen, hangt een ronde spiegel, waarin het gezicht van de schilderes weerkaatst wordt.
Hoog 0,61, Breed 0,30. Get.: *L. Alma Tadema.* 1872.

7. **Stilleven.** Een rood japansch-lak blaadje als achtergrond, daarvoor een wit en blauw porceleinen kopje, waarin eenige crocussen en klimop-bladeren.
Hoog 0,22^5, Breed 0,35. Get.: *L. Alma Tadema.* 1872. op. 2.

ARTZ. 1837—1890. David Adolphe Constant Artz werd in 1837 geboren te 's-Gravenhage. Eerst studeerde hij eenige jaren aan de Akademie te Amsterdam, totdat hij in 1866 naar Parijs ging, waar hij tot 1874 woonde en veel omging met Matthijs- en Jacob Maris en met Kaemmerer. Toen hij daarheen trok had hij aanbevelingen mede gekregen van Israëls en Kneppelhout, en weldra maakte hij kennis met Courbet, die toen op het hoogtepunt van zijne loopbaan stond. Deze gaf hem den raad een atelier te huren, een model te nemen, en ... zijne deur te sluiten voor iedereen. Zoo ongeveer deed Artz en hij begon allerlei onderwerpen te schilderen, tot Japansche vrouwtjes toe. In 1868 echter was hij naar Holland teruggekomen en had hij te Scheveningen het schilderachtige der visscherstypen gezien Van dit moment af had hij zijn weg gevonden. Hij overleed te 's-Gravenhage in December 1890.

8. **Een binnenhuis**. Links een raam, in het midden eene deur, waarvoor een meisje; rechts een groot bed.
Hoog 0,31, Breed 0.41. Get.: *Artz*.

9. **Scheveningsche vrouw** met twee kinderen, waarvan zij één in hare armen draagt.
Hoog 0,39½, Breed 0,19. Get.: *Artz*.

10. **Slapend meisje**. Studie van een Scheveningsch meisje, slapend in het duin.
Hoog 0,50. Breed 0,98. Get.: *Artz*.

11. **Op den uitkijk**. Studie van eenen Scheveningschen jongen liggend op het duin.
Hoog 0,50, Breed 0,98. Get.: *Artz*.

12. **Bij het vuur**. Rondom eene tafel zitten de ouders en vier kinderen bij een raam.
Hoog 0,78, Breed 1,08. Get.: *Artz*. (Nagelaten werk).

13. **Aan den maaltijd**. Schets van een binnenhuis, met figuren.
Hoog 0,73, Breed 0,98. Get.: *Artz*. (Nagelaten werk).

BASTIEN LEPAGE. 1848—1884. **Jules Bastien Lepage** was een boerenjongen. Geboren in 1848, te Damvillers (Meuse), moest hij, alvorens zich aan de kunst te wijden, een examen voor administratie der posterijen afleggen. In 1867 vertrok hij naar Parijs, waar hij het atelier Cabanel doorliep. Aan den Fransch-Duitschen oorlog deed hij mede. Eerst in 1872 keerde hij weer naar de hoofdstad terug.

Een der succes-stukken van den Salon van 1874 was het portret van een ouden boer, zijn grootvader, met zwart calotje, buiten zittende tegen een achtergrond van frisch groen Dit schilderij vestigde de aandacht op den jongen schilder, die ook in latere jaren een aantal portretten maakte, eenigszins in het genre van die van Holbein. Onder dezen werden die van Sarah Bernhardt, in fijn grijzen toon, van Albert Wolff, van den prins van Wales al bijzonder opgemerkt en bekend.

Maar het meest persoonlijke van zijn talent vindt men in die levensgroote composities als *„les Foins"*, *„Jeanne d'Arc"*, *„l'Amour au Village"*, werken, waarin hij met veel innigheid zijn liefde voor het landelijk leven uitspreekt. Bastien-Lepage had groote plannen voor de toekomst, maar in 1883 werd hij ernstig ziek. Een verblijf in Algerië baatte niet en het volgend jaar stierf de zoo talentvolle schilder op zes en dertigjarigen leeftijd.

14. **Studie voor „Les Foins", (1877).** Een boer ligt op den rug uitgestrekt te slapen; naast hem zit eene boerin uit te rusten, de handen in den schoot, voor zich uit starende.
Hoog 0,33, Breed 0,41. Get.: *J. Bastien Lepage.*

BAUER. Mari A. J. Bauer geboren te 's-Gravenhage in 1867, was leerling der Haagsche Akademie, waar hij in de compositie-klasse reeds toonde, wat hij later zou kunnen. Veel leerde hij ook van den schilder S. van Witsen, den intiemen vriend van Jozef Israëls, die ook een kundig, smaakvol en enthousiast verzamelaar van prenten is. Toen reeds maakte hij teekeningen, geheel analoog met zijn later werk, wat allicht doet begrijpen, hoe sterk het hem eigene talent in hem geworteld is.

In 1885 ging Bauer voor het eerst naar Constantinopel, en van toen af dateeren die ontelbare, zoo decoratief gevoelde aspecten van een Oosten, dat niet precies meer zoo bestaat, maar die een onovertrefbaar vizioen van „het" Oosten geven. In 1889 maakte hij bij Ph. Zilcken zijn eerste ets, en onmiddellijk was hij volkomen zijn techniek meester. Herhaalde reizen naar Constantinopel, door Frankrijk, naar Egypte en Hindoestan stelden Bauer in staat onuitputtelijke documenten voor zijn *œuvre* bijeen te garen. Ook als illustrator, maar geheel in artistieken zin, is Bauer een paar malen opgetreden. Natuurlijk dat ook in dit genre zijne persoonlijke qualiteiten hem een uitmuntende plaats deden innemen.

15. **Interieur van de Aya Sophia te Constantinopel.** Houtskoolteekening op geelachtig papier. In de moskee bevinden zich slechts enkele figuren,
Hoog 0,60½, Breed 0,56½. Get.: *M. Bauer.*

16. **De Cathedraal te Straatsburg.** Houtskoolteekening op geelachtig papier. De voorgevel van de grootsche hoofdkerk.
Hoog 0,57, Breed 0,38. Get.: *M. Bauer.*

17. **Binnenplein bij maanlicht.** De binnenplaats van een ruim Oostersch gebouw, verlicht door den maneschijn. Boven de witte muren ziet men even het diepe azuur der lucht. Op het plein zitten een aantal figuren, voorop, in de schaduw, een paard en liggende figuren in bonte mengeling.
Hoog 0,74, Breed 0,68. Get.: *M. Bauer.*

18. **Straat te Parijs.** Talrijke voetgangers, omnibussen en andere rijtuigen, en hooge, grijs-gele huizenrijen bij regenachtig weder, indrukwekkende impressie der wereldstad.
Hoog 0,77, Breed 0,57. Aquarel. Get.: *M. Bauer.*

19. **Moskee.** Luchtig en vlot behandelde aquarel, die wel de statige grootheid van zulk een gebouw weergeeft. Hoog 0,70, Breed 0,58. Get.: *M. Bauer.*

20. **Straat te Constantinopel.** Uit een Turksch winkeltje ziet men de Oostersche straatbeweging. Eene gesluierde dame op eenen witten ezel, door een knaap geleid, komt voorbij in het volle licht, evenals talrijke voorbijgangers.
Hoog 1,17, Breed 1,89. Get.: *M. Bauer.*

BEHREND—CROISET VAN DER KOP. Mevrouw Behrend-Croiset van der Kop, geboren te 's-Gravenhage, in 1862, teekende en schilderde in haar jeugd veel onder leiding van Mevrouw S. Mesdag-van Houten.
Van Barbara van Houten leerde Mej. Croiset van der Kop het etsen. Eenigszins in het genre van deze hoogst verdienstelijke artiste maakte zij o. a. een aantal stillevens, meest oud-Japansche voorwerpen, in forsche, breede, krachtige lijnen.

21. **Stilleven.** Japansche bronzen (oorspronkelijke ets).
Hoog 0.30⁵, Breed 0.23. Get.: *J. Croiset van der Kop.*

BIANCHI. 1840—1904. **Mosè Bianchi,** geboren te Monza in 1840, was de zoon van een schilder, tevens restaurateur van schilderijen; toen Mosè zestien jaar oud was, mocht hij naar Milaan gaan, waar hij aan de Brera-school studeerde. In 1859 volgde Bianchi, gedurende den oorlog, Garibaldi. In 1864 begon de reeks zijner successen, met genre-stukken, portretten, en ook aquarellen, geestig en pittig behandeld, met veel smaak, zooals alles wat hij deed. Mosè Bianchi is dan ook een wegwijzer geweest voor de vrij talrijke schilders, die de tegenwoordige Lombardische „school" vormen.
Bianchi heeft ook een aantal zeer fraaie etsen gemaakt, en evenals Goya, Fortuny, met groote gevoeligheid *aquatint* weten aan te brengen op zijn platen; misschien is het klimaat van het Zuiden een niet onbelangrijke factor voor het slagen met dit procédé. In elk geval is zijn groote ets, *„Het Wonder"*, uiterst breed en teer behandeld, een opmerkenswaardige prent der negentiende, eeuw. In 1898 ging Mosè Bianchi van Milaan naar Verona

waar hij tot directeur der Academie was benoemd. In 1900 echter werd hij door een beroerte getroffen. Hij keerde naar zijn geboorteplaats Monza terug, waar hij overleed in 1904.

22. **Koorknapen.** Een optocht van koorknapen; de voorste draagt een koperen schotel, de tweede een missaal. Een voorbeeld van mooie, gevoelige Italiaansche aquarelleerkunst; zeer geestig zijn de figuren getoetst. Hoog 0,29⁵, Breed 0,46⁵. Aquarel. Get.: *Bianchi Mose.* '77.

BILDERS, Johannes Warnardus. 1811—1890. Deze echt romantische, zeer verdienstelijke landschapschilder werd te Utrecht geboren, op de Oude Gracht, waar zijn vader een bakkerij had. Na rijp overleg werd aan den lust tot schilderen in den jongeling toegegeven, en hij ging in de leer bij Jonxis, lid eener schildersfamilie te Utrecht.

In 1830 was Bilders de tweede vrijwilliger, die zich aanmeldde om dienst te nemen, en gedurende drie jaren bleef hij militair. Daarna keerde hij terug naar zijn meester Jonxis; zeer jong nog trad hij in het huwelijk en ging met zijn gezin naar Oosterbeek.

De fraaie, wilde natuur aldaar opende hem de oogen; hier maakte hij ook kennis met Kneppelhout, die „den Hemelschen berg" bewoonde. Na drie jaren hier vertoefd te hebben, vestigde Bilders zich te Utrecht, en later te Amsterdam, maar telkens keerde hij naar zijn geliefkoosd Oosterbeek terug. Ook in Drente en te Vorden maakte hij vele studies. Deze, direct naar de natuur geschilderd, zijn zeer mooi, meestal veel rijker van kleur en frisscher van impressie dan zijn schilderijen. Geheel in den geest van dien tijd maakte Bilders ook talrijke houtskoolteekeningen, die, breed behandeld, in fijne toon-tegenstellingen, met fraaie grijzen en zwarten zeker tot het beste van zijn werk behooren.

23. **Boschgezicht te Oosterbeek.** Als eerste plan, water, waarachter een pad met zware beukestammen en

een bankje; daarop zit eene vrouw, in het zwart gekleed, te lezen.
Hoog 0,60[5], Breed 0,45. Get.: *J. W. Bilders. f.*

24. **Omgevallen boomen.** Studies als deze doen zijn talent meer waardeeren, dan vele zijner schilderijen.
Hoog 0,20[5], Breed 0,47[5]. Get.: *J. C. Bilders.*

25. **De oude Berken aan den Plas te Oosterbeek.** Langs een romantisch slootje in een bosch; voorop een fraaie berk.
Houtskoolteekening. Hoog 0,89, Breed 0,70. Get.: *De oude Berkenboomen. J. Bilders.* 1872.

BILDERS—VAN BOSSE. 1837—1900. Maria van Bosse werd in 1837 te 's-Gravenhage geboren. Zij leerde schilderen van voortreffelijke meesters als Bosboom, van de Sande Bakhuysen en later van haar echtgenoot J. W. Bilders, dien zij te Vorden leerde kennen.
In deze fraaie streek begon zij naar hartelust te werken, na veel moeilijkheden te hebben overwonnen alvorens zich aan de kunst te mogen wijden.
Met smaak en gemak schilderde Mevrouw Bilders-van Bosse voornamelijk boschgezichten met blanke berken- en zilveren beukenstammen.

26. **Winter te Heelsum.** Lage boerenwoningen en een iepeboom. De daken en de grond zijn bedekt met sneeuw, die tegen de loodkleurige lucht licht uitkomt. In het midden een oud vrouwtje.
Hoog 0,40, Breed 0,65. Get.: *M. Bilders van Bosse.*

BISSCHOP. 1828—1904. Christoffel Bisschop werd te Leeuwarden geboren in 1828. Zijn vader wilde, dat hij zou studeeren. Wel ging Bisschop van de lagere naar de Latijnsche school, maar hij hield van niets zoo veel als van teekenen.
In dien tijd, in die streek, onderscheidden de menschen

ter nauwernood een kunstenaar van een kunstenmaker, zoodat de vader van Bisschop zich nogal verzette tegen den wensch van Christoffel om schilder te worden. Maar reeds vroeg verloor Bisschop zijn vader. Zijne moeder, van wie hij later een zeer fraai portret heeft gemaakt, verzette zich minder krachtig tegen het voornemen van haar zoon. Dank zij haar invloed ging hij naar Delft, in 1846, naar het atelier van Schmidt, dat toenmaals beroemd was. Hier bracht Bisschop een gelukkigen tijd door, afgewisseld door uitstapjes naar Dongen, in gezelschap van de andere leerlingen. In dit vergeten dorp begon Bisschop antiquiteiten te koopen, en zoodoende legde hij den eersten steen voor die éenige verzameling Oud-Hollandsche voorwerpen, welke zijn huis tot een bijzonder Museum maakt. Na den dood van Schmidt, in 1849, ging Bisschop naar Parijs, waar hij in de ateliers van Le Comte en Gleyre studeerde.

In 1885 keerde Bisschop naar Den Haag terug. Hier begreep hij waarin zijn kracht kon liggen: hij ging studies maken in Hindelopen, en van toen af begon men hem te waardeeren. De schilderachtige, rijkgekleurde oud-Friesche kleederdrachten, de fraaie binnenhuizen en de niet minder fraaie voorwerpen waarmede hij ze kon „stoffeeren", leverden hem talrijke onderwerpen voor schilderijen en aquarellen. Ook maakte Bisschop vele portretten van vorstelijke personen, waaronder dat van onze Koningin, als kind, in het costuum van Amalia van Solms, welbekend is.

De werken van Bisschop onderscheiden zich door hun kleur van de meeste schilderijen onzer moderne kunst, daar in deze laatste meer naar den juisten toon, dan naar een schittering van coloriet gestreefd wordt. Bisschop is dan ook een colorist in den zin die de Franschen aan dit woord hechten, een zoeker naar de *„couleur locale"*, en in deze richting heeft hij zeer fraaie effecten bereikt.

27. **Stilleven.** Japansche schotel met ananas, tinnen bekers, peren en appelen. Fraai werk van dezen schilder in rijke, sterke kleuren.
Hoog 0,47, Breed 0,88. Get.: *C. Bisschop.*

BLOMMERS. B. J. Blommers is geboren te 's-Gravenhage in 1845; zijn vader was lithograaf en hij zelf

werd voor dit vak opgeleid. Blommers verkeerde echter met de Marissen en Doris Mesker, die op de Akademie studeerden, en in 1869 stelde hij op zijn beurt schilderijen ten toon, na óók de Haagsche Akademie bezocht te hebben. Blommers heeft Scheveningen anders gezien dan andere schilders het deden, en in de aardige „buurtjes", binnenplaatsen en binnenhuizen, iets intiems en persoonlijks gelegd. Ook heeft hij prachtige portretten geschilderd van zijn kinderen, toen die klein waren. Vlug, raak en sappig opgezet, herinneren deze conterfeitsels aan Frans Hals. In latere jaren heeft Blommers veel onderwerpen voor zijn schilderijen gevonden in de zuiver landelijk gebleven interieurs van Noord-Brabant.
Blommers heeft ook enkele zeer fraaie etsen gemaakt.

28. **Spelend kind.** Een klein kind, gezeten in een kinderstoel, kijkt naar gevallen speelgoed.
Hoog 0,17, Breed 0,12. Paneel. Get.: *Blommers.*

29. **Het konijntje.** Eene Scheveningsche vrouw, gezeten op een bankje, naast eene open deur, houdt een kindje vast, dat naar een konijn kijkt.
Dit schilderij is, evenals het vorige, een zeer uitvoerig geschilderd genre-stukje.
Hoog 0,18, Breed 0,22. Paneel. Get.: *Blommers.*

30. **Waar zijn de duifjes.** Uitvoerige en mooie reproductie van dit onderwerp, een der eerste groote successtukken van Blommers.
Hoog 0,21, Breed 15⁵. Get.: *Blommers.*

31. **Scheveningsch meisje.** Uitvoerig portret van een Scheveningsch meisje met witte muts.
Karakteristiek type, zeer levendig geschilderd.
Hoog 0,37, Breed 0,29. Get.: *Blommers.*

32. **Kinderportret.** Zeer levendig en expressief portret van een kindje van den schilder, met wit mutsje en schortje. Van dit schilderij maakte Barbara van Houten eene belangrijke ets.
Hoog 0,26, Breed 0,20. Get.: *Blommers.*

33. **Kinderportret.** Levensgroot, blijkbaar in ééns geschilderd, naar een zijner kinderen. Dit portretje is niet minder mooi, dan vele der beste werken van oud-Hollandsche schilders in dat genre.
Hoog 0,30, Breed 0,26. Get.: *Blommers.*

34. **Spelende kinderen.** Voorop een Scheveningsch meisje, spelende, in een plas aan het strand, met scheepje, gemaakt van een stuk kurk.
Hoog 0,53, Breed 0,35^5. Aquarel. Get.: *Blommers.*

BISSCHOP—ROBERTSON. Suze Robertson, in 1857 te 's-Gravenhage geboren, was eene leerling der Haagsche Akademie, en deed met goed gevolg het examen voor Middelbaar onderwijs, waarna zij gedurende zes jaren aan de H. B. S. voor meisjes te Rotterdam les ging geven. Maar eens in de week ging zij werken op het atelier van P. van der Velden, den kundigen schilder, die tevens zeer goed onderwijzer was.
Merkwaardig is haar krachtig, forsch, energiek temperament, dat zich zoo onderscheidt van de dikwijls zeer verdienstelijke, maar meestal teêre talenten der schilderessen. In 1892 huwde Suze Robertson met den schilder Richard Bisschop.
Zij heeft oude buurtjes te Noordwijk, teekeningen van hoekjes in haar atelier, en af en toe figuur-studies gemaakt, die allen sterk spreken door de rijke kleur, de machtige tonaliteit, de groote rijpheid van coloriet, en in de verte doen denken aan sommige uitingen van Rembrandt, als de Suzanna van het Mauritshuis, en aan de fragmenten van de Staalmeesters.

35. **Boerenkar.** Brabantsche boerderij met rieten dak en witgepleisterde muren. Zon-effect. Voorop een bruin paard met boerenwagen.
Hoog 0,41, Breed 0,52^5. Get.: *Suze Robertson.*

36. **Rust.** Zittend meisje in donkere japon, tegen geelachtigen achtergrond, en profil, naar links gekeerd.
Hoog 0,54, Breed 0.36. Aquarel. Get.: *Suze Robertson.*

DE BOCK. 1851—1904. **Theophile de Bock** werd in 1851 te 's-Gravenhage geboren. Het begin van zijn loopbaan als schilder was gelijk aan die van zoovelen zijner kunstbroeders. Als jongeling ging de Bock in een betrekking bij de Hollandsche Spoorweg Maatschappij. Zijn lust tot teekenen bezorgde hem echter menige distractie, zoodat hij na eenigen tijd die betrekking moest vaarwel zeggen. Nu kon de Bock zich geheel aan het schilderen wijden, en hij exposeerde op een Haagsche tentoonstelling, waar zijn werk in het algemeen niet gewaardeerd maar echter door Jacob Maris, juist uit Parijs teruggekeerd, aangekocht werd. Dit was geen gering succes voor den jongen schilder, die toen ook allengs meer moderne Fransche kunst zag, en in sterke mate werd aangegrepen door Millet, Rousseau, Corot.
Eenige jaren later, ging hij geruimen tijd te Barbizon werken, in het heerlijke woud van Fontainebleau, waar zijn persoonlijk en echt hollandsch temperament toch onaangetast bleef. Te 's-Gravenhage teruggekeerd, begon zijn groote productiviteit. Dikwijls ging de Bock ook in Gelderland studies maken, zoodat de onderwerpen zijner schilderijen wel verschillend zijn, al is zijn karakteristieke uitvoering altijd zeer sprekend. Th. de Bock heeft ook af en toe de pen opgenomen om zijn gedachten over kunst te uiten. Verreweg zijn grootste werk in dit genre is de tekst van het prachtwerk over Jacob Maris. Zijne groote intimiteit met dezen meester stelde hem, beter dan wie ook in staat veel van hem te vertellen.

37. **Onweersbui.** Tegen een zwaar bewolkte lucht eene groep boomen, die, evenals bijna het geheele landschap, in eene wolkschaduw gehuld is. In de verte, aan den horizon, verlicht de zon witte muren en roode daken van huisjes.
Hoog $0{,}34^5$, Breed $0{,}55^5$. Get.: *Th. de Bock.*

BOSBOOM. 1817—1891. **Johannes Bosboom,** geboren in 1817 te 's-Gravenhage, is een der merkwaardigste schilders der negentiende eeuw geweest. Zijne voorname en weelderige visie van sobere kerkinterieurs, doen

hem ook eene geheel eigen plaats in onze kunst innemen. Merkwaardig is bij Bosboom zijne gestadige ontwikkeling. Hoe ouder hij wordt, hoe breeder, machtiger, expressiver worden zijne opvatting en zijne factuur. Reeds in zijne jeugd, omstreeks 1838, streefde hij naar de breedheid van stijl, die zijne laatste werken zoo kenschetst. Bosboom's talent uitte zich vooral in zijne waterverfteekeningen, wier aantal grooter is dan dat zijner schilderijen.
Johannes Bosboom heeft eene kleine autobiographie geschreven, die als voorrede geplaatst werd in den catalogus der tentoonstelling zijner werken te 's-Gravenhage gehouden, na zijn dood, in 1891. Hier vertelt hij o. a. hoe het schilderen van décors voor opera's, op het atelier van B. J. van Hove, van veel invloed is geweest op zijn lateren arbeid, omdat hij aldaar o. a. de verschillende bouwstijlen bestudeerde, wat voor hem als kerkschilder van groot nut was. Deze kunstenaar, wiens persoonlijkheid even karaktervol was als zijn werk, stierf in 1891 te 's Gravenhage.

38. **In een kerk.** Breed gedaan schilderij, voorstellende een kerk-interieur met invallend zonlicht.
Hoog 0.61, Breed 0.48^5. Get.: *J. Bosboom.*

39. **Gedeelte van een Kerk.**
Hoog $0,34^5$, Breed $0,26^5$. Paneel. Get.: *J. Bosboom.*

40. **Synagoge.** Prachtige Rembrandtieke schets, in goud-blonde kleuren. Links valt een zonnestraal op den witten muur en op eenige figuren, terwijl het geheel in transparanten schaduwtoon is gehouden.
Hoog 0,56, Breed $0,43^5$. Get.: *J. Bosboom.*

41. **Trap in eene kerk**; een priester en een koorknaap gaan eene trap af.
Hoog 0,56, Breed 0,37. Aquarel. Get.: *J. Bosboom.*

42. **Kerk-interieur.** Breede schets in rijke kleuren; prachtig is hier o. a. de ruimte uitgedrukt.
Hoog 0,86, Breed $0,67^5$. Get.: *J. Bosboom.*

43. **De kerk te Alkmaar.** Rijke, volle, sappige kleuren. Sterk, invallend lichteffect.
Hoog 0,61, Breed 0,48. Get.: *J. Bosboom.*

44. **Interieur van eene Synagoge.** Meesterlijke schets, zoo mooi als een Rembrandt.
Hoog 0,68, Breed 0.48^5. Get.: *J. Bosboom.*

45. **In een Kerk.** Prachtige impressie in lumineuse kleuren, breed en vrij behandeld.
Hoog 0.54^5, Breed 0,37, Get.: *J. Bosboom.*

46. **In eene Synagoge.** Interieur van eene Jodenkerk, geschilderd in warme, malsche kleuren. Tegen een donker bruin houtwerk teekent zich, sterk verlicht, eene koperen kroon af; voorop staan een paar figuren naast kerkbanken.
Hoog 0,68, Breed 0.48. *Niet geteekend.*

47. **Kerkinterieur.** Breede teekening in sepia.
Hoog 0,43, Breed 0,54. Aquarel. *Niet geteekend.*

48. **Kerk te Alkmaar.** Een der meesterstukken van dezen schilder. Vlot en breed behandelde aquarel in bruine kleuren, op dun papier, dat later gedoubleerd is geworden.
Hoog 0,76, Breed 0,76. Aquarel. Get.: *Alkmaar. Bosboom.*

49. **Het strand te Scheveningen.** Eenige visschersschuiten, gezien van den ingang van het dorp, nabij de kerk.
Hoog 0,33, Breed 0,52. Aquarel. Get.: *J. Bosboom.*

BOSCH. Etienne Bosch is te Amsterdam geboren in 1864. Hij werkte aan de Haagsche Akademie onder leiding van Koelman, en gezamenlijk met Bauer.
Bosch schilderde eerst talrijke stillevens en figuur-composities, terwijl hij zich ook op het gebied der etskunst zeer verdienstelijk maakte. O. m. heeft zijn plaat „*bij Salermo*" een internationale vermaardheid verkregen.

Na herhaalde reizen door Italië beperkte Bosch in de laatste jaren zijn genre grootendeels tot landschappen en stadsgezichten van dit land. Zéér volhoudend werker, heeft Bosch reeds veel meer geproduceerd dan men zou vermoeden, daar hij maar zelden exposeert.

50. **London—Bridge.** Knap geteekend werk in zachte, zonnige kleuren.
Hoog 0,42, Breed 0,65. Aquarel. Get.: *E. Bosch.*

BOULANGER. 1837—1874. **Hippolyte Boulanger,** de veelzijdigste landschapschilder van België in de 19e eeuw, werd te Doornik geboren in 1837, uit Fransche ouders. Zijn vader, die officier was, liet bij zijn vroegen dood eene weduwe na van zeven en twintig jaar met drie kleine kinderen. Toen Hippolyte dertien jaar was, ging hij bij zijne grootmoeder te Parijs een tijdlang wonen, en hier begon hij op verschillende ateliers te werken. Drie jaar later stierven zijn grootmoeder en zijn moeder; zijn broeder was toen genoodzaakt als arbeider in een mijn te gaan werken.
Boulanger ging in dienst bij een decoratieschilder, waar hij werkmans-arbeid moest verrichten, 's avonds echter volgde hij de lessen van de Akademie. Hij werd daarop ernstig ziek, en was tot de grootste armoede vervallen, toen het toeval hem den schilder van Camp deed ontmoeten. Deze nam hem mee naar Tervueren, hielp hem vooruit, liet hem kennis maken met andere schilders, en zóó begon hij zijne korte carrière, die echter lang genoeg is geweest om van hem een groot figuur te maken in de Belgische kunst. In Tervueren ontdekte Boulanger het typische Belgisch-Brabantsche landschap, met zijn golvende akkers en witte huisjes met helroode daken, in wat groen verscholen; het woud van Soignes met de plassen van La Hulpe en zijn statige boomenrijen, en hij kreeg dien grond even lief als de schrijver Lemonnier. Hoewel eenigszins onder den invloed der groote Fransche landschapschilders, had Boulanger een zeer eigene persoonlijkheid.
Zijn schilderijen, doorwerkt, mooi van factuur, waarvan

het onderwerp met smaak gekozen en diep gevoeld is, geven uitmuntend het karakter van Brabant weer, evenals dat van de Ardennen, die hem o. a. het grootsche Gezicht op Dinant inspireerden.

51. **Houtkappen.** Een landschap in het woud van Soignes bij Brussel. De grens van het woud. In een dal zijn houtzagers bezig de oude beuken en berken tot planken te zagen.
Hoog 0,95½, Breed 1,27. Get.: *H. Boulanger 1866.*

BOULARD. 1827—1897. **Auguste Boulard** behoorde tot de leerlingen van Léon Cogniet en later tot die welke Jules Dupré gehad heeft bij Parijs, te l'Ise-Adam. In 1847 begon hij ten toon te stellen, o. a. portretten. Op de Exposition Centennale, in 1900, was Boulard dan ook vertegenwoordigd met figuren en landschappen.

52. **Zeegezicht.** Eene onstuimige zee met een paar scheepjes.
Hoog 0,54, Breed 0,45. *Niet geteekend.*

BOUTEN 1871—1895. **Charlotte Bouten,** te Amsterdam geboren in 1871, jong gestorven, was een talentvol, begaafd meisje, die de natuur eenvoudig, helder en zuiver aanzag. Zij maakte enkele gevoelige teekeningen, etsen en schilderijen, gedurende haar kort bestaan; deze stillevens, dieren-studies en enkele stadsgezichten, werken, waarin zij heel haar aanleg toonde, werden, na haar dood, op de Tentoonstelling van Vrouwenarbeid, in 1898, zeer opgemerkt.

53. **Oude Kerk te Amsterdam.** Stadsgezicht in deftigen, grijzen toon; talrijke huisjes, als gegroeid om de oude kerk. De lucht links is helder licht-grijs.
Hoog 0,76, Breed 1,25. Get.: *Charl. Bouten. Apr. 75.*

54. **Dierenstudies.** Gewasschen teekeningen. Levendige en expressieve studies van honden en katten, zes in ééne lijst. Bijna alle zijn penteekeningen.
Get.: *Ch. B.*

BREITNER. Georges Hendrik Breitner, de meest puissante schilder onder hen, die volgden op de bloeiperiode van de zoogenaamde „Haagsche School" werd in 1857 te Rotterdam geboren; Rochussen gaf hem zijn eerste opleiding, en op diens raad ging Breitner de Haagsche Akademie bezoeken; later was hij hier in de eerste plaats leerling van Willem Maris, hoewel hij ontegenzeggelijk ook veel leerde van de andere Haagsche meesters. Zijn werken, waarin hij alle mogelijke onderwerpen behandeld heeft, geven, zoowel ruiterij-charges als levensgroote figuren, bloemen, straat-typen, nacht-effecten, stillevens, en, in de laatste jaren, die onvergelijkelijke stadsgezichten, waarin Breitner een eenig en blijvend visioen heeft gegeven van het Oude Amsterdam, dat langzaam verdwijnt, — gevuld met het moderne leven — in winter-, avond- en regen-momenten.

Breitner, met zijn zeldzaam compleet, prachtig schilderstemperament, met zijn puissant, hartstochtelijk coloriet, en zijn even sterke passie voor actie en leven, is onbetwistbaar een der meest belangrijke figuren van de huidige schilderschool.

55. **Op verkenning.** Een huzaar te paard in het duin. Het geheel wordt door de zon beschenen.
Hoog 0,56[5], Breed 0,36. Get.: *G. H. Breitner.*

BRETON. 1831—1903. Emile Breton, broeder van den veel meer bekenden Jules Breton, werd te Courrières, in 1831 geboren. Hij begon zijn loopbaan als industrieel, maar kon den lust om schilder te worden, niet bedwingen. Emile Breton is een verdienstelijk landschapschilder, die, evenals zijn broeder, het meeste werkt in de omgeving van hun geboorteplaats, waar zij wonen.

Het Stedelijk Museum te Amsterdam o. a. bezit een kapitaal schilderij van hem.

56. **Slagveld.** Eenzaam avondlandschap met een molentje in de verte. De grond is als bezaaid met lijken van Fransche soldaten.
Hoog 0.54, Breed 0,84. Get.:

57. **Winter in Normandië.** Winterlandschap met eene groote vlucht kraaien boven een stuk bemest land, en een boerenkar.
Hoog 0,54, Breed $0{,}83^5$. Get.:. *E. Breton.* 1870.

BRETON. Jules Breton, te Courrières, een dorpje van Picardie, in 1827 geboren, verloor op zeer jeugdigen leeftijd zijn ouders, en werd door een oom opgevoed. Breton heeft van jongs af een dichterlijk gemoed gehad, en niet onverdienstelijke verzen gemaakt, waarin het landelijke leven en de landschappen zijner omgeving, — de onderwerpen zijner schilderijen — bezongen worden. Jules Breton ging te Douai op school; later was hij te Parijs leerling van Drolling. In 1849 en '50 begint hij ten toon te stellen. In '53 wordt hij opgemerkt met zijn „*Moissonneuses*", in '55 volgen de „*Glaneuses*", maar veel succes heeft hij nog niet met die onderwerpen; toch gaat hij gestadig door in deze richting. Zijn schilderijen zijn met veel liefde en talent geschilderd, maar maken niet den grootschen indruk, die Millet's werken afdwingen.

Jules Breton is in alle opzichten een zeer beschaafd man; na „*Les Champs et la mer*" verscheen ook van hem „*Une Vie d'artiste*".

58. **Oogsttijd.** Studie van korenmaaiers; rechts zet een man eene zeis aan, terwijl links, voorovergebukt, eene vrouw met een sikkel aan het werk is. De warme zomerstemming is bijzonder mooi weergegeven op dit doek.
Hoog 0,23, Breed 0,38. Get.: *Jules Breton.*

DE COCK. César de Cock geboren te Gent in 1823, had in zijn jeugd met vele moeilijkheden te kampen. Hij schilderde toen alle genres, tot portretten toe, en maakte ook een aantal zeer verdienstelijke etsen.
Op rijpen leeftijd toog hij naar Parijs, waar hij door zijn talenten als zanger en violist, en door het maken van kleine schilderijen, die hij aan kunstkoopers verkocht, kon bestaan.

Toen hij zich eindelijk geheel buiten vestigde, nam zijn schilderstalent een vlucht. De Cocq, om zijn persoonlijkheid te bewaren, sloot zich niet aan bij de z. g. „school van Barbison", maar werkte zelfstandig, in Normandië, en later weer in Vlaanderen.
Eerst in 1867 begon men hem te waardeeren; kort daarna werd hij tot de eersten der „plein-air-schilders" gerekend en zijn werken kwamen in bekende verzamelingen terecht. In 1903 heeft men te Gent den tachtigjarigen César de Cocq gevierd, o. a. door in den voorgevel van zijn geboortehuis een herinnerings-steen aan te brengen.

59. **Aan de beek.** Boschlandschap in de lichtgroene kleur, waarvan deze schilder hield. Over een sloot ligt een omgevallen boomstam.
Hoog 0,60[5], Breed 0,49. Get.: *César de Cock.* 1872.

COROT. 1796—1875. **Camille Corot,** te Parijs in 1796 geboren, werd op tienjarigen leeftijd te Rouaan op school gedaan. Zijn vader was eigenaar van een manufactuur-winkel en deed nogal goede zaken. Te Rouaan ging Corot, veelal tegen den avond, wandelen, en de statige boomengroepen en ruime wateren maakten veel indruk op den knaap. Corot was zes en twintig jaren oud toen hij zich aan het schilderen mocht wijden. Zijn meesters waren zeer conventioneele schilders, Michallon en Victor Bertin. Maar hij schilderde van meet af veel studies buiten en een eerste reis naar Italië, met den landschapschilder Aligny, deed hem de natuur nog meer lief krijgen.
Corot verkocht zijne eerste schilderij op veertigjarigen leeftijd. En toch bezitten zijn eerste werken reeds al de qualiteiten die zijne latere kenschetsen. Hij heeft eens gezegd: *„Rousseau, c'est un aigle. Quant à moi, je ne suis qu'une alouette, qui pousse de joyeuses petites chansons dans mes nuages gris."* Hij is er in geslaagd om in zijn heerlijke landschappen, naast een zeldzaam fijngevoelig en doordringend sentiment, ook stijl te leggen. Corot's talent, zelfs op rijperen leeftijd, werd in Frankrijk niet officieel erkend. Evenals voor Balzac en Rousseau

bleef het Instituut voor hem gesloten. Toen in 1874, één jaar voor zijn dood, hem de Eere-medaille op den Salon ook niet toegekend werd, mocht hij het genoegen smaken, zijn verdiensten te zien huldigen door zijn kunstbroeders die zich aaneensloten om hem een speciaal vervaardigde gouden medaille aan te bieden.

60. **Boschkant.** Hooge boomen langs een sterk hellend terrein. Bijna in het midden een gebukt figuurtje. Breede aanleg.
Hoog $0{,}81^5$, Breed 0,34. Get.: *Corot.*

61. **Landschap** met een man op een wit paard. Evenals het vorige nummer eene luchtige, têer-grijsblonde schets.
Hoog $0{,}23^5$, Breed $0{,}15^5$. Paneel. Get.: *Corot,*

62. **Zoom van een bosch.** Uitvoerig bestudeerde rotsblokken en beukenstammen in fijn grijzen toon.
Hoog $0{,}29^5$, Breed $0{,}43^5$. Get.: *Corot.*

63. **Eene groep boomen** met rechts eene waterpartij, aan welker oever een figuurtje staat.
Hoog $0{,}23^5$, Breed $0{,}18^5$. Paneel. *Niet geteekend.*

64. **Vroege ochtend.** Eene groep boomen: rechts een riviertje, waarin de blanke lucht zich spiegelt; in het midden twee vrouwen met witte mutsjes.
Hoog $0{,}22^5$, Breed $0{,}46^5$. Paneel. Get.: *Corot.*

65. **Rotsen.** Eene vroegere studie van Corot. Zeer nauwkeurig zijn de takken met bladeren bestudeerd, evenals de rotsen, die als achtergrond dienen.
Hoog 1,00, Breed $0{,}83^5$. Get.: *Corot.*

66. **Maneschijn.** Zeldzaam werk van dezen meester, waarvan de transparante helderheid zeker niet onder doet voor werk van Aert v. d. Neer.
Hoog $0{,}28^5$, Breed 0,36. Get.: *Corot.*

67. **Vroege morgen aan de Fransche kust.** Falaises. Een ongewoon onderwerp van dezen schilder. Zeer mooi zijn de heldere kleuren in de zuivere gereflecteerde schaduwpartijen.
Hoog 0,43, Breed 0,59. Get.: *Corot*.

68. **Avond.** Breede schets in warme kleuren.
Hoog 0,45, Breed 0,60. Get.: *Corot*.

69. **In de laan.** Merkwaardig doorwerkte schilderij in positief groene kleuren, eene zeldzaamheid in het werk van dezen meester. Een laantje in een bosch; hier en daar valt een zonnestraal op den grond. Het geheel is in een fraaien diepen toon gehouden.
Hoog 0,83[5], Breed 0 55[5]. Get.: *Corot*.

70. **Gezicht op Villeneuve les Avignon.** Uitvoerig bewerkte schilderij; midden op het tweede plan verrijzen de middeleeuwsche gebouwen. Voorop in de schaduw van eenige boomen een viertal figuren.
Hoog 0,38, Breed 0,75. Get.: *Corot*.

71. **Duinlandschap.** Breede schets van een heuvelachtig landschap met fraaie bewegelijke lucht; voorop links een paar boomen.
Hoog 0,45[5], Breed 0,55. Get.: *Corot*.

COURBET. 1819—1877. Gustave Courbet's vader was een boer uit het departement van den Doubs, die zijn zoon rechtsgeleerde had willen zien worden. De aangeboren lust tot schilderen deed den jongen man echter in 1839 zijn geboorteplaats Ornans verlaten voor Parijs, waar hij de ateliers van Steuben en Hesse doorliep. Maar meer dan op deze ateliers leerde hij van de Vlaamsche en Hollandsche meesters in het Louvre.
In die dagen was de Romantiek in vollen bloei, en Courbet, wiens oogen voor de pracht der natuur waren opengegaan, noemde zich „*realist*", om aan te duiden de tegenstelling tusschen zijne opvatting en de dikwijls sentimenteele opvattingen der schilders van dien tijd. Courbet koos soms onbehagelijke onderwerpen voor zijn

schilderijen, als *„les Casseurs de pierres"*, *„l'Enterrement d'Ornans"*, enz., maar altijd wist hij door opvatting en factuur het onderwerp te veredelen. Want als figuur- zoowel als landschap- of stilleven-schilder is Courbet een groot meester, een prachtig executant, wiens uitvoering slechts met die der grootste oude meesters vergeleken kan worden. Zoowel in zijn portretten als in zijn naakt-studies is het vleesch buitengewoon mooi geschilderd, heerlijk van kleur en van stof-uitdrukking.
Courbet beging de fout, gedurende de Commune aan politiek te willen doen; hij nam namelijk deel aan het omverhalen van de Vendôme-kolom, gedeeltelijk ook omdat hij dit monument zoo leelijk vond. Het gevolg hiervan was, dat hem een zeer zware boete werd opgelegd en een gevangenisstraf van zes maanden, die hij in S^e^. Pélagie onderging. Gelukkig mocht hij in die gevangenis schilderen, wat hem den tijd kortte, maar toch deed dit verblijf, na de ontberingen van het beleg, hem lichamelijk veel kwaad. Hij werd ook uit Frankrijk verbannen en stierf in Zwitserland te *la Tour de Peilz.*
Camille Lemonnier heeft van Courbet terecht gezegd: *„il a été un honnête homme de la peinture"*, denkende aan zijn altijd even zuivere als knappe factuur, en *„Courbet est le plus puissant peintre animal de ce temps; il est l'œil fait peintre"* ...., doelende op zijn spontane, intuïtive visie.

72. **Bergachtig landschap.** Waarschijnlijk in de Fransche Ardennen. Dit werk is bijna geheel met het tempermes geschilderd.
Hoog $0{,}70^5$, Breed 0,90. Get.: *G. Courbet.*

73. **Stilleven.** Appelen, met een bergachtig landschap als achtergrond. Dit schilderij is bijzonder fraai door de gave, doorwerkte factuur. Courbet schilderde dit doek in de gevangenis van S^e^. Pélagie, waar hij geruimen tijd vertoefde na de Commune. De achtergrond er van is wel een bewijs, dat de bewering, als zou Courbet uitsluitend naar de natuur hebben kunnen werken, onjuist is.
Hoog 0,59, Breed $0{,}73^5$. Get.: *G. Courbet. '71. Ste Pélagie.*

74. **Naaktfiguur.** Eene liggende vrouw. Niet minder mooi dan deze naakt-studie is die van Israëls, (No. 155) en toch zijn zij in opvatting zoo ver van elkander verwijderd. Courbet geeft in een prachtige „pâte” al het mooie, de rijke kleur, de gevoelige lijn van een lichaam weer, terwijl Israëls zijne naakt-studie doet leven in eene bewegelijke, gevoelige atmosfeer.
Hoog 0,50, Breed 0,65^5. Get.: *G. Courbet.*

75. **Doode ree.** In een ruim boschlandschap hangt eene doode ree met een der achterpooten aan een tak, tegen een' boomstam, terwijl hals en kop op den grond rusten. Zeer belangrijk werk van den meester van Ornans.
Hoog 1,84, Breed 1,24. Get.: *Gustave Courbet.'55 (?).*

76. **Een weg in zonneschijn,** tusschen rotsachtige heuvelen en zwaar geboomte. Geheel met het paletmes geschilderd. Prachtige, deftige kleur.
Hoog 0,26^5, Breed 0,37^5. Get.: *G. Courbet.*

77. **„Au bord du lac.”** Een weg met zwaar geboomte. Bijna geheel met het paletmes opgezet in sterke, frissche kleuren. Op de lijst is een gedicht te lezen: „Bien souvent”, enz.
Hoog 0,44^5, Breed 0,39.

78. **Zelfportret van den schilder.** Waarschijnlijk in S^e. Pélagie geschilderd. Rechts boven den schouder: „A mon ami Hypolite; souvenir d'amitié de Gustave Courbet.”
Hoog 0,53^5, Breed 0,45^5.

COUTURE. 1815-1879. Thomas Couture, geboren te Senlis (Oise) in 1815, was leerling van Gros en Paul Delaroche. Hij debuteerde op den Salon van 1840. In 1847 exposeerde hij zijn „*Romains de la Décadence*”, welk schilderij, ook bekend onder den naam van „*l'Orgie romaine,*” zijn meesterstuk is, en een zeldzaam succes had. Couture bereikte met dit groote doek het hoogte-

punt van zijn talent. Later stelde hij niet dikwijls meer ten toon. Zijn werk toont altijd een zeer groote vaardigheid, maar mist over het algemeen diepte. Couture schreef ook een boek over kunst, „*Entretiens d'atelier.*"

79. **Jongenskop.** Studie van een jongenskop, en profil naar links gekeerd. Breed en handig geschilderd.
Hoog 0,32, Breed 0,27. Get.: *T. C.*

80. **De vrouw met het masker.** Dame in wit toilet, met een masker in de hand Mooi werk van dezen schilder, die na zijn eerste succes niet veel meer produceerde.
Hoog 0,25, Breed 0,17. Get.: *T. C.*

DAUBIGNY. 1817—1878. Charles Daubigny, geboren te Parijs in 1817 was de zoon van een schilder. Edme Daubigny was, evenals Corot, leerling van Victor Bertin, en leerde zelf aan zijn zoon de beginselen der kunst. Maar het leven was hard voor Charles Daubigny; hij beschilderde, om geld te verdienen, doozen en klokken. Op achttienjarigen leeftijd ging hij naar Italië (1835) waar hij veel naar de natuur schilderde en teekende.
Te Parijs teruggekeerd, doorliep hij daar nog de ateliers van Granet en Paul Delaroche, en in '38 exposeerde Daubigny voor het eerst op den Salon, een „Gezicht op Notre Dame." Daubigny werkte onafgebroken door naar de natuur, iets waaraan de frissche atmospherische impressie zijner schilderijen wel te danken moet zijn. Ten einde dit gemakkelijker te kunnen doen had hij een schuit als werkplaats ingericht, in welke hij de Oise, de Marne, de Seine bevoer.
Het beroemde doek No. 96 van dit Museum werd o.a. geheel buiten geschilderd; daartoe had de schilder het doekraam aan sterke palen gebonden.
Daubigny streefde er naar, in zijn maan-effecten, krachtig van toon te zijn zonder donker te worden, en in zijn andere landschappen naar licht en blankheid, eigenschappen, die zijn werken dan ook altijd hebben, terwijl zijn direkte, sappige factuur een ongemeene bekoring heeft. Ondanks zijn roemvolle loopbaan is deze kunstenaar een eenvoudig en innemend mensch gebleven.

81. **Riviergezicht.** Een zandige oever, waarachter een riviermond met eenige schepen. Grijze lucht.
Hoog 0,32, Breed 0,54. Paneel. Get.: *Vente Daubigny.*

82. **Duinlandschap.** Schetsachtig behandeld in blonde kleuren. Grijze lucht met helder lichteffect beneden tegen den horizon naast een paar zware boomen. Voorop een pad, dat in het geboomte verdwijnt.
Hoog 0,95, Breed 1,28. Get.: *Daubigny.*

83. **„La Lune rousse.”** Eene ruischende beek in een duinlandschap. Links, zwaar geboomte, waarachter de rossige maan opkomt.
Hoog 0,65, Breed 1,10. Get.: *Daubigny. 1875.*

84. **Maneschijn.** Naast eene groep hooge boomen komt de maan op, even boven den horizon.
Hoog $0,64^5$, Breed $0,45^5$. Get.:

85. **Aan de kust.** De monding van eene rivier met verschillende schepen, die opzeilen met den vloed. Blank-blonde lucht.
Hoog 0,42, Breed 0.63^5. Paneel. Get.: *Daubigny.*

86. **De Zilveren maan.** Voorop een stil water met eendjes, waarachter eene strook land, en rechts eene groep boomen en een ster. Links, even boven den horizon, rijst de maan, in tegenstelling met die op het vorige schilderij, zilverblank.
Hoog 0,65, Breed $1,10^5$. Get.: *Daubigny* — 1875.

87. **Maneschijn.** Heel helder maan-effect. Een uitgestrekt andschap met twee figuren. Prachtig is de ruimte uitgedrukt.
Hoog 0,22, Breed $0,44^5$. Paneel. Get.: *Daubigny.*

88. **La chaumière de ma nourrice.** Eenige huizen in den maneschijn, naast hooge boomen aan een weg, die langs hellend terrein loopt. Kapitaal doek, waaruit eene statige kalmte spreekt.
Hoog 0,86, Breed 1,62. Get.: *Daubigny.*

89. **Ondergaande zon.** Een kalme, blauwe zee; op het strand loopen links twee visschersvrouwen; dicht bij den horizon daalt de zon in een oranjen gloed.
Hoog 0,88, Breed 1,23. Get.: *C. D.*

90. **Langs een rivier.** Avond-effect, achter een fransch dorpje. Heel luchtig beschilderd grijs paneel; het geheel is ongemeen mooi van toon.
Hoog 0,32, Breed 0,53[5]. Get.: *Daubigny.*

91. **Ondergaande zon op zee.** De zon daalt als een schijf van rood goud in grijzen nevel; uitgestrekte banken van zeewier geven aan het strand een bruinpaarse kleur. Als eerste plan het fraaie groen van duintoppen, waar enkele visschers en vrouwen van de strandvisscherij terugkomen.
Hoog 0,82, Breed 1,45. Get.: *Daubigny* — 1874.

92. **Schemering.** Een dorpje met eenige huizen en een molentje teekent zich af tegen de lichte lucht. Prachtig is dit schilderij, zoowel in de rijke, grijze, als in de donkere, groene kleuren.
Hoog 0,53, Breed 0,98. Get.: *Daubigny.*

93. **Schemering.** Luchtige schets. Het doek is ternauwernood met verf bedekt en toch is de stemming zeer mooi uitgedrukt.
Hoog 0,35, Breed 0,58. Paneel. *Niet geteekend.*

94. **„Hâlage."** Langs eene rivier sleepen twee krachtige trekpaarden eene groote schuit. Prachtig uitgesproken aanleg vol ruimte en licht.
Hoog 0,87, Breed 1,83. *Niet geteekend.*

95. **Ondergaande zon.** Een uitgestrekt landschap met twee koeien, eene liggende zwarte en eene staande roode. Links gaat de zon verdwijnen in nevelen, een geelachtig licht uitstralend.
Hoog 1,00, Breed 2,00. Get.: *Daubigny.*

96. **Villerville-sur-mer.** Salon 1864. Een der belangrijkste doeken van dezen schilder. Tegen eene zwaar

bewolkte lucht teekenen zich de enkele huisjes van het dorp af. Voorop duingrond, links ziet men even de zee. Waarschijnlijk heeft Daubigny later nog aan dit doek geschilderd en het toen gedateerd 1872.
Hoog 0,98, Breed 1,98. Get.: *Daubigny.* 1872.

97. **Schapen.** Drie schapen bijna levensgroot, één liggend en twee zittend.
Hoog 0,99, Breed 0,80. Get. *Daubigny.*

98. **Boschgezicht.** Prachtig, zeer compleet werk, vol atmosfeer en ruimte, in fijn harmonieuse, groene tinten.
Hoog 1,36, Breed 0,73. Get.:

99. **Maneschijn.** Een paar hooibergen en een huisje. Volgens sommigen een der mooiste Daubigny's, die er bestaan. Zeer zeker is het stralende maanlicht in eene pracht van kleuren geschilderd.
Hoog 0,60, Breed 0,73[5]. *Niet geteekend.*

100. **Parc à moutons.** Schemering. Rechts, boven eene groep lage boomen en een herderswagen, rijst de sikkel der nieuwe maan. Op een zacht golvend terrein de omheining van een schapenpark, zooals men in Frankrijk veel ziet. Het geheele voorplan wordt ingenomen door talrijke liggende en staande schapen.
Hoog 0,94[5], Breed 1,75. Get.: *Daubigny.* 1861.

101. **Landschap.** Een heuvelachtig landschap, wellicht in Seine-et-Oise. Voorop zit op een vouwstoeltje een schilder te werken.
Hoog 0,37[5], Breed 0,61[5]. Krijt-studie. *Niet geteekend.*

102. **Rotsblokken.** Studie van een watervalletje en rotsen; deze zijn uitvoerig bestudeerd, zonder dat de vastheid der teekening hierdoor minder wordt.
Hoog 0,40, Breed 0,55. Potlood- en krijtteekening.
Get.: *Daubigny.*

103. **Een Dal.**
Hoog 0,42, Breed 0.61[5]. Krijtstudie. Get.:

104. **Rotsen.**
Hoog 0,34[5] Breed 0,48. Krijtstudie. Get.:

105. **Avond.**
Zwart krijt schets. Hoog 0,32, Breed 0,45.

DAUBIGNY. 1846—1886. **Charles-Pierre,** genaamd **Karl Daubigny,** werd te Parijs in 1846 geboren. Natuurlijk was hij leerling van zijn vader, den grooten Franschen landschapschilder. Zooals het meestal gebeurt met de zonen van zeer groote artisten, had Karl Daubigny niet het talent van zijn vader. Hij schilderde ongeveer dezelfde onderwerpen als Charles Daubigny, o. a. vele riviergezichten langs de Oise en de Seine. Ook in Calvados werkte hij veel, waar zijn vader zijn beroemd doek *Villerville* heeft geschilderd. In Mei 1886 stierf Karl Daubigny te Parijs.

106. **Riviergezicht.** Eene rivier met eene schuit en een paar roeibooten. Rechts is eene vrouw bezig goed te wasschen aan den waterkant.
Hoog 0,24[5], Breed 0,51. Paneel. Get. *K. Daubigny.* 1871.

DAUMIER. 1810—1879. **Honoré Daumier,** geboren te Marseilles, in 1810, maakte veel naam als karikatuur-teekenaar. Daumier heeft in deze satirische kunstuiting een hoogte bereikt, die hem gelijk stelt met de grootste teekenaars van alle tijden. Zijn teekeningen doen eerder sidderen dan lachen, zoo bloedig bijtend zijn de typen, die hij meesterlijk evoceert. Daumier is in de teekening dezer typen een schepper, een portrettist van zijn tijd, veel straffer en dieper-ingaand dan Gavarni. Veel minder bekend waren de olieverf-schetsen, die hij af en toe maakte, voor zijn eigen genoegen meer dan voor het publiek. Deze, breed opgezet, zeer pakkend van kleur en toon, zijn merkwaardig en uiteraard zeldzaam.

107. **Buurtpraatje.** Eene vrouw, geleund tegen een' boomstam, staat te praten met eene andere vrouw, die een kind in de armen houdt. Naast haar staan een paar groote kinderen.
Hoog 0,32, Breed 0,18. Paneel. Get.: *H. D.*

DECAMPS. 1803—1860. Alexandre Gabriel Decamps, hoewel te Parijs geboren, bracht zijn eerste levensjaren in Picardië door, omgaande en spelende met boerenkinderen. Hij was zeer doortastend van aard.
In de hoofdstad teruggekeerd, doorliep hij de ateliers van Bouchod en Abel de Pujol; na een aantal genrestukjes geproduceerd te hebben, ondernam hij zijn eerste reis door Italië en in den Levant. Hier vond Decamps zijn weg. Weldra ving de reeks zijner Oostersche schilderijen aan, en beroemd werden spoedig zijn Turksche patrouilles, scholen, enz. Maar ook historische sujetten trokken hem aan; met zijne *Défaite des Cimbres,* van welk schilderij het Museum te Brussel een prachtige teekening bezit, bereikte hij het hoogtepunt van zijn loopbaan. Na 1834 exposeerde hij slechts zelden meer. Decamps wendde alle mogelijke middelen en procédés aan, ten einde het beoogde effect te bereiken. Hij puimde, empâteerde, glaceerde zijn doeken zóóvele malen dat zij door deze herhaalde behandelingen soms aan frischheid en impressie hebben verloren, hoe knap en doorwerkt zij ook zijn. Decamps stierf onverwachts tengevolge van een val van het paard.

108. **De strooper.** Bergachtig landschap met boomen, bij avond. In een riviertje spiegelt zich nog even de lichtgele lucht af. Voorop rechts loopt een strooper.
Hoog 0,83, Breed 1,13.

109. **Napoleon op St. Helena.** Avondstemming. De banneling zit onder een' palmboom op eene bank, kijkende naar eenen vijver, waarin eenden zwemmen. In de verte een ruim berglandschap.
Hoog 0,21^{5}, Breed 0.27^{5}. *Niet geteekend.*

110. **Waakhonden.** Een liggende bruine en een zittende witte waakhond. Rechts een kleine plas, waarheen jonge eenden zich spoeden. Als achtergrond tegen de blauwe lucht wit gepleisterde boerderijen met roode daken en een paar boomen.
Hoog 0,97^5, Breed 1.25^5.

DELACROIX. 1799—1863. **F. V. Eugène Delacroix,** in 1799 in de omstreken van Parijs geboren, maakt, wat zijn afstamming betreft, een uitzondering op de meerderheid der beroemde Fransche schilders uit dien tijd. Zijn vader, Charles Constant Delacroix, was o. a. de Fransche Gezant bij onze Bataafsche Republiek. Een der broeders van den schilder bracht het tot Commandeur van het Legioen van Eer, en was Baron van het eerste Keizerrijk.
Delacroix kreeg een goede opvoeding in het Lycée Louis le Grand, waar hij als kind reeds zijn schriften met schetsjes vol teekende. Later ging hij op het atelier van Guérin studeeren, waar hij o. a. bevriend raakte met Ary Scheffer. Géricault, Bonington, en Barye hebben hun invloed op hem doen gelden. Maar reeds in 1822 exposeerde hij zijn „Dante et Virgile" en behaalde daarmede een schitterend succes. Toen volgden al die meesterwerken, „le Massacre de Scio," „les Femmes d'Alger," enz. Eugène Delacroix is de schilder geweest der beweging, der actie, der passie, en was tegelijk een schitterend colorist, verwant aan Rubens en de Venetianen. Hij tracht zijn lijn te doen bewegen, vibreeren, ten einde het dramatische uit te drukken.
Zijn dieren zijn niet minder mooi van expressie dan zijn menschelijke figuren, en altijd weet hij met veel smaak het landschap in harmonie te brengen met het onderwerp. Ten einde zijn coloriet zoo hoog mogelijk op te voeren, is hij, hoewel niet systematisch, de eerste geweest, die hier en daar de kleur „diviseerde," zooals later de neo-impressionisten uitsluitend deden.
Delacroix was een volmaakt man van de wereld en op elk gebied zeer ontwikkeld.
Hij beschikte over een eerbiedwekkende arbeidskracht, zoodat hij bijzonder veel heeft geproduceerd.

Baudelaire heeft van hem gezegd: „indien men Delacroix van de kunst der 19e eeuw wegcijfert, dan cijfert men geheel een wereld weg.” Th. Rousseau zeide van zijn kunst, dat deze is *„puissant comme une voix de l'Enfer du Dante.”*

111. **Zelfportret van den schilder.** Merkwaardig zelfportret van den schilder op rijperen leeftijd.
Hoog 0,56, Breed 0,47. Get.: *Eug. Delacroix.*

112. **Avond na den slag van Waterloo.** De zon is ondergegaan. Voorop het slagveld liggen twee doode, bebloede paarden en de gekwetsten. Grootsch en indrukwekkend werk.
Hoog 0,48, Breed 0,56[5]. Get.: *Eug. Delacroix.*

113. **Kruisafneming.** Prachtige houtskoolteekening op geelachtig papier, opgewerkt met wit krijt. Van deze rijke compositie maakte Barbara van Houten een zeer mooie ets.
Hoog 0,41, Breed 0,52[5]. *Niet geteekend.*

DIAZ. 1808—1876. **Narcisse Virgilio Diaz de la Peña** is geboren te Bordeaux in 1808, uit Spaansche ouders, die uit Salamanca verbannen waren. Zijn vader verloor hij reeds in zijn prilste jeugd, waarop hij met zijn moeder naar Parijs ging, waar deze lessen in Spaansch en Italiaansch gaf. Toen Diaz tien jaar was, stierf ook zij. De kleine Diaz werd nu als kind aangenomen en opgevoed door een dominé te Bellevue, bij Sèvres.
Nu moest hij een vak leeren, en koos het schilderen op porcelein, maar tegelijk oefende hij zich ook in het olieverfschilderen, en, na onder Souchon gewerkt te hebben, exposeerde hij op den Salon van 1831. Diaz maakte toen, evenals later, bloemen, portretten, naaktstudies, maar hij was in die dagen geheel onder den invloed van Delacroix, Proudhon en Correggio.
In 1844 en 1846 had Diaz eenig succes op de salons: medailles werden hem toegekend. Van nu af was het leven voor hem gemakkelijker.
Jules Dupré zeide van zijn kunst: „niemand heeft beter

dan hij de wetten van het licht begrepen, de tooverachtige trillingen en lichtspelingen van een zonnestraal in de schaduw der bosschen weergegeven."
Zeker is 't, dat Diaz geschilderd heeft als met edelgesteenten, en dat zijn werken door hun coloriet een ongemeene bekoring uitoefenen.

114. **La Mare.** Zon-effect in het woud van Fontainebleau. In het midden een groote plas; voorop zit eene boerin met rood doekje en witte muts. Zeldzaam fraai is de transparante helderheid der schaduwpartijen.
Hoog 0,38^{5}, Breed 0,46^{5}. Get.: *N. Diaz.*

115. **Roos-pioenen.** Heerlijke kleur-impressie. In dit schilderij geeft Diaz niet de bloem weer, nuchter nageschilderd, maar „de essence van het schoone" dier bloem.
Hoog 0,39, Breed 0,51^{5}. Get.: *N. Diaz.*

116. **In het bosch van Fontainebleau.** Rotsen in het bosch. Prachtig zijn deze, èn de najaarskleuren der boomen geschilderd.
Hoog 0,43^{5}, Breed 0,56. Paneel. Get.: *N. Diaz.*

117. **Naaktfiguur.** Voor dezen schilder ongemeen doorwerkte en bestudeerde studie naar de natuur.
Hoog 0,35, Breed 0,24. Get.: *Vente Diaz.*

118. **Storm.** De sterk geëmpateerde fantastische lucht heeft veel van glazuur. Zeer grootsche natuur-indruk.
Hoog 0,26, Breed 0,42^{5}. Get.:

119. **Berglandschap in de Pyreneeën.** Schets in olieverf. Behandeld in bruine, zeer fraaie „frottis". Toch is dit werk zoo compleet mogelijk uitgesproken.
Hoog 0,60, Breed 0.80. Get.: *Vente Diaz.*

120. **Naaktfiguur.** Zeer bestudeerd staande vrouwfiguur tegen een groenen achtergrond.
Hoog 0,48^{5}, Breed 0,31. Get.:

DUCHATTEL. **Frederik J. van Rossum Duchattel**, geboren in 1856 te Leiden, werd van jongsaf door zijn vader aangemoedigd tot teekenen. Op zeventienjarigen leeftijd werd hij opgenomen onder de pensionnaires van Koning Willem III en ging hij naar den Haag, waar hij o. a. veel leerde van Willem en Jacob Maris, die hem zijn weg aanwezen, totdat hij in 1875 een schilderij, „bij Oegstgeest", op de driejaarlijksche tentoonstelling exposeerde. Van dien tijd af wist Duchattel de aandacht van het publiek op zijn werk te vestigen, zoodat men van „een Duchattel" spreekt, als van een werk dat zich van anderen onderscheidt.

121. **Landschap bij Vreeland.** Eene vaart met boomen. Rechts aan den overkant een wit huisje met een rood dak. Bewolkte lucht.
Hoog 0,55, Breed 0.37[5]. Get.: *Fred. Duchattel.*

DUPRÉ. 1811—1889. **Jules Dupré**, geboren te Nantes in 1811, was de zoon van een pottenbakker, en evenals Raffet, Cabat, Diaz, begon hij zijn loopbaan met op porcelein te schilderen, In 1831 exposeerde hij, evenals Diaz, voor het eerst op den Salon, na op het atelier van Diébold gestudeerd te hebben.
Dupré had een uiterst bescheiden karakter; hij kreeg weldra genoeg van de intrigues en kuiperijen der officieele kunstwereld, en trok zich terug te l'Isle-Adam, waar hij in de eenzaamheid werkte, zelden voldaan, voortdurend zijn schilderijen overschilderend. Tengevolge van dezen onophoudelijken arbeid is de verf dikwijls opgehoopt op zijn doeken, maar des ondanks zijn deze toch lumineus en transparant, door de juistheid van toon. Dupré had een voorliefde voor ondergaande zoneffecten, maar toch heeft hij óók de woestheid der zee, de eenzaamheid van het woud, de uitgestrektheid der landerijen op meesterlijke wijze in zijn œuvre vertolkt.

122. **Stormdag.** Eene groep zware eiken in herfst-effect; een bleek zonlicht doet even een paar stammen glimmen en enkele natte takken glinsteren. Zeer fraai is o. a. de sombere grijze lucht. Zeer compleet

en belangrijk werk voor Dupré, waarnaar Barbara van Houten eene kapitale ets gemaakt heeft.
Hoog 103^5, Breed 0,90. Get.: *J. Dupré.*

123. **Normandische boerderijen.** Met rieten daken. Sombere, grijze lucht.
Hoog $0{,}27^5$, Breed $0{,}35^5$. Get.: *J. D.*

124. **Onstuimige dag.** Uitgestrekt strandgezicht, waar boven eene zwaar bewolkte lucht.
Hoog $0{,}51^5$, Breed $0{,}61^5$. Get. *Jules Dupré.*

125. **Na het onweder.** In een water spiegelt zich een zware eikeboom. De lucht is brillant geschilderd in machtige, sterke kleuren, evenals trouwens dit geheele schilderij.
Hoog 0,33, Breed 0,41. Get.: *J. D.*

126. **Avondstemming.** Een paar groote boerderijen, heel donker tegen een sterk lichteffect; daar boven zware, grijze wolken; de voorgrond wordt door een slootje, waarin zich het licht van de lucht nog even spiegelt, in twee helften verdeeld.
Hoog $0{,}46^5$, Breed $0{,}55^5$. Get.: *Jules Dupré.*

127. **Eene brug,** door de avondzon beschenen. Links een huisje, waarop juist nog een lichtstraal valt.
Hoog 0,30, Breed 0,45. Get.: *Jules Dupré.*

128. **Na Zonsondergang.** Luchtige „frottis" met slechts enkele kleuren. Heerlijke avondstemming. Eenige koeien staan aan den oever van een grooten plas. Deze schets is bijna even compleet als het uitgewerkte schilderij in de collectie Thomas Thiéry in het musée du Louvre te Parijs.
Hoog 0,53, Breed 0,75. Get.: *J. Dupré.*

EPPS. E. **Epps**, te Londen geboren in 1842, is eene zuster van Mevrouw L. Alma Tadema. Zij is eerling geweest van John Brett, A. R. A.

129. **Hall in Townsendhouse.** Achter eene roode portière, een gele armstoel, waarnaast twee meisjes met poppen spelen.
Hoog 0,45. Breed 0,30. Get : *E. Epss.* 1873.

VAN ESSEN. Jan van Essen, te Amsterdam geboren in 1854, werd opgeleid voor den handel, maar daar hij voor dat vak zich niet geschikt voelde, gaf zijn vader toe aan zijn wensch om schilder te worden, en van Essen ging op het atelier van Greive, waar hij samenwerkte met Joan Berg, Jan ten Kate en Kever. Ook werkte hij eenigen tijd op het atelier van Valkenburg. Toen reeds trokken de dieren in Artis hem aan. Vooreerst echter zou hij meer landschappen maken, onder den invloed van Jacob Maris. Daarna stadsgezichten. Maar in 1885 ontmoette hij den grooten Engelschen dierenschilder Swan, die hem aanraadde zich op het dierengenre toe te leggen, en zoo ontstonden zijn bekende „Leeuwen", „Tijgers", „Pelikanen", „Maraboet's" enz. Jan van Essen is echter een rusteloos zoeker gebleven, en in zijn werk wisselen steeds af heide- en duinlandschappen met achterbuurtjes of kapitale dierenstudies.

130. **In de duinen te Bergen.** Lichte lucht, waartegen het zand van duintoppen grijs-blond. Het geheele voorplan is in donkere tonen gehouden.
Hoog 0,24, Breed 0,40. Get.: *Jan van Essen.*

FORTUNY. 1838—1874. Mariano Fortuny werd in 1838 geboren, te Reus, in de Spaansche provincie Tarragona (Catalonië). Op twaalfjarigen leeftijd begon hij reeds te schilderen. Daar zijn vader een onbemiddelde schrijnwerker was, en in 1849 overleed, had Mariano spoedig met de grootste moeilijkheden te kampen. In 1849 ging hij, te voet, naar Barcelona en verkreeg daar een maandelijksche toelage van ongeveer twintig gulden, waardoor hij in staat werd gesteld zijn studies voort te zetten.
In 1857 vertrok Fortuny, als *„pensionado en Roma"*, naar de eeuwige stad, en in 1860 deed hij een reis door

Marokko. Fortuny overleed in 1874, na een groote beroemdheid verworven te hebben met zijn brillante, zoo geestig en levendig geschilderde genre-stukken, van schitterend, fonkelend coloriet, welker onderwerpen hij beurtelings vond in Italië, Zuid-Spanje en Marokko. Zijn etsen zijn ongemeen knap van uitvoering. Ook hij wist alle hulpmiddelen met grooten smaak aan te wenden, en op uiterst gevoelige wijze tinten te leggen over zijn geestig en pittig lijnenwerk.

131. **Anachorête.**
Hoog 0,33, Breed 0,46. Oorspronkelijke ets. Get.: *Fortuny.*

GABRIËL. 1828—1903. P. J. G. Gabriël, geboren te Amsterdam in 1828. Zijne bestemming was schrijnwerker te worden; zoo begon hij zijne loopbaan als kastenmakers-leerjongen. Daarvoor bleek Gabriël totaal ongeschikt, en weldra ging hij in de leer bij Koekkoek te Kleef, bij wien het hem echter niet beviel. Van daar trok hij naar Amsterdam en Haarlem; hier leerde hij Mauve kennen, eene ontmoeting die ongetwijfeld van grooten invloed op hem geweest zal zijn.
Evenals deze ging Gabriël in het destijds door schilders druk bezochte Oosterbeek werken, waar hij o. a. met de Haas veel omging. Na een driejarig verblijf aldaar werd hij door eenen kunstliefhebber naar Brussel geroepen. Eerst op rijpen leeftijd keerde hij naar Holland terug om zich te vestigen nabij Scheveningen, waar hij in 1903 stierf. Gabriël is een zeer persoonlijk artist geweest, die met grooten eenvoud en groote waarheid en veel dichterlijk gevoel het intiem-mooie van ons heerlijk polderlandschap heeft gezien en vertolkt met eene liefde en verscheidenheid van stemmingen, die men slechts bij weinig schilders aantreft.

132. **In Groenendaal.** (Bij Brussel). Achter eenen moestuin, waar eene vrouw aan het wieden is, een wit huis van terzijde gezien en eenige hooge boomen; het geheele landschap wordt door de zon beschenen; de lucht is blauw, met een enkel wit wolkje.

Zeer minutieus werk uit eene vroegere periode van Gabriël.
Hoog 0,38, Breed 0,61. Get.: *Gabriël.*

133. **Gele en rose rozen.** (Gloire de Dyon en Souvenir de la Malmaison.) Zeer fraaie, teere kleuren; ook de teere stof der bloemen is zeer gevoelig uitgedrukt.
Hoog 0,67, Breed $0{,}43^5$. Get.: *Gabriël.*

134. **Een vaart bij Kortenhoef.** Als eerste plan water, waarop een turfschuit met bruin-grijs zeil. Daarachter een teer groen, uitgestrekt polderlandschap met molentjes aan den horizon. Fijn blauwe lucht met enkele grijze wolken, gedeeltelijk door de zon beschenen.
Hoog $0{,}52^5$, Breed 0,81. Get.: *Gabriël.*

135. **Verlaten winterlandschap.** Een molen en eene boerderij aan eene uitgestrekte bevroren waterpartij.
Hoog 0,38, Breed 0,59. Get.: *Gabriël.*

GÉRICAULT. 1791—1824. **J. L. A. Th. Géricault,** werd te Rouaan in 1791 geboren. Hij studeerde op de ateliers van Carle Vernet en Guérin. In 1812 stelde Géricault een ruiter-portret op den Salon ten toon. in 1819 zijn wereldberoemd schilderij, *„de Schipbreuk van de Medusa"*, dat hem veel teleurstelling bezorgde. Géricault is misschien nog knapper als paarden- dan als figuur-schilder geweest.
Hij was een heftig tegenstander van de koude, traditioneele en leege formules van den akademischen David, en moest in dien tijd de droevige gevolgen daarvan ondervinden.
Géricault overleed tengevolge van een val van 't paard op drie en dertigjarigen leeftijd.

136. **Paarden-studies.** De achterpooten van twee bruine en één wit paard. De drie studies in één lijst op één doek geplakt.
Hoog $0{,}23^5$, Breed 0,47. *Niet geteekend.*

GOLA. Emilio, Graaf **Gola**, in 1851 geboren, voltooide eerst zijn studies voor ingenieur. Toen begon hij te schilderen, geheel zelfstandig, buiten elke school om. Zijn wegwijzer was de groote, te jong gestorven (1878) Tranquille Cremona, die toen het hoogtepunt van zijn roem en zijn leven bereikte.
Na talrijke figuur-schilderijen en portretten gemaakt te hebben, wijdde Gola zich in de laatste jaren aan het schilderen van het landschap, dat Milaan omgeeft. De invloed van Cremona op Gola is merkbaar geweest, maar toch onderscheidt zijn werk zich van dat van zijn meester, door persoonlijke, krachtige eigenschappen.

137. **Portret (Italiaansch meisje.)** In 't blauw gekleed, in 't donkere haar, eene rose bloem en eene groote gouden oorbel in het oor.
Hoog 0,52, Breed 0,42. Get.: *Gola.*

DE HAAS. J. H. L. de Haas werd te Hedel in Gelderland geboren in 1832. Zijn aanleg voor schilderen openbaarde zich op een kostschool te Amsterdam. Hij bezocht de Akademie van Beeldende Kunsten in de hoofdstad en ontving daar zijn eerste geregeld onderricht in het teekenen. Eigenaardig is, dat de Haas daarna, gedurende vier jaren, denzelfden leermeester had als Mauve, nl. P. van Os te Haarlem. Na dien leertijd maakte de Haas veel studies in Oosterbeek en omstreken, en vestigde hij zich voor goed te Brussel, waar o. a. Gabriël een zijner intieme vrienden was. In 1855 had de Haas zijn eerste belangrijk succes: op de wereldtentoonstelling van Parijs trokken een paar zijner doeken zeer de aandacht, o. a. van Gustave Planche. In 1869 verwierf de Haas de groote gouden medaille te München, waar hij sedert dien tijd dikwijls kwam, en vele vrienden maakte. Zóó was hij later de aangewezen persoon om aldaar als Commissaris voor de Hollandsche afdeeling op te treden en als zoodanig heeft de Haas vele Nederlandsche schilders aan zich verplicht.
De Haas, hoewel hij zijn eerste successen bijna een halve eeuw geleden behaalde, is een van die gelukkigen, wien men den leeftijd niet aanziet, en die steeds even actief en opgeruimd blijven.

138. **De bonte koe.** Een rood-en-witbonte stier, staande in een frisch groen landschap.
Hoog 0,31, Breed 0,40. Get.: *D. H.*

HAVERMAN. Hendrik Johan Haverman werd in 1857, het jaar, dat aan vele bekende schilders het leven gaf, geboren te Amsterdam. Hij studeerde op de Rijksakademie, tegelijk met Dake en Voerman en ging in 1879 naar Antwerpen, onder Verlat werken. Voornamelijk schilderde Haverman toen naakt-figuren, waarvan zijn „Vlucht" in het Stedelijk Museum te Amsterdam een specimen is. In 1890 kwam hij terug van een reis door Spanje, Tanger en Algiers, met zeer verdienstelijke studies, die sappig geschilderd en goed geobserveerd waren.
Haverman vestigde zich te 's-Gravenhage; evenals Jan Veth begon hij toen een reeks portretten te teekenen en te schilderen, er naar strevend in de eerste plaats daarin de expressie, het karakter van zijn model weêr te geven. Zijn drang tot karakteriseeren deed hem ook maatschappelijke typen, als bakers, weezen, Zeeuwsche en Deventersche meisjes en vrouwen schilderen en teekenen, met een strafheid van observatie en een realisme, die in onze moderne kunst zeldzaam zijn.

139. **Moederweelde.** Eene dame, in 't geel gekleed, staande naast een raam, kust een kindje, dat zij in hare armen houdt.
Hoog 0,55, Breed 0,23. Aquarel. Get.: *H. J. H. Haverman.*

140. **Weesmeisje.** Kniestuk van een weesmeisje, staande, van voren gezien. Zeer aandachtig geobserveerd figuur, met een landschap als achtergrond.
Hoog 0,52, Breed 0,19^{5}. Aquarel. Get.: *H. J. H. Haverman.*

HENKES. Gerke Henkes, te Delfshaven geboren in 1844, begon zijn loopbaan als notarisklerk op een kantoor van dat stadje.

Hier had hij ruimschoots gelegenheid om typische figuren op te merken, zooals er tegenwoordig niet veel meer bestaan. Hij teekende en bestudeerde deze voortdurend. Toen stemde zijn vader er in toe, dat Henkes schilder zou worden, en weldra was hij leerling van Spoel te Rotterdam. Van daar ging hij naar de Antwerpsche Akademie en later naar Duitschland en eenigen tijd naar Parijs. Henkes vestigde zich, na die studiejaren, te 's-Gravenhage, waar hij ijverig deelnam aan de algemeene kunstbeweging van die dagen. met Mauve, Mesdag, enz. Zijn eerste beslist succes te Parijs en Brussel was „de Breiles", No. 141 van dit museum. Later maakte Henkes, naast die tallooze, zoo streng en realistisch mogelijk geobserveerde oude mannen en vrouwtjes, ook ruime werkplaatsen, luchtiger behandeld dan vele zijner andere onderwerpen. Henkes is een hard werker, die met angstvallige nauwkeurigheid elk plekje of hoekje van zijn schilderijen of teekeningen verantwoorden wil.

141. **De Breiles.** Een zeer goede schilderij van dezen schilder, met geestige expressie in de verschillende typen.
Hoog $0{,}41^5$, Breed $0{,}50^5$. Get.: *G. Henkes.*

142. **Studiekop.** Eene oude vrouw met zwarte muts.
Hoog 0,19, Breed 0,15. Get.:

143. **Ziekenoppasseres.** Eene oude juffrouw met kornetje in eene ouderwetsche kamer met bedstede; zij staat bij eene tafel in een kommetje te roeren; naast dit kommetje eene flesch en een paar sinaasappelen.
Hoog $0{,}41^5$, Breed $0{,}33^5$. Get.: *G. Henkes.*

144. **Oude man.** Portretstudie van eenen ouden man, met zwart kalotje en gele jas.
Hoog 0,19, Breed 0,15. Paneel. Get.: *G. Henkes.*

145. **De studie.** Een oude man, het hoofd leunende op zijne rechterhand, leest in een groot boek. Het licht valt van boven op zijnen schedel en op de bladen van het boek.
Hoog $0{,}82^5$, Breed $1{,}03^5$. *Niet geteekend.*

146. **Een type.** De kop van een oud boertje met petje. eene pijp rookende, die hij in de linkerhand vasthoudt, Hoog 0,34, Breed 0,27. Get.: *G. Henkes.*

HERVIER. 1818-1878. **Adolphe Hervier,** geboren e Parijs in 1818, was eerst leerling van zijn vader, en bezocht later de ateliers van L. Coignet en Isabey.
Hervier trok Normandië, Bretagne en het Zuiden door, overal stof vindend voor zijn talent. Begaafd met een sterk uitgesproken observatie-vermogen, gaf hij allergeestigste typen van visschers en boerinnen, van kinderen, bouwvallige woningen, visschersbooten op het strand. Hij maakte ook talrijke aquarellen en etsen, deze zeer verdienstelijk, o. a. door de verbazende handigheid waarmede hij alle denkbare procédés vermengde en wist toe te passen.
Hervier was altijd arm, maar zijn werk werd ten zeerste gewaardeerd door de artisten. O. a. Corot hield veel van hem en van zijn kunst. Zoodra Hervier begon te exposeeren, trok hij de aandacht o. a. van mannen als Th. Gautier, die reeds in 1856 hoogst waardeerende regels aan zijn schilderijen wijdde, naar aanleiding van een kleine verkooping ervan, door den schilder georganiseerd, — regels, in welke hij zegt, dat Hervier in vele opzichten vergeleken kan worden met Th. Rousseau en Troyon. Hervier overleed in 1871, onbevredigd, omdat zijn talent niet naar verdienste door zijn tijdgenooten was erkend geworden.

147. **Landschap.** Een zeer kenschetsend werk van dezen schilder, van wien de Goncourt zegt, dat hij zeer vaak in zijne luchten grijze wolkjes schilderde „*les nuages, dos de tourterelle*", zooals ook boven dit landschap zweven.
Hoog 0,65⁵, Breed 0,40. Get.: *Hervier.*

HERKOMER. Hubert Herkomer werd in Beieren, in 1849 geboren. Zijn vader, die houtsnijder was, vestigde zich dertien jaren later te Southampton. Herkomer

studeerde eerst aan de Gemeente-School dier stad, later te München en te Londen, waar hij zich in 1870 vestigde. In die dagen maakte hij ook vele teekeningen voor „*The Graphic*". In 1875 had Herkomer veel succes met zijn groot schilderij, dat de „Chelsea-invaliden in de Kapel" voorstelt, en ook schilderde hij toen talrijke portretten, onder welke zeer bewonderd werden die van Mr. V. Stanford en miss Grant.

In 1879 werd hij Associate van de Royal Academy en in 1885 Slade Professor te Oxford. In 1890 eerst werd hij lid van de Royal Academy. Herkomer heeft ook naam gemaakt als etser en zijn school voor Kunstonderwijs te Bushey, bij London, is zeer algemeen bekend.

148. **Beiersche boer.** De kop van eenen boer, met bruinen hoed en wit hemd. Zeer knap gewasschen in transparante kleuren. De achtergrond is blauw. Hoog 0,29, Breed 0,22. Aquarel. Get.: *H. H.* "77.

VAN HOUTEN, **Barbara Elisabeth van Houten,** geboren te Groningen, in 1862, eene nicht van Mevrouw Mesdag—van Houten, werd gedeeltelijk groot gebracht in de zoo artistieke woning van haar oom Mesdag. Dit zal wel niet zonder invloed op hare ontwikkeling geweest zijn. Nadat zij de Haagsche Akademie doorloopen had en haar examen voor middelbaar onderwijs had afgelegd, ging zij te Parijs de kunst van hout-graveeren bestudeeren op een school onder leiding van den zeer knappen Perrichon, die haar na eenige maanden zeide, dat zij meer zou leeren door Parijs te gaan bekijken, en na te teekenen, hetgeen zij zag. Zij werkte toen zeer veel naar de natuur, en begon te etsen met behulp van het „*Traité*" van Lalanne.

Barbara van Houten, die met ook ongemeen talent schildert, heeft een groot aantal etsen gemaakt van een zeldzaam forsche technische behandeling, welke toch een uiterst teere vrouwelijke gevoeligheid niet uitsluit.

149. **Doode vogels.**
Hoog $0{,}35^5$, Breed $0{,}47^5$. Oorspronkelijke ets. Get.: *B. van Houten.*

150. **Zonnebloemen.**
Hoog 0,52, Breed 0,34. Oorspronkelijke ets. Get.: *B. van Houten.*

HUMBERT. Jacques Ferdinand Humbert, in 1842 te Parijs geboren, was leerling van Picot, Fromentin en Cabanel. Humbert exposeerde voor het eerst in 1865, een „Vlucht van Nero”, en vervolgens nog een „Oedipus en Antigone”, die de aandacht op hem vestigden, waarop zijn werken voor Musea werden aangekocht.
In latere jaren stelde F. Humbert vele portretten ten toon, te gelijk met genre-stukken, en sinds geruimen tijd is hij leeraar aan de Ecole des Beaux-Arts te Parijs.

151. **Fantaisie.** Portret van eene dame in gedécolleteerd blauw toilet, met bloemen in het haar.
Hoog 0,41, Breed $0{,}33^{5}$. Get.: *F. Humbert*

ISRAËLS. Isaäc Israëls werd te Amsterdam geboren in 1865 Een paar jaren later verhuisden zijn ouders naar ’s Gravenhage, waar Isaäc als jongen reeds voortdurend teekende alles wat hem onder de oogen kwam. Ook bezocht hij de Haagsche Akademie; het is wel overbodig te zeggen, dat de leiding van zijn vader van groot belang is geweest voor den jeugdigen artist. Isaäc Israëls debuteerde met zeer uitvoerig bestudeerde schilderijen, „Processies”, militaire onderwerpen en enkele portretten, welke laatste vaag herinneren aan die van Bastien Lepage. In 1882 had hij een succes, ongehoord voor zijn leeftijd, met „Het vertrek der kolonialen”, een waar historieschilderij, treffend door de juiste observatie van het geheel, helaas thans in een buitenlandsche verzameling. Isaäc Israëls, die in 1885 zich te Amsterdam vestigde, is dan ook een ongelooflijk energiek werker naar de natuur. Hij hoopt stapels documenten op, alle genomen naar het leven, en trotseert koude en regen, zich nooit sparende, om typen en localiteiten te bestudeeren met een strafheid en een waarheidszin, die bewonderenswaardig zijn.

Aan hem zal later een groot, intens stuk modern Hollandsch Leven te danken zijn, zooals maar weinig schilders van hun tijd zullen hebben gegeven. Isaäc Israëls heeft dan ook dadelijk begrepen, wat een schilder van zijn tijd moet wezen, en vroeger placht hij na te zeggen: *„le moderne, il n'y a que ça!"*

152. **De Trompetles in de kazerne.** Zeer uitvoerig schilderij uit den begintijd van dezen schilder, die toenmaals ongemeen veel opgang maakte met zijne militaire onderwerpen, eenigszins in het genre der „peintres militaires", Detaille, de Neufville, enz. In eene zaal der kazerne wordt aan een tiental soldaten door eenen instructeur trompetles gegeven,
Hoog 0,45, Breed 0,80. Paneel. Get.: *Israëls* 1881.

ISRAËLS. Jozef Israëls. Deze groote moderne meester werd in 1824 te Groningen geboren, uit Israëlitische ouders, die hem eene strenge opvoeding gaven, maar hem veroorloofden in vrijen tijd een weinig te teekenen en zelfs te schilderen.

Op zestien-jarigen leeftijd werd hem toegestaan zich geheel aan de kunst te wijden en ging Israëls naar Amsterdam op het atelier van Jan Kruseman werken. In die jaren schilderde hij romantische onderwerpen, schilderijtjes, die hij voor lage sommen trachtte te verkoopen. Een paar jaren later ging hij met een kleine jaarlijksche toelage, die zijn vader hem gaf, naar Parijs, waar hij op verschillende ateliers werkte, onder meesters als Picot, Vernet, Delaroche, Pradier, maar hij leerde meer door zelfstandig te werken en te studeeren in het Louvre.

De omwenteling van 1848 deed Israëls naar Amsterdam terugkeeren, waar hij toen historische schilderijen maakte, in den geest van den tijd, zonder dat evenwel zijn talent gewaardeerd werd. Eene ongesteldheid noodzaakte hem rust te nemen, waarvoor hij naar Zandvoort ging, toen nog een echt visschersdorp. Geheel met deze arme bevolking samenlevende, werd Israëls niet minder diep getroffen door het poëtisch, menschelijk mooi, dat het bestaan van deze eenvoudigen kenmerkt, dan door het schilderachtige

der binnenhuizen, der typen, der fraaie zeegezichten. Dit toevallig verblijf in een harmonieus milieu deed hem zijn weg vinden, en van nu aan nam zijne schitterende carrière een aanvang.

Sedert worden zijne werken te Londen, evenals te Amsterdam, voor hooge prijzen verkocht; Israëls is bekend, wordt gewaardeerd, gevierd, steeds vooruitgaande in zijn werk.

Eenige jaren geleden eindigde ik een opstel over Israëls met de onderstaande regels, die ik ongewijzigd laat volgen:

„Hoe ook Israëls beoordeeld worde, hij is en zal blijven een der grootste en gevoeligste figuren in de kunst der negentiende eeuw, en zijn werk zal in de toekomst getuigen van een hoog, poëtisch en machtig talent, even zeldzaam als moeielijk te doorgronden."

153. **Portret van H. W. Mesdag.**
Hoog $0{,}81^5$, Breed 0,72. Get.: *Jozef Israëls.*

154. **Alleen op de wereld.** Een der allerfraaiste werken van dezen meester. Niet alleen zijn de kleur, de toon, het zacht invallende licht van voortreffelijke kwaliteit, maar als geheel is dit schilderij ook door penetrant, droefgeestig, innig sentiment buiten kwestie een meesterstuk der moderne kunst in het algemeen.
Hoog 1,21, Breed 1,98. Get.: *Jozef Israëls.*

155. **Naakt-Studie.** Meisje, zittend aan den oever van een vijver.
Hoog 0,52, Breed 0,81. Get.: *Jozef Israëls.*

156. **De Harpspeler.** Eene zittende mannenfiguur naar links gekeerd, en profil, bespeelt eene harp. Als achtergrond eene blauwe lucht en geboomte.
Hoog 0,49,, Breed 0,58. Get.: *Jozef Israëls.* (Eerst met zwarte verf geteekend, waaroverheen de naam nog eens is geplaatst met gele verf.)

157. **Studie.** Eene arme, oude vrouw, steunende op een' stok.
Hoog 0,22[5], Breed 0,11. Paneel. Get.: *Jozef Israëls.*

158. **Binnenplaats.** Lage dorpshuisjes met roode daken. Links zit eene vrouw met een kind op den arm; rechts doet eene vrouw waschgoed in een' emmer.
Hoog 0,44[5], Breed 0,29[5]. Paneel. Get.: *Jozef Israëls.*

159. **Manskop.** Kop van eenen ouden man met langen baard, het hoofd geleund op zijnen rechterarm.
Hoog 0,40, Breed 0,27. Aquarel. Get.: *Jozef Israëls.*

160. **Baggerlui.** Aan den kant van een rivier een schuit met twee arbeiders. Helder grijze toon.
Hoog 0,40, Breed 0,55. Aquarel. Get.: *J. Israëls.*

JACQUE. 1813-1891. Charles Jacque, geboren te Parijs in 1813. Tegen 1830 was hij gedurende vijf jaar soldaat. In dien tijd maakte hij teekeningen en portretten die hij blijde was voor één frank te verkoopen.
In 1836 ging Jacque naar Engeland, waar hij voor houtgraveurs teekende. Na twee jaren keerde hij naar Parijs terug en werkte daar mede aan prachtuitgaven met houtsneden verlucht. Toen ook begon hij te etsen; in dit genre heeft Jacque veel geproduceerd en gepresteerd; zijn uitvoerige, vaste wijze van teekenen wees hem aan om etsen te maken in positive, rake lijnen. Eerst in 1845 begon Jacque te schilderen. Hij woonde naast Millet, te Barbizon. Zijn eerste onderwerpen waren voornamelijk kippen, die hij zóó goed kende, dat hij een belangrijke handleiding heeft geschreven over de hoenderteelt, geheel door hem geïllustreerd. Later komen in zijn schilderijen en etsen schapen en varkens voor.
Jacque heeft nooit de plechtigheid van Millet of den gloed van kleur van Diaz geëvenaard, maar zijn werken zijn zeer knap van compositie, uitvoerig zonder te droog te worden, met kleine, levendige toetsjes zeer accuraat opgebouwd.

161. **Een stal.** Een varken en een paar kippen.
Hoog 0,18[5], Breed 0,29. Paneel.

162. **Landschap.** Zware eiken bij een land, waar schapen grazen.
Hoog 0,32, Breed 0,41. Paneel. Get.: *Ch. Jacque.*

163. **Drinkende biggen.** Een stal met twee varkens en een witten haan.
Een zonnestraal verdeelt het schilderij in twee helften, de eene verlicht, de andere in 't donker.
Hoog 0,15[5], Breed 0,13. Paneel. Get.: *Ch. Jacque.*

JANSEN, **H. W. Jansen**, in 1855 te Nijmegen geboren, begon zijn schilder-studiën aan de Rijksakademie van Beeldende Kunsten te Amsterdam, onder leiding van Aug. Allebé en Wijnveld.
Na dien tijd vestigde Jansen zich achtereenvolgens te Arnhem en Doesburg, waar hij hoofdzakelijk landschap schilderde. In 1888 keerde hij naar Amsterdam terug en van dien tijd af legde hij zich toe op het schilderen der dokken met schepen, de marktpleinen en grachten der hoofdstad. Ook bezocht Jansen meermalen haven- en zeeplaatsen, teneinde studies te maken voor zijn schilderijen. In dit genre heeft Jansen zich dan ook een aparte plaats verworven, zoowel door de keus zijner composities als door de rake en forsche uitvoering er van.

164. **Aan de werf.** Een vóór- en een achtersteven van groote zeeschepen. Voorop houtvlotten.
Hoog 0,38[5], Breed 0,58[5]. Get.: *H. W. Jansen.*

165. **In het dok te Amsterdam.** Twee groote zeeschepen liggen voor anker.
Hoog 0,38[5], Breed 0,58[5]. Get.: *H. W. Jansen.*

JEANNIN. Georges Jeannin werd te Parijs geboren in 1841. Zijn meester was de schilder Vincelet, die schitterende bloemstukken maakte.

Jeannin werd spoedig, van 1868 af, op de Salons opgemerkt door zijn mooi kleurgevoel, zijn groote vaardigheid en zijn smaakvolle composities.
Na 1879 vinden wij zijn naam niet meer in de Catalogi. Zijn Salon-schilderij van dat jaar bevindt zich in het Musée du Luxembourg.

166. **Mandje met Spaansche druiven.** Deze zijn in een mooie transparante kleur geschilderd.
Hoog 0,32[5], Breed 0,46[5]. *Niet geteekend.*

KLINKENBERG. Karel Klinkenberg, te 's-Gravenhage geboren in 1851, studeerde aldaar op de Akademie, met zijn vrienden Apol en den te vroeg gestorven Boks. Toen kwam hij onder de leiding van Louis Meyer, maar slechts gedurende een paar maanden,
Het was C. Bisschop, die den grootsten invloed op hem had. Eigenaardig is het, de felle licht- en schaduw-tegenstellingen, zoo eigen aan Bisschop, terug te vinden in de zon-effecten van zijn leerling.
Zoo vindt men ook veel van het palet van den Delftschen Vermeer in dat eenvoudige schilderijtje van zijn meester, Fabritius, „Het Puttertje."
Toen Klinkenberg beurtelings zijn genre zocht in landschap en figuur, maakte hij eens een studie van oude huisjes in zijn geboortestad. Van nu af ontstonden die talrijke stadsgezichten van 's-Gravenhage en Amsterdam, die hem een eigenaardige, zelfstandige plaats doen innemen in onze moderne school, door de felle verlichting en de uitvoerige teekening, die geen enkel onderdeel aan het toeval overlaat.

167. **Gezicht op het Binnenhof.** Gaanderij van het Binnenhof, met boekenstalletjes rechts van de poort aan het Buitenhof. Zoneffect.
Hoog 0,26[5], Breed 0,45. Paneel. Get.: *Klinkenberg.*

168. **Het hofje van Van Dam.** Door een 17e eeuwsche poort ziet men een plein, door de zon beschenen, en in de verte eene deur en twee ramen. Voorop drie weesmeisjes, evenals de geheele voorgrond, in de schaduw.
Hoog 0,47, Breed 0,67. Get.: *K. Klinkenberg.*

KONING. **Arnold Koning**, geboren in 1860 te Winschoten, vertrok op zijn twintigste jaar, na in zijn geboorteplaats het Gymnasium te hebben doorloopen, naar Amsterdam, teneinde aan de Rijks-Akademie te studeeren, onder leiding van Allebé, Wijnveld, Altmann en Keizer. In 1886 werd hij tot pensionnaire van het Koninklijk Subsidie-fonds voor jonge kunstenaars benoemd, waarna hij een studiereis in Frankrijk maakte. In Holland trokken hem vooral de typische straattooneeltjes aan. Daar teruggekeerd, vestigde hij zich in den Haag, gedeeltelijk om nog gedurende een paar winters de naakt-klasse aan de Akademie te volgen.
Uitstapjes naar Overijsel, Drente, Gelderland, openbaarden aan Koning het Hollandsch landschap, wat tengevolge had, dat hij buiten, in Rijswijk ging wonen, en in 1897 te Ede, waar hij volop stof vond om zijn breed en frisch geschilderde landschappen, dikwijls met vee gestoffeerd, te bestudeeren en uit te werken.

169. **Studie.** Schets van eene kar met paarden in eene afzanderij.
Hoog 0,25, Breed 0,33. Get.. *A. W. Koning.*

VAN KONIJNENBURG. **Willem van Konijnenburg** geboren te 's-Gravenhage in 1868, ontving zijn eerste teekenonderwijs van den ouden Heer d'Arnaud Gerkens, die ook o. a. aan Mevrouw Mesdag-van Houten les gaf. Daarna ging van Konijnenburg naar de Haagsche Akademie tegelijk met Bauer, Dijsselhof, Henricus; waarschijnlijk zal zijn samenwerking met deze bijzondere artisten niet zonder invloed op hem geweest zijn.
Ook toonde hij in dien tijd zijn studies aan vele der Haagsche schilders, wier ateliers hij vaak bezocht.
Met zeer groote handigheid, met een hem eigene factuur, die ook aan sommigen der beste oude en Fransche meesters herinnert, heeft hij landschappen geschilderd, puissant van kleur, uit Limburg meermalen. Soms zijn zijn boschgezichten gestoffeerd met reeën, ongemeen gevoelig en fraai van behandeling. Als caricatuurteekenaar heeft van Konijnenburg zich hoogst verdienstelijk gemaakt voor den „Spectator" en oude „Kroniek", in den gulden tijd toen

dit weekblad prenten gaf, door Bauer, Toorop, Haverman en anderen geteekend. Ook heeft hij een aantal reclameplaten gemaakt, die, als al zijn werken, gedistingeerd van opvatting en zeer knap van uitvoering zijn.

170. **Gezicht op Maastricht.** Breed behandelde schilderij in grijs-bruine kleuren.
Hoog $0{,}58^5$, Breed $1{,}00^5$. Get.: *W. v. K. 1892.*

KOSTER. Anton L. Koster werd te Terneuzen geboren en oorsponkelijk bestemd om ingenieur's studies te maken. Als schoolgaande knaap kreeg hij privaat-les van den heer Gerritsen, zijn leeraar in het teekenen aan de H.B.S.; Colenbrander, als familielid, zag de waterverfstudies van Koster, en na overleg met Henkes, mocht de jongeling zich aan de kunst wijden. Daartoe bezocht hij de Haagsche Akademie. Zijn eerste succes was de verkoop van een „*Duinlandschap*", te Middelburg aan den heer Luteyn. In 1883-'84 maakte Koster een studiereis in de Pyreneeën, waarna hij ook, onder leiding van Zilcken, het etsen ging beoefenen. In dit genre maakte hij een vijftigtal verdienstelijke platen.
Na zijn huwelijk in 1891 vestigde Koster zich te Haarlem, waar hij, wellicht door de techniek der etskunst ontwikkeld, zeer ongemeene penteekeningen maakte van tulpen, en tegelijkertijd ook schilderijen van bloeiende bloembollenvelden. Hierop volgde een langdurig verblijf in den Gelderschen Achterhoek, waar Koster vele landschappen schilderde, terwijl hij niet ophield zijne knappe penteekeningen te maken voor verschillende doeleinden.

171. **Maastricht en de Maasbrug (na zonsondergang).** In paarse nevelen profileert zich de stad tegen de avondlucht. Als eerste plan, de Maas, waarin het licht weêrschijnt.
Hoog 0,30, Breed 0,50. Get.: *Maastricht A. L. Koster.* 1882.

VAN DER MAAREL. Marinus van der Maarel is geboren te 's-Gravenhage in 1857. Oorspronkelijk werd hij voor den kansel bestemd. Daartoe liep hij het Haagsche gymnasium af, in zijn vrijen tijd toegevende aan zijn lust tot teekenen. Hij had op school les gehad van Schmidt Crans, later privaatles van Dona Piek. Op het Gymnasium volgde de Akademie van Beeldende Kunsten te 's-Gravenhage, destijds onder leiding van Koelman. Daarna had van der Maarel, evenals de Bock, een atelier op „Rozenburg", waar Willem Maris woonde; zeker heeft het talent van dezen meester veel invloed gehad op allen, die met hem samen werkten, zij het ook in afzonderlijke ateliers.

Van der Maarel heeft enkele portretten geschilderd, en groote en kleinere composities, in welke hij vond dat het onderwerp geheel bewerkt moest worden in kleur en toon.

172. **Een doode hond**, liggende op een plank.
Hoog $0{,}49^5$, Breed 0,91. Get.: *M. v. d. Maarel.*

173. **Fantaisie.** Eene jonge blonde vrouw en profil naar links gekeerd, in licht rose en wit toilet, tegen een donkeren, paars-blauwen achtergrond. Het geheel is in zeer donkeren toon geschilderd.
Hoog 0,60, Breed 0,48. Get.: *Van der Maarel.*

MANCINI. Antonio Mancini, te Narni, bij Napels, geboren in 1852 is zeker een der meest talentvolle schilders van Italië in onzen tijd. Hij werkte eerst te Napels, onder leiding van Lista, met schilders als Piccini en Michetti. De knappe, oude Morelli, Direkteur van de Akademie, een zeer begaafd schilder, was de eerste, die een werk, een portretstudie van Mancini aankocht. Mancini echter, ondanks al zijn talent, hoewel dit werd gewaardeerd door groote artisten als Fortuny en Gemito, had het materieel hard te verantwoorden. Hij ging een tijdlang te Parijs werken en ook te Londen. maar keerde weldra naar Napels en Rome terug.

Zijn „Zieke kind" (No. 174) is een meesterstuk. Later is Mancini eenigszins excentriek geworden, en is hij gaan trachten op hartstochtelijke wijze, kleur-moeilijkheden op te lossen, o.a. om door opgehoopte verfmassa's méér licht uit te drukken. Desondanks is de distinctie van het geheel treffend in zijn werken.

174. **Het zieke kind.** Voor velen het meesterstuk van Mancini. Het kind in een zwarten doek gewikkeld, rust op witte kussens; in de hand enkele gele bloempjes. Heerlijk is de harmonie der kleuren, de schildering en de expressie.
Hoog 0,76, Breed $0{,}62^5$. Get.: *A. Mancini.* '75.

175. **Mijn zieke zusje.** Een kinderkopje in witte doeken gewikkeld, tegen den goudgelen achtergrond.
Hoog 0,15, Breed 0,11. Get.: *A. Mancini.*

176. **Napolitaansche jongen.** Hij komt van achter een gordijn te voorschijn met een flesch in de hand.
Hoog 1,55, Breed 0,60. Get.: *A. Mancini.*

177. **Arme jongen met een beeldje.** Napolitaansche jongen, die een gipsen kop in de handen houdt.
Hoog $0{,}60^5$, Breed $0{,}48^5$. Get. *A. Mancini.*

178. **Bij een antiquaar.** Uitstalling van antiquiteiten, waaronder een vergulde Keizerbuste. Drie levensgroote koppen van Romeinen op het voorplan. In dit schilderij zoekt Mancini méér effect, dan gewoonlijk, uit te drukken, door de verf op het doek uit de tube te knijpen en stukjes glas enz. er op te plakken.
Hoog 0,61, Breed 1,56. Get.: *A. Mancini. Roma.*

179. **Gezicht op Rome.** De toren van het Vaticaan omgeven door huizenmassa's. Voorop de Tiber. Werk uit de latere periode van den schilder.
Hoog 0.98, Breed $0{,}58^5$. Get.: *A. Mancini.*

180. **Peinzende vrouw.** Napolitaansche vrouw met zwart lijfje en gele japon, leunende met haren linkerarm op eene tafel met vergulde pooten, waarop een blaadje met melkkan, wit en blauw kopje enz. Zij houdt hare rechterhand op hare heup.
Hoog 0,99, Breed 0,58. Get.: *Mancini.*

181. **Bloemenmeisje.** Napolitaansch meisje staande naast eenen witten muur, waarvoor planten. Zij houdt met één harer handen bloemen vast. Rechts een pot met witte azaleas, die fijn wit tegen den grijzen muur uitkomen.
Hoog $0{,}98^5$, Breed 0,73. Get.: *Mancini.*

182. **Naakte jongen.** Hij houdt een bronzen beeldje in zijn hand, en naast hem liggen andere bronsjes, beeldjes en bloemen.
Hoog 0,73, Breed 1,59. Get.: *Mancini.*

183. **Koorknaapje,** dat een missaal draagt.
Hoog $0{,}63^5$, Breed 0,50. Get. *A. Mancini.*

184. **Twee Romeinsche kinderen.** Twee hoofden tusschen groene bladeren, tegen een witten muur. Het eene kind heeft een zwarten hoed op met breede randen. Veel leven en gratie zijn in dit interessante schilderij uitgedrukt.
Hoog 0,50, Breed 0,90. *Niet geteekend.*

185. **De verjaardag,** Een jongen, in het zwart gekleed, met schooltasch op den rug, half zittend op eenen stoel, grijpt naar verschillende geschenken op eene tafel uitgespreid. Dit schilderij is uit de vroegere periode van Mancini.
Hoog $0{,}85^5$, Breed $1{,}13^5$. Uet.: *A. Mancini.*

186. **Behaagzucht.** Eene vrouw, driekwart van voren gezien, tooit zich met bloemen.
Hoog 0,60, Breed 0,45. Get.: *A. Mancini.*

187. **Bloemenruiken.** Italiaansche vrouw, van terzijde, naar rechts gekeerd, ruikende aan bloemen in een vaas geplaatst.
Hoog 0,61, Breed 0,47. Pastel. Get.: *A. Mancini.*

188. **Eene lachende Italiaansche vrouw** van voren gezien, met bloemen in het haar, tegen eenen witten achtergrond.
Hoog 0,61, Breed 0,47.

VAN MARCKE. 1827—1890. Emile van Marcke, geboren te Sèvres in 1827, was leerling van Troyon. Van 1857 tot 1880 exposeert hij bijna onafgebroken op de Salons.
Vele zijner schilderijen bevinden zich in bekende verzamelingen. Zijn werken, landschappen met vee, toonen smaak, een correcte teekening en een zeer groote handigheid. Van Marcke overleed in 1890.

189. **Stadje aan de Fransche kust.** Links hooge falaises; op het eerste plan visschersbooten.
Hoog 0,32, Breed 0,25. Get.: *Em. van Marcke.*

MARIS. 18371—899. Jacob Maris werd in 1837 te 's-Gravenhage geboren. Zijn onderwijzer, die zijn aanleg opmerkte, maakte dat hij op het atelier van Stroebel kwam. Hier was Jacob Maris tegelijk kwastenjongen en leerling. Onder het materieele werk, dat hij verrichten moest, door, teekende hij naar voorbeelden, en ook naar de natuur, voornamelijk met waterverf. Daarna volgde hij gedurende drie jaren de Antwerpsche Akademie, waarop hij weer in den Haag terugkwam, ditmaal bij Louis Meyer op het atelier.
In 1865 vertrok Jacob Maris naar Parijs, waar hij bij den ouden Hébert schilderde, die verklaarde hem niet veel te kunnen leeren. Onderwijl schilderde hij Italiaansche figuren, die de aandacht trokken, alsook enkele landschappen, in blank-zilverigen toon. Na het beleg van Parijs, dat hij met zijn gezin meemaakte, keerde hij naar

zijn geboortestad terug en wijdde zich voornamelijk aan het Hollandsche landschap, hoewel hij nooit ophield met het aquarelleeren en schilderen van figuren, meestal van zijn eigen kinderen. Jacob Maris werd in den eersten tijd, dien hij in Holland doorbracht, niet naar verdienste geschat. Eerst na een viertal jaren, nadat in Londen en Parijs de bewondering der kenners op zijn werk was gevestigd, werd deze groote schilder in zijn eigen land gewaardeerd.

Mejuffrouw G. H. Marius zeide terecht van hem in *Het Schildersboek*: „Als ook zijn kunst tot het verledene behoort, zal Jacob Maris in één adem genoemd worden met Ruysdael, den Delftschen Vermeer, en diens groote tijdgenooten."

190. **Steenen molen.** Statig profileert zich een schilderachtige steenen molen met platform tegen eene lucht met drijvende witte wolken. Voorop duingrond; in de verte de talrijke roode daken van een dorp.
Hoog $1{,}24^5$, Breed 0,90. Get.: *J. Maris.*

191. **Schelpenvisschers.** Het Scheveningsche strand met afgebrokkelde duinen. Links staan bij en in het water twee karren en schelpenvisschers; voorop, aan het strand, zit een vrouwtje. Statig drijvende grijze wolken met lumineuse, witte koppen, waartusschen het fijne blauw der lucht prachtig schittert. Kapitaal schilderij, waarnaar Graadt van Roggen eene groote ets maakte.
Hoog 0,83, Breed 1,24. Get. : *J. Maris.*

192. **Binnenhuis.** Geheel in het genre van Pieter de Hoog, en onder den invloed van zijn meester van Hove geschilderd. Een zonnig doorkijkje links; voorop staat in een gang een dienstmeisje, dat met de rechterhand een korfje en met de linker eene tinnen kan vasthoudt. Zeer uitvoerig geschilderd werk.
Hoog $0{,}19^5$. Breed 0,14. Get.: *J. C. Maris.* 1860.

193. **Stadsgezicht.** Eene gracht met huizen en boomen. Bewegelijke lucht met witte koppen.
Hoog 0,30, Breed 0,23. Get.: *J. Maris. 1875.*

194. **Stadsgezicht.** Schetsachtige, maar ongemeen fraai, uitgesproken impressie. Eene binnenhaven met links, eene groote schuit; rechts eenen steenen molen, en in 't midden eenen toren. Licht bewolkte, blanke lucht. Wolkschaduw over de stad.
De kleur van dit schilderij is van zeldzame kracht en zuiverheid, zoowel in de roode daken, als in het water en de lucht.
Hoog 0,45, Breed 0,67. *Niet geteekend.*

195. **Op den uitkijk.** Scheveningsche vrouw zittend op het duin, uitkijkend naar zee.
Hoog 0,38, Breed $0{,}59^5$. Get.: *J. Maris.*

196. **Tegen den avond.** Scheveningsche vrouw met grooten stroohoed, zittende op het duin. In de lucht eene gouden luchtstreep.
Hoog 0,42, Breed 0,30. Aquarel. Get.: *J. Maris.*

MARIS. Matthys, of Thys Maris, geboren in 1839, twee jaar na zijn broeder Jacob, had altijd, van jongs af, iets in zijn werk, dat *naast* de natuur was, zoo individueel en subjectief was zijn visie.
Hij bezocht met zijn broeder Jacob de Antwerpsche Akademie: hier geraakte hij eenigszins onder den invloed der romantiek, die daar nog heerschte, en bewonderde zeer de „cartons" van Kaulbach, Rethel, enz.
Na eene reis door het Schwarzwald ontstonden zijn „Gretchen's", „Gezichten op Freiburg", zijn „Vlinders".
Altijd is Thys Maris meer dichter dan schilder geweest, alhoewel zijn eerste schilderijen, meer picturale eigenschappen vertoonen, dan zijn laatste werken.
In het „Keukenmeisje", No. 198 van dit Museum, is de uitvoering zóó volmaakt, naast het gevoelige sentiment, dat het geheel beheerscht, dat men niet weet wat sterker spreekt het picturale of het poëtische element.
Later echter, in zijn droom-landschappen, in die figuren als zijn „Koningskinderen," zijn „Bruidjes" enz. is het

uitsluitend zijn sentiment, zijn dichterlijk gevoel, dat boven drijft. Alle picturale qualiteiten zijn hier onderworpen aan het poëtische, aan zijn visie alleen.
Thys Maris, die heerlijke etsen maakte, welke hij zelf „probeerseltjes" noemt, en ook die grootsche interpretatie gaf van „de Zaaier" door Millet, is buiten eenigen twijfel een der allermerkwaardigste artisten van den 19^en^ eeuw niet alleen, maar van geheel den modernen tijd.

197. **De Bruid.** Een meisje met blond haar en met witten sluier. In haar linkerhand houdt zij een kerkboek, in haar rechterhand een groen blaadje. Uiterst teer, sprookjesachtig geheel.
Hoog 1,00, Breed 0,62^5. Get.: *M. M.*

198. **Keukenmeisje.** Teer werk in fijne wit en rose en zacht bruine tinten. Eene heerlijke harmonie van malsche kleuren, geschilderd met de liefde van een Primitief, ook wat gevoeligheid van lijn betreft.
Hoog 0,64^5, Breed 0,47^5. Get.: *M. M. 72.*

199. **Zoom van een bosch.** Een droomerig duinlandschap; vóórop wat hakhout.
Hoog 0,34^5, Breed 0,59^5. Get.: *M. M.*

200. **Kerkgang.** Een jongen met eigenaardigen zwarten hoed. Vóór hem een meisje met een mutsje, waarschijnlijk Zwitsersche kleedij. In de verte een kerktoren. Dit werk is uit den tijd van de bekende teekening „Doop te Lausanne."
Hoog 0,11, Breed 0,07^5. Get.: *M. M.*

MARIS. Willem Maris, de jongste der drie broeders, werd in 1844 geboren, eveneens te 's-Gravenhage, en reeds heel jong begon hij te teekenen naar de natuur. Andere leermeesters dan zijn broer Jacob heeft hij niet gehad. Deze was zes jaar ouder dan hij. Zijn uitvoerige, zoo trouw waargenomen potloodteekeningen uit die leerling-dagen zijn ware voorbeelden van wat „teekenen" moet zijn, teekenen met begrip en gevoel. Er bestaan van hem studies van koeien, van biezen, enz.. die alléén te ver-

gelijken zijn met de mooiste teekeningen van Dürer of Holbein. In dien tijd schilderde Willem Maris even uitvoerig en minutieus als hij teekende. Het Haagsche gemeente-Museum bezit een schilderijtje van hem, aangekocht in 1868, dat daarvan een voorbeeld is.
Langzamerhand echter wordt zijn factuur breeder, meer synthetisch. Hij offert de kleinigheden op om den indruk van het geheel te vergrooten, maar nooit is bij hem een penseelstreek zonder beteekenis of niet in harmonie met het ensemble. Elke toets is raak, gevoeld; volkomen harmonieeren de koeien, de enkele figuren, het minste voorwerp met het geheele landschap.
Ongemeen bekoorlijk zijn ook zijn aquarellen met eenden aan slootkanten, zoo fijn van toon, met malsch, frisch groen van biezen en gras, zoo innig gevoeld van beweging en lijnen. Willem Maris, in tegenstelling met zijn broeders, is wel eens de „Zilveren Maris" genoemd.

201. **De Kalfjes.** Een schilderij uit de begin-periode der Marissen, toen hunne werken nog eene onderlinge gelijkenis hadden. Een zwart en een wit kalf staande in het zonlicht, vóór eene planken omheining, links een paar spichtige boompjes, waartegen eenige berkestammetjes zijn geplaatst.
Hoog 0,30, Breed 0,50. *Niet geteekend.*

202. **Melkbocht.** Breede schets in teere tonen; naast eene wit-en-zwarte, wordt eene roode koe door eene boerin gemolken.
Hoog 0,47^{5}, Breed 0,99. Get.: *Willem Maris.*

203. **Studie naar de natuur.** Boompjes en takkebossen nabij het duinlandschap. In het midden staat een boerinnetje, rechts ziet men een houten pomp en kippen
Hoog 0,22^{5}, Breed 0,31. Get.: *W. Maris.*

204. **Landschap met vee.** Weide aan den duinkant, met enkele boompjes en eenige koeien. Fijn grijze toon. Licht bewolkte lucht. Voorop een ruime plas.
Hoog 0,33, Breed 0,48. Aquarcl. Get.: *Willem Maris*

205. **Witte koe aan een slootkant** Doorwerkte houtskool- en krijtteekening.
Hoog 0,42^5, Breed 0,53. Get.: *Willem Maris.*

MARTENS. Willy Martens, in 1856 te Semarang geboren, ging reeds zeer spoedig met zijne ouders naar Amsterdam. Oorspronkelijk werd hij bestemd voor den handel; en liep dan ook de handelsschool af. Daarna mocht hij echter zijn schilderstudiën beginnen, en bezocht eerst de Rijks-Akademie, daarna de ateliers Bonnat en Cormon te Parijs. Een tiental jaren bleef Martens aldaar, totdat hij inzag dat hij voor zijn kunst zijn vaderland noodig had.
Te Parijs, zoowel als tijdelijk te Amsterdam maakte, Martens om beurten portretten en genre-schilderijen; hij werkte zelfs ook aan panorama's mede; ja, in 1886, werd hem de opdracht gedaan voor een nieuw reuzendoek, voorstellende den laatsten dag der Commune. In 1891 trok Martens voor goed naar Holland, waar hij zich te 's-Gravenhage vestigde. Hier heeft hij een aantal officieele portretten geschilderd o, a. van de Koningin en van de Koningin-Moeder, echter nooit het „genre" vaarwel zeggende, welk genre zich in de laatste jaren bij hem meer speciaal heeft uitgesproken in rustieke onderwerpen, geput uit het landelijk leven van Nunspeet en omstreken.

206. **Aan den put.** Eene Nunspeetsche boerin laat eenen emmer zakken in een waterput, terwijl een kind naast haar staat en met een anderen emmer speelt.
Hoog 0,49, Breed 0,39. Get.: *Willy Martens.*

MAUVE. 1838—1888. **Anton Mauve** werd geboren te Zaandam in 1838 maar kort na zijn geboorte verhuisde zijn vader naar Haarlem. Zeer vroeg openbaarde zich bij Anton Mauve de lust tot schilderen, zoodat hij weldra als leerling in het atelier van P. F. van Os werd aangenomen. Hij werkte hier geruimen tijd op zeer conventioneele wijze. „Door zijn instinct gedreven", zegt Berckenhoff, ging Mauve naar Oosterbeek, waar

hij zich aansloot bij den jong gestorven G. Bilders. Toevallig maakte hij hier ook kennis met Willem Maris. Hoewel beider opvattingen in vele punten uiteenloopend waren, ontstond een groote vriendschap tusschen hen, en Mauve leerde toen „zien" door zijn omgang met Willem, en later ook met Matthijs Maris.
Omstreeks 1865 vestigde Mauve zich te Amsterdam, waar hij reeds machtige werken maakte, maar telkens ging hij naar Oosterbeek, totdat hij zich voor goed te 's-Gravenhage vestigde en daar huwde. Het blonde landschap langs de duinenreeks met zijn fijne, licht-grijs-groene tonen trok hem zeer aan. Hier maakte hij zijn belangrijkste schilderijen. In 1876, na gedurende drie jaren de zomermaanden in het Gooi te hebben doorgebracht, vestigde Mauve zich met zijn gezin te Laren.
Mauve had een uiterst gevoelige natuur, vatbaar voor de fijnste en vluchtigste indrukken; muziek was hem het liefste na het schilderen. Hij heeft slechts in zijn laatste jaren direkt naar de natuur schilderijen gemaakt; deze bouwde hij gewoonlijk op, na véél observatie, zooals de meeste Hollandsche schilders doen, met behulp van vlugge, maar zeer karaktervolle teekeningen, die hij buiten, in gespannen aandacht, vervaardigde.

207. **Boerenerf.** Alleraardigst schetsje van een boereninterieur, dat doet denken aan Ostade of Teniers. Zeer ongewone Mauve, geestig gepenseeld, zooals Mauve het zelf dikwijls zeide: „met veel gevoel en weinig verf".
Hoog 0,29, Breed 0,25. Get.: *A. Mauve f.*

208. **Naar huis.** Fraaie harmonie van grauwe- en blondgrijze tonen. Een weg met een boertje op een wit paard; rechts boompjes. De lucht is tamelijk effen grijs, met enkele scheuren, die het avondlicht doorlaten.
Hoog 0,39, Breed 0,28. Get.: *A. Mauve.*

209. **Boertje met een koe.** Breede aanleg. Zeer karakteristiek voor de wijze van schilderen van Mauve. Eene koe geleid door een boerenjongen,
Hoog $0{,}52^5$, Breed 0,48. Get.: *Atelier A. Mauve.*

210. **Winter.** Luchtige schets. Een besneeuwde weg met eenige figuren; het is tegen den avond. Het geheel is in een zeer blonden toon gehouden.
Hoog 0,51, Breed 0,35. Get.: *Atelier A. Mauve.*

211. **Vischverkooping.** Scheveningers, voornamelijk vrouwen, komen langs het strand terug van eene vischverkooping. Breede, doorwerkte aanleg, in zeer mooie kleuren. Belangrijk werk, evenals No. 210, om de wijze van werken van Mauve te leeren kennen.
Hoog 0,49, Breed 0,62. Get.: *A. Mauve à son ami Grubici.* (sic.)

212. **Studie.** Een Larensch binnenhuis met een aan het werk zijnde vrouw. Breede, blonde schets.
Hoog 0,42$_{5}$, Breed 0,31^{5}. Get.: *A. M.*

213. **Loopende koe.** Geschilderd tegen het zonlicht in.
Hoog 0,27^{5}, Breed 0,37. Paneel. Get.: *A. Mauve.*

214. **Bij Vries.** Een beploegd korenveld; helder grijzen dag. Rechts, en profil, de schilder Mesdag aan het werk op een vouwstoel.
Hoog 0,32^{5}, Breed 0,44^{5}. Get.: *Atelier A. Mauve.* Paneel.

215. **Schapenstal.** Eenige schapen in eene bouwvallige schuur. Voorop een zwarte ram.
Hoog 0,32, Breed 0,45^{5}. Aquarel. Get.: *A. Mauve.*

216. **Te Scheveningen.** Bijzonder werk van Mauve. Het oude terras van Zeerust, met tafeltjes, stoelen, enz. Een paar dames kijken naar de zee; de eene met een verrekijker. Zeer mooie blond-grijze toon.
Hoog 0,28, Breed 0,43. Get.: *Atelier A. Mauve.*

217. **Studie naar de natuur; een schuurtje.** Nauwkeurig zijn de rijke, grijze kleuren der oude planken en prachtig weergegeven; vooral de voorgrond is bijzonder mooi.
Hoog 0,21, Breed 0,32^{5}. Get.: *A. Mauve f.*

218. **Ezels** Aan het strand te Scheveningen. De vroegere standplaats der ezels. Volle-zon effect. Voorop een grijze ezel, waarachter een Scheveningsche jongen en talrijke ezels. Links in de verte de zee.
Hoog 0,35$_5$, Breed 0,45$_5$. Get.: *A Mauve f.*

219. **Houtverkooping.** In blanke najaars-atmosfeer staan een aantal boeren in groepjes om den notaris, die de veiling houdt. Zeer geestig zijn de verschillende typen geteekend.
Hoog 0,34^5, Breed 0,51$_5$. Get.: *A. Mauve f.*

220. **Voorjaar.** In de schaduw van schrale boompjes eene kudde schapen; daarachter het door de zon verlichte blonde landschap.
Hoog 0,49, Breed 0,61. Aquarel. Get.: *A. Mauve.*

VON MECKEL. A. von Meckel, geboren 1856 te Berlijn, was leerling van Hans Gude, te Karlsruhe. Von Meckel schilderde bijna uitsluitend Oostersche landschappen, slechts een enkele maal figuren, zooals de Oostersche vrouw in dit Museum. Hij overleed in 1893 te Berlijn na vrij veel geproduceerd te hebben. Bijna al zijn schilderijen bevinden zich in particuliere collecties.

221. **Algiersche vrouw.** Zittende vrouw in licht, kleurig toilet. Naast haar, een doosje, ingelegd met parelmoer.
Hoog 0,67^5, Breed 0,49. Get.: *A. von Meckel.* 1891.

MESDAG. Hendrik Willem Mesdag, te Groningen geboren in 1831, was tot zijn vijf en dertigste jaar werkzaam in de zaken van zijn vader. In die dagen was Mesdag een nauwgezet, degelijk handelsman; vandaar de groote administratieve eigenschappen van dezen schilder, die hem zoo uitmuntend geschikt maken voor Bestuurder van een Genootschap en Commissaris van Tentoonstellingen.

Van jongs af teekende Mesdag veel in zijn vrije uren. Evenals Israëls had hij les van meester Buys; later schilderde hij onder leiding van Egenberger. In 1866, gesteund door den raad zijner vrouw, begaf hij zich naar Brussel, waar zijn verwant en vriend Alma Tadema woonde, en waar ook Roelofs hem leidde. In 1868 exposeerde Mesdag eenige studies van grooten omvang te Brussel, Groningen en Amsterdam. In hetzelfde jaar ging hij den zomer doorbrengen op Norderney, waar hij, evenals Israëls te Zandvoort, zijn weg vond.
Van nu af wijdde Mesdag zich geheel aan het schilderen van de zee; in 1869 vestigde hij zich te 's-Gravenhage, betrekkelijk dicht bij het Scheveningsche strand, dat toen nog zoo schilderachtig was.
De reeks zijner successen ving aan: hij exposeerde een groot doek te Parijs, dat door den schilder Chaplin werd aangekocht, terwijl Millet, destijds lid van de Jury, hem een eigenhandig geschreven gelukwensch zond voor die onderscheiding. Aangemoedigd door deze gebeurtenissen ging Mesdag steeds door, met zijn stoere wilskracht en zijn groote energie, zeer veel naar de natuur te schetsen. Tot 1876 maakte hij uitvoerige studies, die hem in staat stelden de factuur zijner schilderijen breed en direkt te doen worden. Talrijk zijn de hooge onderscheidingen, die hem in vele landen te beurt vielen en de plaats, die Mesdag in de Hollandsche kunst van dezen tijd inneemt, is in alle opzichten zeer belangrijk.

222. **Winter aan het strand te Scheveningen.** Nabij het dorp staat eene pink, door palen geschoord, op het besneeuwde strand; boven het vuur wordt de teer verwarmd, waarmede het schip gekalefaterd wordt. Hoog 0,79, Breed 0,99. Get.: *H. W. Mesdag.*

223. **De aanlegplaats te Vlissingen.** Maannacht. Rechts eene mailboot. Links, naar den steiger, twee visschersbooten.
Hoog 0,62, Breed 0,47[5]. Get.: *H. W. M.*

224. **Zomeravond te Scheveningen.** Kalme zee met pinken, bij ondergaande zon. Licht bewolkte lucht. Hoog 1,48, Breed 2,18.

225. **In gevaar.** Een wrak, drijvend op onstuimige golven.
Hoog 0,69, Breed 0,89.

226. **Onstuimige zee.** Levendige en frissche impressie.
Hoog 0,15^{5}, Breed 0.25. *Ongeteekend.*

227. **Studie naar de natuur voor het Panorama.** Het geheele strand en de zee van zuid tot noord —, gezien van het hooge duin, waar thans „Seinpost" staat.
Hoog 0,30, Breed 2,28. *Ongeteekend.*

228. **Nieuwe havenwerken te Enkhuizen.** Zeer juist is het namiddaglicht op de Zuiderzee uitgedrukt. Het geheel is trouwens eene zeer goed volgehouden impressie.
Hoog 0,88, Breed 2,73. Get.: *H. W. Mesdag.*

229. **Avond.** Een paar „pinken" op het strand, in donkere tonen tegen de lumineuse avond-lucht.
Naar dit schilderij werd eene kapitale ets gemaakt door Ph. Zilcken.
Hoog 0,67^{5}, Breed 0,87^{5}. Get.: *H. W. Mesdag.*

230. **Ondergaande zon** te Scheveningen; onstuimige zee met twee pinken. Decoratief paneel.
Hoog 1,57, Breed 1,34. Get.: *H. W. Mesdag.*

231. **Nacht met maanlicht.** Eenige visschersschuiten op eene kalme zee, beschenen door het maanlicht.
Hoog 1,57^{5}, Breed 1,32. Get.: *H. W. Mesdag.*

232. **De Noordzee.** Zeer breed en kloek gedane aquarel. Veel ruimte en beweging is in dit werk uitgedrukt.
Hoog 0,65^{5}, Breed 0,98. Get.: *H. W. Mesdag.*
1900.

233. **Zeegezicht.** Eene kalme zee met een paar „pinken". Bewegelijke, lichtende lucht, die zich spiegelt in het watervlak.
Hoog 0,59, Breed 0,45. Krijtteekening. Get.: *H. W. Mesdag.* 1889.

S. MESDAG—VAN HOUTEN. Mevr. S. Mesdag—van Houten, geboren te Groningen in 1834, nam niet vóór 1870 een teekenpotlood in de hand. Toen, reeds te 's-Gravenhage gevestigd, begon zij les te nemen van een huisvriend, d'Arnaud Gerkens, die ook haar nicht Barbara van Houten, de eerste lessen gaf.
Niet lang daarna begon Mevrouw Mesdag te schilderen, stillevens en studies buiten, te Scheveningen en in de Boschjes; toen ook maakte zij studies naar hun grooten Newfoundlander, Nero (No. 243). Later trok de eigenaardige melancholische poëzie der heide Mevrouw Mesdag zeer aan; de landschappen op de heide gemaakt zijn aangrijpend door den statigen eenvoud der compositie, zoowel als door de zuiver harmonieerende grijze tonen en door de schilderes zeer karakteristiek opgevat en gezien. In dien tijd, evenals in de laatste jaren, heeft Mevrouw Mesdag ook vele belangrijke stillevens geschilderd, die niet zoozeer om de voorwerpen zelf belangrijk zijn, als wel om de harmonie, den zang der kleuren; in deze opvatting heeft zij met citroenen, bananen, bloemen, Japansche en Chineesche vazen, bizondere en zeer fraaie werken geproduceerd, zoowel in olie- als in waterverf.
Mevrouw Mesdag—van Houten is in alle opzichten een zeer merkwaardige figuur, en haar invloed is ook groot geweest op de vorming van dit Museum.

234. **Op de heide**. Een hut met rieten dak, op de heide, bij grijs weder. Een vrouwtje draagt een' zak op den linker-schouder.
Hoog 0,47, Breed 0,76. Get.: *S. M. v. H.*

235. **Vruchten**. Eenige appelen, in sterke kleuren geschilderd.
Hoog 0,19. Breed 0,25[5]. Get.: *S. M. v. H.*

236. **Beekhuizen, bij Arnhem**. Eene beek, waarlangs een pad, in een boschlandschap. In 't midden een paar berke-stammetjes. Decoratief paneel.
Hoog 1,57, Breed 1,43.

237. **Op de Veluwe**. Een weg door de eenzame heide. Vroege avond met onstuimige lucht In het midden

eene Geldersche schapenhut met rieten dak, waarheen de kudde gedreven wordt; daarbij een denneboom.
Breed 0,99, Breed 1,23^5. Get.: *S. Mesdag-van Houten.*

238. **Beekhuizen, bij Arnhem,** Gezicht op een slootje in een bosch, met den horizon hoog in de lijst.
Hoog 1,03, Breed 0,43. *Niet geteekend.*

239. **Portret van Mevrouw Bisdom.** (geb. Croiset van der Kop.) en profil naar rechts, tegen lichten achtergrond.
Hoog 0,41, Breed 0,30. Get.: *S. M. v. H.* 1886.

240. **Portret van Kolonel Del Campo genaamd Camp.** Profiel naar rechts gekeerd.
Hoog 0,51, Breed 0,40. Get.: *S. M. v. H.* 1887.

241. **Portret van den heer Tonkes.** Profiel naar rechts gekeerd.
Hoog 0,51, Breed 0,40. Get.: *S. M. v. H.* 1887.

242. **Portret van H. W. Mesdag,** en profil naar rechts gekeerd.
Hoog 0,50, Breed 0,40. Get.: *S. M. v. H.* 1888.

243. **Hondenkop** (Nero). Een zwarte St. Bernardhond, en profil, naar links gekeerd.
Hoog 0,40, Breed 0,51. Get.: *S. M. v. H.* '75.

244. **Vruchten.** Tegen den donkeren achtergrond een tros blauwe druiven. Voorop twee gele appelen, eene peer en enkele druiven.
Hoog 0,25, Breed 0,32. Paneel. Get.: *S. M. v. H.*

245. **In de duinen.** Duinlandschap, in toon gehouden tegen eene lichtgrijze, bewolkte lucht. Aquarel.
Hoog 0,36, Breed 0,53. Get.: *S. Mesdag-van Houten.*

246. **Vruchten.** Blauwe en witte druiven en andere vruchten liggen uitgespreid op een blauw kleed.
Aquarel. Hoog 0,32, Breed 0,57. Get.: *S. Mesdag-van Houten.*

247. **Winter in een bosch.** Aquarel.
Hoog 0,38, Breed 0,27. Get.: *S. M. v. H.*

248. **Stilleven.** Meloenen en andere vruchten. Aquarel.
Hoog, 0,68 Breed 0,46. Get.: *S. Mesdag-van Houten.*

249. **Avond in een beukenbosch.** Aquarel. Avond-impressie.
Hoog 0 69, Breed 0,35.

250. **Bloemen.** Een vaasje met crocussen.
Hoog, 0,24, Breed $0{,}15^5$. Get.: *S. M. v. H.*

251. **Bloemen.** Een vaasje met tulpen.
Hoog, $0{,}23^5$, Breed 0,15. Get.: *S. M. v. H.*

MESDAG. 1829—1902. **Taco Mesdag**, geboren te Groningen in 1829, werkte aldaar onder leiding van Buijs, den, door zijne leerlingen Jozef Israëls en H. W. Mesdag vermaard geworden Groningschen meester. Later werkte deze broeder van onzen zeeschilder aan de Groningsche Akademie voor Beeldende Kunsten, onder Egenberger, met wien hij 's zomers veel buiten ging studeeren. Van Groningen ging Taco Mesdag naar Brussel, evenals zijn broeder H. W. Mesdag had gedaan, en hier leerde hij o.a. Gabriël kennen.
Taco Mesdag heeft voornamelijk heide-landschappen geschilderd, dikwijls in avondstemming en soms met schapen gestoffeerd. Deze schilder was tevens een uitmuntend administrateur, reden waarom hij jaren lang Penningmeester van Pulchri-Studio is geweest, en tot Regeerings-Commissaris werd benoemd van de Hollandsche kunst-afdeeling van eene groote internationale tentoonstelling te Brussel. Ook als kunstverzamelaar heeft hij veel invloed gehad.

252. **Heide bij Vries.** Drentsche heide met enkele schapen. Voorop een plas.
Hoog $0{,}74^5$, Breed 1,53. Get.: *T. Mesdag.*

MESDAG—VAN CALCAR. Gesine Mesdag-van Calcar, geboren te Hoogezand in 1851 is aan de familie Mesdag verwant. Zij had eerst les te Brussel van Gabriël, die, zoo als men weet, enkele malen op uitmuntende wijze ook bloemen heeft geschilderd. Later samenwerkende met haar echtgenoot, leerde zij veel van hem, gedurende hun langdurig verblijf in Drente.
In de laatste jaren ging Mevrouw Mesdag-van Calcar thans alleen, te Heeze, in Noord-Brabant, studies maken. Zij heeft bijna uitsluitend bloemen geschilderd, en deze dikwijls te midden van de omgeving van heesters en schuttingen, waar zij groeien.

253. **Pensées.** Paarse en witte violen in brillante kleuren geschilderd.
Hoog 0,40, Breed $0,51^5$. Get.: *G. M. v. C.*

METTLING. Louis Mettling is, naar men zegt, van Engelsche afkomst. Hij werd geboren te Dyon in 1847, en is dus een stadgenoot o.a. van Alphonse Legros en Vollon. Mettling studeerde eerst te Lyon, en later te Parijs, waar hij op het atelier van Cabanel werkte. Zijne werken zijn blijkbaar onder den invloed van Velasquez en Rembrandt geschilderd, maar, zooals J. Israëls eens zeide, „daar men in zijn werk bijna altijd eenige overeenkomst toont met een ander, is 't zeker beter op een groot meester te gelijken, dan niets te zijn.”

254. **Portret.** Malsch geschilderde impressie van een geharnast man met grooten zwarten hoed.
Hoog 0,58, Breed $0,44^5$. Get.: *L. Mettling. '83.*

255. **Oud mannetje.** Portret van een oud heer met zwarten hoogen hoed.
Hoog 0,25, Breed 0,20. Paneel. Get.: *L. Mettling.*

256. **Portret.** Een meisje met snoer van witte paarlen.
Hoog 0,51, Breed 0,42. Get.: *L. Mettling.*

TER MEULEN. Pieter ter Meulen, geboren in 1843, werd oorspronkelijk voor de letteren opgeleid, waardoor het hem gemakkelijk viel, eenige zeer verdienstelijke Gids-artikelen over kunst te schrijven.
Ter Meulen begon met les te nemen van H. van de Sande Bakhuysen, maar na deze lessen eenigen tijd te hebben gevolgd. ontzonk hem de moed, en ter Meulen ging studeeren te Leiden, waar hij candidaat in de letteren werd. In 1874 echter ging hij in den Haag wonen, maar hij had de jaren, in welke een schilder het meest pleegt te leeren, niet voor de ontwikkeling van zijn kunst gebruikt. Te 's Gravenhage geraakte hij onder betoovering der werken van Israëls, de Marissen, Bosboom en Mauve. Van nu af dagteekent de reeks zijner talrijke werken, die, wat betreft de onderwerpen, eenige overeenkomst vertoonen met het werk van Mauve, maar door persoonlijke opvatting en door effect, zich hiervan toch sterk onderscheiden.

257. **Avond.** Eene groote kudde schapen in donkeren toon tegen den lichtenden avondhemel. In de verte, tegen eene omheining, de silhouet van den herder. Hoog 0,37, Breed 0,70. Aquarel. Get.: *Ter Meulen.*

MICHEL. 1763-1843. Meermalen komt het voor in de kunstgeschiedenis, dat een schilder tijdelijk vergeten of minder gewaardeerd wordt. Dit is zelfs eenigszins het geval geweest, om slechts enkelen onzer oude Meesters te noemen, met Rembrandt en Vermeer, Aelbert Cuijp, Hobbema, enz. Georges Michel, hoewel in het geheel niet een onbekende gedurende zijn leven, werd toch in vele opzichten miskend, en eerst jaren na zijn dood werd zijn werk opgemerkt als uiting van een zeer bizondere natuur. Wat men van hem weet, heeft men voornamelijk te danken aan A. Sensier, den zeer nauwgezetten schrijver, die ook aan Millet en Rousseau uitvoerige en zeer gedocumenteerde studiën wijdde.
Michel, in 1763 te Parijs geboren, werd eerst in 1848, dus eenige jaren na zijnen dood, ten volle gewaardeerd dank zij de krachtige pogingen van Paul Lacroix en Burger-Thoré, om dezen schilder in het hem toekomend

licht te stellen. In die jaren kwam men te weten, dat zijn weduwe nog leefde; aan haar had Sensier een uitvoerige levensgeschiedenis te danken van den ietwat excentrieken kunstenaar. Zeer jong, begon Michel te schilderen. Slechts 16 jaar oud, was hij reeds gehuwd en vader. Toen werd hij door eenige voorname edellieden geprotegeerd, maar gedurende de revolutie raakte hij bevriend met aanzienlijke Jacobijnen.

Later was hij nogal intiem met de bekende portretschilderes Mme Vigée Lebrun, wier man kunstkooper was, en met de schilders Swebach, Demarne, en werd hij wederom voortgeholpen door een edelman, den Baron d'Yvry. In 1817 stierf zijn eerste vrouw, en het volgende jaar, trad hij, 65 jaren oud, voor den tweeden keer in het huwelijk met eene weduwe.

Michel dweepte met Rembrandt, Ruysdael, Hobbema, Cuyp, en zeker heeft hij veel geleerd van die meesters, welke hij in het Louvre-Museum ging bestudeeren. In 1843 stierf hij, zóó onbekend, dat men hem reeds lang dood waande. Michel is niet een der grootste Fransche schilders geweest, maar een zeer bizondere persoonlijkheid, een type, die veel oorspronkelijkheid en talent aan den dag legde, welke eigenschappen bij hem gepaard gingen met groote bescheidenheid.

258. **Landschap.** Een weg, een groep boomen, een bewolkte lucht. Het geheel is in een doorschijnend blonden toon geschilderd.
Hoog 0,46, Breed 0,59. *Niet geteekend.*

259. **Molen.** Fantastisch, eenigszins Rembrandtiek lichteffect. Dit werk o. a. toont duidelijk den invloed van onze oude meesters op den schilder.
Hoog 0,51, Breed 0,62. *Niet geteekend.*

260. **Drie Molens te Montmartre.** Fantastisch zon-effekt op de oude „butte". Zwartgrauwe, laagslepende wolken rechts, waartegen de sterk verlichte hemel en de molentjes helder uitkomen, eene kudde schapen en eenige figuurtjes.
Hoog $0{,}48^5$, Breed 0,68. Get.: *Sensier.*

261. **Landschap.** Ruim, rustig, heuvelachtig landschap, eindigende, rechts, in eene uitgestrekte vlakte tot aan den verren horizon. Links, een slingerende weg, eenige huizen en een paar figuurtjes. De lucht is kalm, lichtgrijs. Duidelijk is de invloed van Ruysdael merkbaar in dit schilderij.
Hoog 0,51, Breed 0,66[5].

MILLET. 1815-1875. **Jean François Millet.** Uit het werk van Millet spreekt hooge ernst en groote kracht. Hij werd geboren uit een oud geslacht van normandische boeren te Gréville, een dorpje bij Cherbourg, en op rijpen leeftijd hanteerde hij nog even gemakkelijk den ploeg als het penseel. Als jongmensch verkreeg Millet een studiebeurs van zijn Departement, waardoor hij in staat werd gesteld te Parijs te studeeren, o.a. bij Paul Delaroche, waar hij voor de kunst van die dagen als een „gevaarlijk mensch" werd beschouwd.
Toch gelukte het hem in 1840 een „Mannenportret" in den Salon te exposeeren. Maar toen kwamen tijden van zorg en moeielijkheden, en Millet schilderde alles, om maar geld te verdienen, tot zelfs uithangborden voor kramen van kunstenmakers. Gedurende één jaar te Hâvre maakte hij portretten van scheepskapiteins bij tientallen. Daarna keerde Millet weer naar Parijs terug, waar hij, evenals Diaz, idyllische tafereeltjes schilderde, meestal fraai van kleur, eenigszins onder den invloed van Correggio. In 1847 stelt hij een „Oedipus" ten toon eene poging om een antiek onderwerp in eene moderne opvatting te verwerken. In 1848 ziet men van Millet, naast eene „Babylonische Gevangenschap" een „Vanneur", het eerste onderwerp in het genre, dat het zijne zal worden. Dan komen in de volgende jaren o. a. „l'Angelus" en „De Zaaier" waarnaar Matthys Maris zulk een imposante ets heeft gemaakt.
In die dagen werd zijn werk uitgemaakt voor grof en smakeloos; hij antwoordde met zijne „Glaneuses" eene nobele en eenvoudige compositie, die aan de Grieksche poëzie herinnert. In 1859 werd een zijner schilderijen door de Regeering aangekocht.

Steeds ging zijne kunst vooruit, werd zijne kleur rijker, en kwam zijn machtig sentiment meer en meer tot uiting. Toch werd hij niet naar waarde geschat en slechts met veel moeite kon hij zijn talrijk gezin onderhouden. Hij woonde tot zijn dood in het dorpje Barbison bij Fontainebleau. Tusschen 1864—1870 maakte hij een aantal zijner zoo merkwaardige pastelteekeningen, dikwijls opgevat als vóórstudies zijner schilderijen in olieverf. Veel heeft Millet geproduceerd; gelijk alle groote kunstenaars was hij zeer werkzaam.
Na zijn dood werden er voor sommige zijner schilderijen fabelachtige sommen besteed, o. a. werd het beroemde „Angelus" voor ongeveer 600.000 frcs. verkocht. Millet heeft het landelijk leven van den echt rustieken boer op éénige wijze weten weer te geven, in meesterlijke, meestal bijna sculpturale lijnen-composities, die hem eene geheel afzonderlijke plaats in de moderne kunst doen innemen.

262. **Hagar en Ismaël 1847.** Een meesterstuk van dramatische kracht. In het verschroeide woestijnlandschap ligt Ismaël als dood, de ledige waterflesch naast hem, terwijl Hagar zich wanhopig ter aarde werpt en zich afwendt van Ismaël, om hem niet te zien, „*want zij zeide: dat ik het kind niet zie sterven*" (Gen. 21. v. 16.) Dat merkwaardige doek, dat het vaderland van den schilder had moeten behouden, is een zeldzaam museum-stuk.

Hoog 1,45, Breed 2,33.

263. **De oude toren te Barbizon.** (Vieille tour à Barbizon.) Een breed opgezette schets in rijke grijze tonen.
Hoog 0,89, Breed $1,15^5$.

264. **Visschersvrouw.** (Femme de Pêcheur). Een klein doek, prachtig van kleur, en met Michael-Angelo-expressie.
Hoog $0,47^5$, Breed $0,38^5$. *Niet geteekend.*

265. **Stilleven.** (Nature morte). Slechts een paar bruine aarden potten, eene kom met lepels en vorken, eenige groote knollen en een mes; dit alledaagsche onder-

werp is interessant gemaakt voor den beschouwer door de liefde, waarmede deze alledaagsche voorwerpen geschilderd zijn, door den statigen eenvoud van het geheel. Hoog 0,72^{5}, Breed 0,59. Schilderij.

266. **Op weg naar huis.** (l'Homme et l'âne). Kleine pastelteekening in deftige, grauwe tonen. De ruime vlakte met eenige boomen in de verte; tegen het vallen van den avond; voorop een landman met een beladen ezel.
Hoog 0,42, Breed 0,51. Get. - *J. F. Millet.*

267. **De Hooibergen.** (Les Meules.) De vlakte van Barbizon met drie hooibergen van fransch model. Op den voorgrond grazen rustig een aantal schapen. Heel in de verte eenige huisjes. Boven het uitgestrekte landschap, dat door eene lauwe najaarszon beschenen wordt, drijven groote, grijze wolken kalm voorbij.
Hoog 0,71^{5}, Breed 0,93^{5}. Pastelteekening.

268. **Rustend Wijngaardenier.** (Vigneron au Repos.) In de blakende zon, tusschen de wijnstokken, zit de arbeider even uit te rusten, de klompen uitgetrokken. Prachtig is bij den man uitgedrukt hét rusten, na zwaren en vermoeienden arbeid. Ook is de warmte van eenen smoorheeten dag prachtig weergegeven. Millet heeft ergens eens gezegd: *„Faire servir le trivial à l'expression du sublime, c'est là la vraie force"*, iets waarin hij zeer dikwijls is geslaagd.
Hoog 0,70^{5}, Breed 0,84. Pastelteekening.

MONTICELLI. 1824—1886. **Adolphe Monticelli** is te Marseille geboren in 1824, en stierf in 1886. Deze schitterende colorist werd gedurende zijn leven op wreede wijze miskend, zóó zelfs, dat bij zijn dood slechts enkelen nog dachten aan zijn bestaan. Hij was leerling van Raymond Aubert (1781-1857); maar het waren de werken van Delacroix en Diaz, die hem zijnen weg toonden, toen hij in Parijs studeerde.

Zijn leven is zeer avontuurlijk geweest en vele

verhalen deden omtrent hem de ronde. Een feit is het, dat Monticelli meestal zeer arm was, en perioden had te doorstaan, gedurende welke hij genoodzaakt was zijne doeken te koop aan te bieden langs de koffiehuizen der Boulevards. Vóór het beleg van Parijs ging hij te voet naar Marseille terug, terwijl hij onderweg zijn brood verdiende met schilderen, zoo goed en zoo kwaad als het ging. Deze reis duurde vijf en dertig dagen.
De meeste artisten waardeerden zijne kunst zéér, maar hiervan kon hij niet bestaan. Zijn leven toont veel overeenkomst met dat van Verlaine; beiden waren ongemeen begaafd en talentvol, doch beiden konden met hun werk niet eens het schamele brood eens arbeiders verdienen.

269. **Avondfeest.** Weelderig vertrek, waarin eenige rijk gekleede dames en ridders.
Hoog 0,42[5]. Breed 0,66. Get.: *Monticelli.*

270. **Bergpad** in het Zuiden van Frankrijk. Achter zwaar geboomte gaat de zon onder. Voorop groote rotsblokken. Bijzonder werk van dezen schilder, die voornamelijk figuren schilderde in rijke, schitterende, kleuren.
Hoog 0,96, Breed 1,29. *Niet geteekend.*

MUNKACSY. 1846-1899. **Michael Munkacsy** werd in 1846 in Hongarije geboren, en in zijn vaderland genoot hij zijne eerste opleiding, die voltooid werd door reizen door Italië, Spanje en Nederland. Deze reizen hadden op den jongen schilder veel invloed, meer dan de lessen van den portret-schilder Szamosy, die hem in 1860 te Gyula de eerste beginselen van zijne kunst onderwees.
Zijn leven gedurende de kinderjaren was zeer avontuurlijk; zijne moeder stierf kort na zijne geboorte, en toen hij twee jaar oud was, werd zijn vader om politieke redenen gevangen gezet. Toen werd de jonge Munkacsy door eene tante opgenomen, die echter vermoord werd. Een arme oom van Munkacsy liet hem het vak van timmerman leeren. Omstreeks 1870, na te Parijs en te

Dusseldorf gestudeerd te hebben, maakte hij zijn eerste sensatiewekkende schilderij: *Le dernier jour d'un condamné*, dat hem als eenen ongemeen begaafden schilder deed kennen. Eene studie, de kop van de hoofdfiguur van dit voorname doek is no. 271 van het Museum-Mesdag. De schilderijen, die Munkacsy gedurende de eerstvolgende vijftien jaren maakte, spreken van een zeer groot talent, maar langzamerhand werd hij meer door het onderwerp dan door de uitvoering zijner werken bekend, namen zijn aangeboren eigenschappen af, en ontstonden meer theatrale dan artistieke composities. Munkacsy, gevestigd te Parijs, was daar met de weduwe van een Franschen generaal gehuwd. In 1899 overleed hij.

271. **De Veroordeelde.** Kop van de hoofdfiguur van het beroemde schilderij *Le dernier jour d'un condamné.* Naast de zeer fraaie uitdrukking komt in aanmerking de uitmuntende schildering van dit figuur uit de beste periode van Munkacsy, eenigen tijd voor hij zijn Milton schilderde.
Hoog $0{,}43^5$, Breed $0{,}37^5$. Get.: *L. B. Munckacsy*, 1870.

NEUHUYS, Albert Neuhuys, te Utrecht geboren in 1844, ontving zijn eerste opleiding van Gijsbertus Craeyvanger, en bezocht later de Antwerpsche Akademie. Neuhuys begon als historie- en portretschilder, en was toen bekend om de fraaie wijze, waarop hij satijn schilderde. Eerst omstreeks 1870 werd hij door de Hollandsche binnenhuizen aangetrokken en maakte hij deze tot onderwerpen zijner schilderijen. Neuhuys' machtig talent houdt het midden tusschen dat van Israëls en Jacob Maris. Hij vereenigt het fijne gevoel van den een met de krachtige kleur van den ander. Zijn werken geven het rustige leven der Larensche en Brabantsche boeren, met ongedwongen eenvoud.

Hij werkt niet voornamelijk op zijn atelier, maar gaat dikwijls met zijn doeken op de plaats zelve, in die landelijke interieurs schilderen, direct naar de natuur. Zeer juist weet Neuhuys de actie, den stand zijner figuren, —

niet het minste die der kinderen, die hij zoo natuurlijk doet bewegen, — weer te geven, en dit in zijn rijk, sappig, malsch koloriet, dat prachtig opgevoerd is in warme, harmonieuse toonen.

272. **Schoenlapper.** Bij een raam zit een man te werken, terwijl naast hem een klein kind in eene wieg slaapt.
Hoog 0,60, Breed 0,49. Get.: *Alb. Neuhuys.*

PAAL. 1842—1880. **Ladislas de Paal**, geboren in 1842, te Lam, (Hongarije), maakte eerst uitmuntende letterkundige studies te Arad. Toen hij negentien jaar oud was, ging de Paal naar Weenen, om in de rechten te studeeren, maar later wijdde hij zich aan de schilderkunst. In 1870 maakte hij een studiereis door Nederland, o. a. in Drente, ook ging hij naar Luxemburg. Het volgende jaar zag Munkacsy zijne werken te Dusseldorf, en deze meester nam de Paal onder zijne leiding mede naar Parijs, waar de laatste voortaan veelal woonde en in 1880 overleed.

273. **Landschap.** Eenige boerenwoningen achter uitgestrekte bouwvelden. Bewolkte lucht, met witte wolkjes.
Hoog 0.46^5, breed 0,90^5. Get.: *L. de Paal.*

PEPPERCORN. Arthur Douglas Peppercorn, geboren in 1847 te Londen, was leerling van Gerôme, aan de Ecole des Beaux-Arts te Parijs. Zijn droomerige, geheel in toon doorwerkte landschappen zouden niet doen vermoeden dat hij een leerling van Gerôme is geweest.

274. **Landschap.** Een kudde schapen in een wazig landschap.
Hoog 0,39^5, Breed 0,59^5. Get: *Peppercorn.*

RICARD. 1823—1872. **Louis Gustave Ricard** werd in 1823 te Marseille geboren. Hij was een leerling van Léon Cogniet, en trok o.a. zeer de aandacht op den Salon

van 1850, met de aanzienlijke inzending van acht portretten. In dit genre muntte Ricard dan ook uit. Deze werken zijn vast en breed geschilderd, in mooie, deftige kleuren, en van een ongemeen voorname houding.

275. **Portret van een hooggeplaatst militair.** Deftig, breed behandeld werk.
Hoog 0,56, Breed 0,46. *Niet geteekend.*

RINK. 1862 – 1903. **Paul Rink** werd in 1862 te Veghel in Noord-Brabant geboren. Zijn vader had er volstrekt geen bezwaar tegen, dat zijn zoon zich op het teekenen en schilderen zou toeleggen, zoodat Rink reeds op jeugdigen leeftijd de natuur leerde kennen, onder leiding van zijn grootvader, die voor zijn genoegen de kunst beoefende. Te Oosterbeek had Rink zijn eerste lessen van Weingärtner. Later ging hij naar de Haagsche Akademie om zijn acte middelbaar teekenen te verwerven. Daarop ging hij naar de Antwerpsche Akademie, onder Verlat, ongeveer te gelijk met Briët, de Josselin de Jong, Arntzenius en Vincent van Gogh.
In 1887 verwierf hij te Amsterdam den „Prix de Rome" en toog hij naar Italië, Spanje en Algerië.
Eenigszins liet hij zich door de zoo genaamde symbolieke beweging van die dagen meesleepen, maar zijn mooi realistisch talent bleef toch gelukkig overheerschend. En juist uit zijn laatste werken spreekt een grootere emotie voor de natuur, terwijl zijn gevoelige, knappe en beschaafde factuur, tot volle ontwikkeling gekomen, véél nog van hem deed verwachten, toen de dood hem plotseling trof.

276. **Studiekopje.** Een madrileensch meisje met een zwart sluiertje.
Hoog 0,36, Breed 0,26. Get.; *P. Rink.*

ROCHUSSEN. 1815-1894. **Charles Rochussen**, in 1815 te Rotterdam geboren, is vooral als geestig, zeer talentvol illustrator bekend, in de eerste plaats door

zijn aquarellen, die luchtig, vlot, smakelijk behandeld zijn. Rochussen was leerling van Nuyen en Waldorp.
Van Nuyen, den jong gestorven, zeer begaafden schilder, leerde hij zeker de fijne, doorwerkte schilderijen van zijn eerste periode maken.
Talloos zijn de historische en romantische onderwerpen, die hij in beeld bracht, gedurende zijn lang en arbeidzaam leven. Maar vooral de vaderlandsche geschiedenis trok Rochussen aan, waartoe hij kronieken en archieven bestudeerde. Van den tijd der Batavieren tot dien der Fransche overheersching evoceerde Rochussen op onvergelijkelijke wijze de typen, de costumes, de gebeurtenissen.

277. **Intocht.** Even als no. 278 is deze teekening luchtig en vlot behandeld.
Hoog 0,44, Breed 0,57. Get: *C. R. f.*

278. **Kroning van Karel den Groote** Luchtig in enkele tinten gewasschen.
Hoog 0.50[5], Breed 0,54[5]. Aquarel. Get.: *C. R. f.*

279. **Op verkenning.** Cavaleristen uit den tijd der Fransche overheersching, op den uitkijk in het duin nabij de zee.
Hoog 0,29[5], Breed 0,37. Aquarel. Get.: *C. R. t.*

ROELOFS. 1822—1897. **Willem Roelofs,** te Amsterdam geboren, was ongeveer een jaar leerling van van de Sande Bakhuyzen, den Oude, waarop hij zes jaren in Utrecht verbleef, en na een korte verschijning in den Haag, naar Brussel ging, waar hij zich als schilder vormde, Troyon en de andere groote Franschen van dien tijd volop bewonderende. Te Brussel bleef Roelofs gedurende veertig jaren wonen, terwijl hij in den zomer Holland, Utrecht, Gelderland en Drenthe doorkruiste en tallooze pittige, frissche studies maakte, die in kunstwaarde niet onderdoen voor die van de groote meesters, die hem den weg hadden gewezen. Roelofs is een der eersten geweest, die het rijke, zoo schilderachtige Hollandsche landschap

opnieuw ontdekte, hij was de pionier, die het eerst ging werken, in later door schilders zoo druk bezochte plaatsen als Dordrecht, Abcoude, Noorden.
Weinig is voor hem genoeg geweest om veel moois uit te drukken, men denke o.a. aan zijn plassen met witte waterlelies. Op lateren leeftijd is Roelofs meer speciaal het vee gaan bestudeeren, ten einde gemakkelijker zijn schilderijen te „stoffeeren."
Tot op zijn ouden dag is Roelofs een onvermoeid zoeker gebleven, die met het vuur der jeugd de natuur lief had en gadesloeg.

280. **In Luxemburg.** Landschap met zware eikeboomen tegen een lichte lucht. Voorop heidegrond met rotsblokken. Deze fraaie studie doet niet onder voor een Daubigny of een Rousseau.
Hoog 0,27, Breed 0,44^5. Get.: *W. Roelofs. Beaufort, (Luxembourg).*

281. **Plassen bij Kortenhoef.** Bewolkte lucht. Voorop een stuk weiland, waar hoopen hooi staan en waaraan eene schuit gemeerd is.
Hoog 0,28^5, Breed 0,45. Get.: *Roelofs, R. ben. no. 3.*

282. **Bij Voorschoten.** Een paar molens aan breed water. Aan den horizon eene groote stad, voorop: een waterkant met ruig gewas.
Hoog 0,12^5, Breed 0,18. Paneel. Get.: *W. R. f.*

283. **Studie van een slootkant.** Geboomte, een schuurtje, eene stoep en eene roeiboot.
Als eerste plan het water.
Hoog 0,28^5, Breed 0,44^5. Get.: *W. Roelofs 1880. no. 4.*

284. **Landschap.** Buiïg weder met zwaar bewolkte lucht. In de verte plassen. Voorop de waterkant met een figuurtje en eenen wilg.
Hoog 0,22, Breed 0,42. Get.: *W. Roelofs.*

285. **Onder de wilgen.** Compleet uitgesproken schets. Eene melkbocht, waarnaast een wilg; een tiental witbonte koeien wachten op den melktijd.
Hoog 0,47, Breed 0,93^5. Get.: *W. Roelofs.*

ROUSSEAU. 1812—1867. *„Rousseau c'est un aigle".* (Corot.)

Théodore Rousseau's vader was kleêrmaker, zijn grootvader steenhouwer en vergulder. Een zijner ooms, die veel gereisd had, wist zijn ouders te overreden, hem bij den landschapschilder Rémond te laten gaan studeeren (1826). Tegelijk maakte Rousseau ook wiskundige studies. Reeds zijn allereerste werken toonen een persoonlijke opvatting. In 1828 ging hij op een ander atelier werken, onder leiding van Guillon Lethière, een zeer klassiek, doch geenszins eenzijdig leermeester.

Gros, Delacroix, Decamps, Ary Scheffer waren in die dagen begonnen de Fransche kunst te vernieuwen, gedeeltelijk onder den invloed der Engelsche schilders Constable, Crome, Bonington, die véél geleerd hadden van onze oude meesters.

De bekende criticus Gustave Planche schreef in 1831, *„le paysage prétend désormais à une poésie haute, vague, mais réelle et pleine de nature".*

Gedurende de winters, van 1827 tot 1831, bestudeerde Rousseau in het Musée du Louvre de werken van van de Velde, Karel du Jardin, Claude Lorrain, e. a. 's Zomers ging hij studies maken in de omstreken van Parijs, en in Normandië, Auvergne, enz. Hij nam deel aan den Salon van 1831 met een landschap uit laatstgenoemde streek, waar hij het vorige jaar geruimen tijd had vertoefd, en o. a. krachtige, forsche krijtstudies had gemaakt van rotsen. Tot 1834 stelde Rousseau geregeld op de Salons schilderijen ten toon. Toen echter werd de haat der conventioneele leden van dat „Institut" tegen hem zoo groot, dat zij hem voortaan beslist weigerden, wat hem den bijnaam gaf van: *„le grand refusé."*. Zoo gebeurde het in 1835, dat de *„Descente de vaches dans les montagnes du Jura"*, dit merkwaardige meesterstuk van het Museum-Mesdag, eveneens door de Jury afgewezen werd. En toch heeft Rousseau zijn mooiste schilderijen gemaakt van 1834-1855. Hij werkte met buitengewoon veel gemak, maar was steeds onvoldaan, zoodat het dikwijls gebeurde, dat hij een prachtigen aanleg den volgenden dag geheel overschilderde. Vijftien jaren lang vervolgde hem de haat der Akademische schilders. De revolutie van '48 droeg er veel toe bij om hem zelf voortaan tot Jury-lid

te doen benoemen door zijn kunstbroeders. Van dien tijd af vangt voor Rousseau het succes aan. In 1852 wordt hij tot Ridder in het Legioen van Eer benoemd. Evenals Millet ging hij te Barbison wonen, waar hij eindelijk de welverdiende algemeene waardeering kon genieten. Veel heeft ook daartoe bijgedragen de *Exposition Universelle* van 1855.

Tragisch was zijn dood. In Juli 1867 werd hij aan ééne zijde door eene verlamming getroffen. Zijn geest was volkomen helder gebleven, maar gedurende zijn lang lijden, zong en huppelde door hun huis zijn sedert jaren krankzinnige vrouw, die Rousseau echter volstrekt niet uit hun interieur wilde verwijderd hebben.

286. **„Descente des vaches dans le Jura.”** Dit beroemde schilderij werd op den Salon van 1835 geweigerd. Op bitumineusen grond geschilderd, is het gedeeltelijk wel wat donker geworden, maar als het prachtigst glazuur schittert het rood en zwart en wit der koeien, die voorzien zijn van bijzonder groote bellen. De kudde loopt een hollen weg uit, tusschen hooge denneboomen, terwijl in de verte gletschers zichtbaar zijn.
Hoog 2.58^5, Breed $1{,}60^5$. Get.: *Th. Rousseau.*

287. De schets van de **„Descente des vaches dans le Jura”** in eenigszins gewijzigde compositie. (Ph. Burty no. 43)
Hoog $1{,}12^5$, Breed $0{,}58^5$. *Ongeteekend.*

288. **Heuvelachtig Landschap.** Landschap met vlugge schuivende wolkjes.
Hoog 0,32, Breed 0,53. Paneel. Get.: *Th. R.*

289. **Rotsachtig boschlandschap.** In het woud van Fontainebleau. In de verte rechts een doorkijkje met lumineuse lucht, blauw en zilver.
Hoog $0{,}23^5$, Breed 0,41. Get.: *Th. R.*

290. **Vijvertje.** Een zeer aandachtig geobserveerde en gepenseelde teekening op een wit paneel. Een juweeltje van gevoelige observatie en uitvoering.
Hoog $0{,}27^5$, Breed 0,35. Get.: Paneel. *Th. Rousseau.*

291. **„Cours d'eau dans une vallée du Berry."** Frottis in rood-bruine verf op geelachtig doek. In het midden eene sierlijke groep boomen, waarlangs een riviertje vloeit. Zeer interessante aanleg.
Hoog 0,24^{5}, Breed 0,36^{5}. Get.: *Th. R.*

292. **Oude eik bij Fontainebleau.** Belangrijke frottis. Een reuzen-eik in eene vlakte; bewolkte grauwe lucht.
Hoog 0,81, Breed 1,00. Get.: *Th. Rousseau.*

293. **Omgehakte boomen in het bosch van Fontainebleau.** Een luchtige aanleg met bruine verf en hier en daar een enkele licht-toets. Indrukwekkend geheel.
Hoog 0.91, Breed 1,44. *Ongeteekend.*

294. **Boschgezicht.** Rechts voorop een zware boom.
Hoog 0,30, Breed 0,46^{5}. Krijtteekening. Niet geteekend.

295. **Rotsachtig landschap met boomen.** Luchtig gewasschen krijtteekening.
Hoog 0,29, Breed 0,46. Get. *Th. R.*(Stempel.)

296. **„Les grands chênes du vieux Bas-Bréau",** Een viertal groote boomen door de zon beschenen; deze zeldzame teekening naar de natuur behoort tot de beste, die Rousseau in dit genre maakte. Sensier zegt er van: *„Superbe dessin à la plume, unique dans la collection des oeuvres posthumes de Rousseau."*
Hoog 0,22, Breed 0,30. Penteekening. Get.: *Th. R.*

297. **Een weg,** waarlangs rotsblokken en eenige boomen.
Hoog 0,11, Breed 0,13. Penteekening. Get. *Th. R.*

ROOSENBOOM. 1843—1893. Mevrouw **Margaretha Vogel-Roosenboom,** de kleindochter van Schelfhout, werd de echtgenoote van den schilder J. G. Vogel. Haar

genre was bijna uitsluitend bloemen, rozen of camelias, die, luchtig behandeld, tegen een eenvoudigen achtergrond uitkomen. Een forsch schilderij, als het *Stilleven* van de collectie-Mesdag, is in haar oeuvre een uitzondering.

298. **Stilleven.** Eene groote bloemkool, omgeven door hare bladeren, waarnaast andijvie. Tegen den achtergrond eene aarden kruik. Op den kant van de steenen tafel, die het stilleven draagt:
Hoog 0,68, Breed 1,08. Get.: *Margt. Roosenboom.*

SADÉE. 1837-1904. Philip L. J. F. Sadée, te 's-Gravenhage geboren in 1837, ontving zijn eerste opleiding in de kunst op het atelier van J. E. J. van den Berg. In 1857 stelde hij zijn eerste schilderij, een historiestuk, ten toon, waarop Bijbelsche onderwerpen volgden. Toen toog Sadée naar Duitschland, en werkte geruimen tijd te Dusseldorf.
In 1866 exposeerde hij twee schilderijen, ontleend aan de realiteit, geheel anders dan zijn vroegere.
Teruggekomen in den Haag, trok hem het visschersleven aan, en met zijn bekende nauwgezetheid bestudeerde hij binnenhuizen, zoowel als strand-tafereelen.
Beurtelings schilderde Sadée ook zee- en stadsgezichten, zelfs eenmaal een echt Parijsch genre-stuk: „*Allerzielen op het kerkhof Montmartre*", een zijner beste werken.

299. **Binnenhuis.** Frissche studie van een Hollandsch interieur, met bedstede; bij het raam zit een vrouwtje aan de tafel aardappelen te schillen.
Hoog 0,34, Breed 0,44. Get.: *Ph. S. 12 Oct. '74.*

VAN DE SANDE BAKHUYZEN. Julius van de Sande Bakhuyzen is geboren in 1835 op de Nieuwe Haven te 's-Gravenhage, Daar ook leefde en werkte zijn vader, eveneens landschapschilder. Deze had een atelier, waar o. m. Roelofs, Huib van Hove, Termeulen hebben gestudeerd, en waar ook Julius v. d. S. B. onder de leerlingen van zijn vader werd opgenomen.

Ook bezocht hij de Haagsche Akademie, waar hij onder de leiding van van den Berg werkte.
Wanneer een schilder bijna zijn geheele leven doorbrengt in dezelfde woning, dan is het duidelijk, dat er niet veel „biografische aanteekeningen" te maken zijn.
Van de Sande Bakhuyzen ontwikkelde zijne kunst door zeer veel naar de natuur te studeeren. Dit viel hem gemakkelijk, omdat hij in de nabijheid van het Haagsche Bosch woonde, waar hij talrijke motieven voor schilderijen vond. Dit sluit niet uit, dat hij af en toe stads- en dorpsgezichten maakte, en ook gaarne in Noord-Holland, te Voorden en in Drente vertoefde; zelfs deed Bakhuyzen een paar buitenlandsche reizen, maar hij voelde zich het meest thuis in onze intieme Hollandsche natuur.
Van de Sande Bakhuyzen is een der oudste en ijverigste leden van Pulchri Studio, meermalen deel hebbende uitgemaakt van het Bestuur van dit Genootschap, vooral als Penningmeester.

300. **Schuurtje in Drente.** De helft van het doek wordt door de zon beschenen.
Hoog $0{,}36^5$, Breed $0{,}44^5$. *Ongeteekend.*

VAN DE SANDE BAKHUYZEN. 1826-1895 **Gerardina E. J. van de Sande Bakhuyzen**, geboren in 1826 te 's-Gravenhage. Haar vader was schilder en vormde verscheidene leerlingen. Het was wel natuurlijk, dat het meisje zich tot de kunst voelde aangetrokken. Zij werkte onder de leiding van haren vader in stilte, maar toen in 1850 de Groningsche Akademie „Minerva" eene prijsvraag uitschreef, dong zij mede en behaalde den prijs. Dit moedigde haar aan en van toen af wijdde zij zich geheel aan de kunst; met veel liefde en aandacht bestudeerde zij bloemen en vruchten en talrijk zijn de schilderijen en aquarellen, die zij vervaardigde, tijdens de kalme samenleving met haren broeder, den bekenden landschapschilder. Geheel haar welbesteed leven bracht zij door met dien broeder in het ouderlijke huis, waar zij in September 1895 stierf. Dat hare kunst waardeering vond, bewezen talrijke gouden

en zilveren medailles, haar op groote schilderijen-tentoonstellingen toegekend.

301. **Rozen.** Een mandje, waarin een paar takken met witte rozen en bloeiend gras.
Hoog 0,32, Breed 0,47. Aquarel. Get.: *G. J. van de S. Bakhuyzen.*

SARGENT. John Sargent werd in 1856 te Florence geboren, hij was de zoon van een Amerikaansch geneesheer. Sargent ging te Parijs studeeren, en was aldaar o.a. leerling van Carolus Duran. Spoedig had hij veel succes met zijn breed, knap en vlug geschilderde genrestukken en ook als portretschilder maakte hij weldra veel naam. Sargent ging later in Engeland wonen en werd in 1897 Lid van de Royal Academy.

302. **Schets.** Drie Oosterlingen in blauw en witte kleedij.
Hoog $0{,}79^{5}$, Breed $0{,}61^{5}$. Get.: *John Sergent.*

SCHWARTZE. Thérèse Schwartze, dochter van den verdienstelijken portretschilder Geo Schwartze, werd in 1852 te Amsterdam geboren.
Evenals haar vader bleek Thérèse reeds vroeg veel aanleg voor het teekenen te hebben.
Toen in 1874 haar vader stierf had zij al veel geschilderd, maar om haar talent méér te ontwikkelen ging zij naar München, waar zij tot 1896 bleef werken, in de omgeving van Gabriel Max, Piloty en Lenbach.
Teruggekeerd in Holland leerde zij Bilders en vooral Israëls kennen, wiens kunst zij reeds als kind bewonderde; deze meester gaf haar steeds nieuwen moed door zijn fijne en juiste wenken en raadgevingen. Ook Bosboom kende zij goed.
Naast enkele genrestukken maakte Thérèse Schwartze zeer vele portretten, zoowel in olieverf als in pastel. Misschien zijn deze laatsten haar meest persoonlijke uiting. Zeker is het, dat haar kennis van kinderlijke expressies en haar vrouwelijke gratie, haar een geheel

aparte plaats hebben doen innemen in dit genre, waarin zij veel presteerde. De verschillende pastels en schilderijen, die zij naar H. M. de Koningin maakte zijn o.a. door de reproducties algemeen bekend.

303. **Portret.** Pastelteekening. Een meisje in het wit gekleed speelt op een guitaar.
Hoog 0,75, Breed 0,56. Pastel.

SEGANTINI. 1858—1899. **Giovanni Segantini** werd in 1858 in Arco (Tyrol) geboren.
Gedurende eenigen tijd werkte hij aan de Brera-Akademie, te Milaan, maar weldra begon hij zelfstandig zijn weg te zoeken. Daar hij zeer arm was, werd hij zooveel mogelijk gesteund door den heer V. Grubicy, destijds kunsthandelaar te Milaan, een vriend der groote Milaneesche schilders, en tegenwoordig zelf schilder.
De heer Grubicy, een man, begaafd met zeldzaam goeden smaak, gaf aan Segantini veel raad. Daar hij in vele hoofdsteden van Europa met de beste schilders omging, deelde hij aan Segantini zijne ondervindingen mede. Zóó ontwikkelde zich Segantini, die nooit gereisd heeft, maar toch veel van onze Hollandsche schilders leerde. De Bock had hem o.a. een groote verzameling photographiën van Braun geleend. Van Mauve bestudeerde hij eens, door tusschenkomst van hun beider vriend Grubicy, een collectie van een twintigtal uitgezochte studies.
In den beginne was zijn werk een weinig zwart, hoewel altijd zeer gevoelig en teer van opvatting.
In 1883 behaalde Segantini een gouden medaille te Amsterdam, op de Internationale Koloniale tentoonstelling, met zijn „Ave Maria".
Na dien tijd zocht hij steeds méér licht in zijn werk uit te drukken, o.a. door volgens het systeem der neo-impressionisten, de kleur te *diviseeren*, teneinde de groote doorschijnendheid der ijle berglucht uit te drukken, o.a. te Savognin (Canton Grison), waar hij bijna het geheele jaar doorbracht.

Overal behaalde hij met zijn merkwaardige schilderijen groote successen, zoowel in Italië als te Dresden, Berlijn, München, enz. en Segantini begon de belooning te genieten voor zijn grooten arbeid, toen de dood hem verraste, nog in de volle kracht van zijn leven en werk. Dit was in September 1899, terwijl hij op een der toppen van den Schafberg (Engadine) vertoefde, waar hij studies maakte voor een groot tryptiek, bestemd voor den Parijschen Salon van het volgende jaar.

304. **„Les deux mères."** Krijt- en pastelteekening, Een berglandschap in de Alpen De zon gaat onder en de lucht straalt een blank licht uit Langs eenen weg loopen een schapenhoedster met haar kind in de armen en eene ooi met haar lam.
Hoog $0{,}88^5$, Breed $0{,}57^5$. Get.: *G. Segantini.*

305. **Terugkomst van de kudde.** Krijt- en pastelteekening. De laag staande zon werpt lange schaduwen op den voorgrond.
Hoog 0,78, Breed 0,52. Get.: *A. Segantini.*

SIMPSON. Harry Simpson, Engelsche schilder.

306. **Meisjeskop** met stroohoed.
Hoog $0{,}16^5$, Breed 0,10. Get.: *à Madame Mesdag. Harry Simpson.*

STEELINK. Willem Steelink, geboren te Amsterdam, begon te studeeren onder de knappe leiding van zijn vader, den bekenden en verdienstelijken graveur. Later werkte hij onder prof. Wijnveld aan de Amsterdamsche Akademie, waar hij snelle vorderingen maakte.
Steelink begon zijn loopbaan als etser, deels illustraties makende voor boeken, deels reproducties naar moderne en oude meesters, die met veel begrip en vaardigheid zijn uitgevoerd.

Tevens schilderde hij in dien tijd ook genre-schilderijen, interieurs met meisjesfiguren, die zijn later werk niet zouden doen vermoeden.
In 1896 begon Steelink in de omstreken van Hilversum te werken en ook te Scherpenzeel. Hier behandelde hij geheel andere onderwerpen dan vroeger, heide-landschappen, met schapen meestal gestoffeerd.
In 1898 vestigde hij zich te 's-Gravenhage; sedert dien tijd wijdde hij zich geheel en uitsluitend aan het schilderen van landschappen, zóódat hij zelfs het etsen niet meer beoefent.

307. **Schapen**. Eenige schapen bij een beek.
Hoog 0,27, Breed 0,42. Get.: *Wilm. Steelink.*

STENGELIN. Alphonse Stengelin, Zwitser van afkomst, te Lyon geboren in 1852 en bij Lyon gevestigd, brengt de helft van het jaar in Nederland door, sterk aangetrokken door de Drentsche landschappen en het visschersbedrijf van Katwijk. Slechts weinig Hollandsche schilders kennen ons land zoo goed als Stengelin! Eigenaardig is het, dat Lyon, met zijn mist-effecten, meer schilders heeft voortgebracht, die zich sterk voelden aangetrokken tot Nederland en zijn kunst.
Stengelin is een leerling van Fleury Chenu, Guichard en Cabane, maar méér nog leerden hem van Goyen, Hobbema en vooral Ruysdael. Gedurende zijn eerste reis door Nederland vertoefde hij geruimen tijd te Dordrecht, waar hij vele rivier-gezichten schilderde. Later kwamen langdurige verblijven in Drente, en tegenwoordig brengt Stengelin de geheele lente door te Katwijk-aan-Zee, waar hij in een verplaatsbaar atelier, beschut tegen het gure of natte weêr, met zeldzame werkkracht de verschillende effecten van ons wisselend klimaat, dat hij zoo liefheeft, bestudeert. Zeer veel heeft Stengelin reeds geproduceerd; het Stedelijk-Museum te Amsterdam, het Musée du Luxembourg, de talrijke andere Fransche Musea bezitten kapitale schilderijen van zijn hand. Ook heeft hij een groot aantal oorspronkelijke lithographieën en enkele etsen gemaakt.

308. **„Te Laaghalen".** Zeer doorwerkte, gevoelige potlood- en penteekening. Een Drentsch landschap met schuren, hoog geboomte en schapen.
Hoog 0.57[5], Breed 0,91. Get.: *L. B. A. Stengelin.*

309. **Soleil couchant derrière un moulin.** In een dampig landschap gaat de zon onder achter een molen.
Hoog 0,21, Breed 0,30. Get.: *Stengelin,*

STORM VAN 'S-GRAVESANDE. Jhr. Mr. Charles Storm van 's-Gravesande werd in 1841 te Breda geboren, waar zijn vader, officier van de Genie, leeraar was aan de Kon. Mil. Akademie. Hij studeerde te Leiden, waar hij in 1865 promoveerde.
In 1899 begon Storm te Brussel schilder-studies te maken onder leiding van Willem Roelofs. Bij Alma Tadema maakte hij kennis met Rops, den genialen etser, die hem aanraadde ook de etskunst te beoefenen, en te trachten, met zoo weinig mogelijk lijnenwerk, zoovéél mogelijk uit te drukken. Spoedig maakte Storm van 's-Gravesande veel opgang met zijn etsen; hij werd, en niet ten onrechte, in Engeland en in Amerika als een der voornaamste etsers van Europa beschouwd. Zijn etsen zijn dikwijls gemaakt naar forsche en expressieve houtskoolteekeningen, zooals zijn meester Roelofs ook placht te maken. Na geruimen tijd in België gewoond te hebben, bracht Storm eenige jaren in Duitschland door; daarna vestigde deze onvermoeide en immer jeugdige kunstenaar zich te 's-Gravenhage.

310. **In de haven van Hamburg.** Houtskoolteekening. Eene rij groote zeeschepen, waarvoor ducdalven, lichters en sleepbooten. Breed behandelde houtskoolteekening.
Hoog 0,48, Breed 0,62. Get.: *Monogram S. G.*

STROEBEL. Johan Anthonie Balthazar Stroebel werd in 1821 te 's-Gravenhage geboren, waar hij leerling was van B. J. en van Huib van Hove.

Hij zocht in zijn interieurs, zijn doorkijkjes in den trant van Pieter de Hooghe, naar een warmen, Rembrandtieken toon, naar zon-effekten op witte gepleisterde muren. Stroebel maakte van deze binnenhuizen dikwijls min of meer anecdotische episoden uit onze geschiedenis, door ze met historische figuren te stoffeeren. Hij zal door het nageslacht mede gewaardeerd worden, omdat hij de eerste goede leermeester is geweest van Jacob Maris.

311. **Kerk te Breda.** Een gedeelte der kerk gestoffeerd met een paar zeventiende-eeuwsche figuren. Breed behandeld doek met invallenden zonnestraal op eenen witten muur, het geliefkoosde effect van Stroebel.
Hoog 0,69, Breed 0.89. Get.: *J. Stroebel.* f. 1876.

TENER. René Tener, geboren te Cherbourg in 1846, was, evenals Boulard, leerling van Jules Dupré, toen deze meester te l'Isle Adam een groep jonge schilders om zich had vereenigd. Van 1874 tot 1882 exposeerde hij vrij geregeld op de Salons. Tegenwoordig (1904) is Tener Maire van l'Isle Adam.

312. **Nevelige morgen.** Een uitgestrekt landschap met een hooiberg en in de verte een dorpje. Fraaie harmonieuse kleuren.
Hoog 0,78[5], Breed 1,28. Get.: *René Tener.* 1877.

TOOROP. Jan Toorop werd in 1860 te Poerwo-redjo, op Java, geboren. Zijn vader was van Noorsche afkomst; zijne moeder de dochter van een Engelschman en een Javaansche. Zijn leven en omgang als jongen met Chineesche, Arabische en Javaansche speelmakkers, zoowel als de indrukken van het oerland der fantastische natuurtafereelen, hebben ongetwijfeld later een machtigen terugslag gehad op zijn kunst.
Toen Toorop dertien jaar oud was, ging hij naar Europa, ten einde voor Oost-Indisch ambtenaar te worden opgeleid. Maar zijn artisten-natuur sprak te sterk, en, na gedeeltelijk den cursus voor middelbaar teeken-onderwijs

aan de P. S. te Delft te hebben gevolgd, en zijn teekeningen aan Termeulen, Bakhuizen en Sadée te hebben getoond, mocht hij aan de Rijksakademie te Amsterdam gaan studeeren. Dit deed hij van 1881 tot 1883, tegelijk met Witsen, Karsen, Van der Valk, Veth en DerKinderen, waarop hij naar Brussel ging, om aan de akademie onder directie van Portaels, te werken.

Drie jaren lang was Toorop pensionnaire van wijlen Z. M. den Koning. In die dagen vormde zich te Brussel de vereeniging „*les Vingt*", die uit de beste jonge krachten van België bestond en jaarlijksche, sensatie-makende tentoonstellingen organiseerde; Toorop was een der mede-oprichters. Dit was in 1884. Toorop ging beurtelings naar Holland, Parijs, van welke uitstapjes hij altijd werken meebracht. Daarop volgde een verblijf te Londen, waar o. a. de lectuur van William Morris van veel invloed op hem was. Toorop huwde in 1886 en vestigde zich toen te 's-Gravenhage, dat hij spoedig verwisselde voor Brussel. Van hier keerde hij weer terug naar 's-Gravenhage. Dit verliet hij voor Katwijk-aan-Zee en eindelijk vestigde hij zich te Domburg. Jan Toorop is een zeer bijzonder en veelzijdig artist. Zijn werk, dat zéér verschillende uitingen en opvattingen vertoont, staat geheel apart in onze moderne Hollandsche Kunst. Wat hij ook levert, zijn smaak, zijn distinctie, de gratie van zijn lijnenbouw, zijn decoratieve aanleg, zijn zeer knappe en gevoelige teekening, maken, dat elk werk van zijn hand in meerdere of mindere mate een eigenaardige bekoring heeft.

313. **Schetsje.** *Zwart krijtteekening.*
Hoog 0,29, Breed 0,20. Get.: *J. H. Toorop.*

TROYON. 1810—1863. **Constant Troyon,** geboren in 1810 te Sèvres, was de zoon van een porceleinschilder aan die beroemde fabriek. Zijn eerste meesters waren Riocreux en Paupart; onder hun leiding begon Troyon in zeer Akademische richting te studeeren. Maar, terwijl hij eens te Saint-Cloud aan 't schilderen was, keek iemand naar zijn werk; die persoon bleek te zijn Camille Roqueplan. Deze schilder deed hem kennis maken met zijn vrienden

Rousseau, Flers, Diaz en Dupré. Spoedig veranderde Troyon van opvatting, en weldra was hij een der brillantste schilders van dien groep. De Salon van 1832 stelde zijn eerste werken ten toon, en weinige jaren later behaalde hij reeds medailles.

Troyon was eerst uitsluitend landschapschilder. Later, na een reis door Nederland, kwam bij hem de wensch op, om zijne landschappen met vee te stoffeeren. Eerst omstreeks 1848 wordt hij bekend als *animalier*. Zijn groote schilderijen zijn correcter uitgevoerd dan zijne directe impressies. De knappe, echter ietwat droge factuur, die Troyon, naar beweerd wordt, aan den invloed van Potter te danken had, is bij hem niet zoo aantrekkelijk als de malsche, sappige, rijke behandeling zijner kleinere studies, met zoo levendige en sterk-gevoelde kleur-indrukken.

314. **Le retour du marché.** In eene dampige atmospheer eene boerderij met boomen. Voorop eene boerin, gezeten op een ezel. Rechts eene kudde schapen en een boer te paard.
Hoog $0{,}86^5$, Breed 0,71. Get.: *C. Troyon.*

315. **Landschap met koeien.** Grazende koeien in een weiland; grijze, bewolkte lucht.
Hoog $0{,}36^5$, Breed 0,25. *Niet geteekend.*

316. **Hooien.** Terwijl deze meester in zijne groote schilderijen somtijds eenigszins droog wordt, zijn zijne kleinere doeken, zooals dit er een is, heerlijk, sappig en rijk van kleur.
Hoog 0,25, Breed 0,37. Paneel. Get.: *Vente Troyon.*

317. **Namiddagzon.** Eenige schapen loopen in een land langs een water.
Hoog $0{,}45^5$, Breed $0{,}37^5$. *Niet geteekend.*

318. **De rood-bonte koe.** Op eene Normandische falaise.
Hoog 0,91, Breed 0,72. Get.: *Vente Troyon.*

319. **Schapen.** Eene kudde schapen, waarvan enkelen onafgewerkt zijn.
Hoog 0,61, Breed 0,74. Get.: *Vente Troyon.*

320. **Herfst.** Zeer fraaie frottis in bruin op goudkleurig paneel; aan den zoom van een bosch eene groep schapen; deze zijn doorwerkt in grijsachtige kleuren. Hoog 0.31, Breed 0,45^5. Paneel. Get.: *Vente Troyon.*

VAARZON MOREL. Willem, F. A. J. Vaarzon Morel, geboren te Zutfen in 1868, bezocht eerst de Kunstnijverheidschool te Haarlem en daarna de Rijks-akademie te Amsterdam. Hier waren zijn collegas o.m. Rijënga, Nic. Jüngmann, Gorter en P. Dupont; met dien laatsten ging Vaarzon Morel toen het meeste om, evenals later, in Frankrijk. Daarna woonde hij in Haarlem en Arnhem, en in den laatsten tijd te Oosterbeek. Vaarzon Morel is voornamelijk bekend door zijne handige en geestige illustraties voor boeken; ook maakte hij steenteekeningen voor reclame-prenten.

321. **In een bosch.** Pastelteekening. Forsch omlijnde boomstammen; een paar jongens voorop in het zand. Hoog 0,70^5, Breed 0,60. Get.: *Vaarzon Morel.*

VALKENBURG. 1829—1896. Hendrik Valkenburg, te Deventer geboren, teekende daar in zijn vrije uren op een school, onder leiding van den heer Vredenburg. Valkenburg was in den boekhandel, maar toen in 1844 zijn vader stierf, trok hij naar Antwerpen, waar hij tot 1853 studeerde. Hij keerde naar Holland terug. Hij gaf dertien jaren lang lessen te Almeloo. In 1863 werd hij benoemd aan een Middelbare School te Helmond, begon weer te schilderen; kort daarop, te Zwolle benoemd als hoofd van een avondschool, had hij zijn geheelen dag vrij. Maar Valkenburg had behoefte, met artisten om te gaan, en wilde naar Amsterdam. Op 45-jarigen leeftijd werd hem een Koninklijke Subsidie toegestaan, wat hem in staat stelde aan zijn wensch te voldoen.
Verbonden aan een paar scholen der Hoofdstad, schilderde Valkenburg, wanneer hij maar kon. In 1873 had hij zich genoeg naam verworven om zich geheel aan de kunst te geven, en toen ontstonden die bekende genre-stukken, ontleend aan het landelijk leven van Twente, Zandvoort

en het Gooi. Valkenburg leerde op vergevorderden leeftijd nog veel van Mauve, die hij te Laren, waar hij den geheelen zomer doorbracht, ontmoette en met wien hij veel omging en studies maakte.

322. **Korenveld.** Rechts korenschooven, links eene vrouw met een kind. Zuivere, heldere studie naar de natuur. Hoog 0,49, Breed 0,65⁵. Get.: *Valkenburg.*

VERHAEREN. Alfred Verhaeren is een neef van den dichter Emile Verhaeren. Geboren te Brussel in October 1849, zou hij eerst architect zijn geworden. Louis Dubois, de echt Vlaamsche colorist, was zijn meester, en ontwikkelde in hem den smaak voor sappige, machtige kleurenensembles. Zoo werd hij een merkwaardig stilleven-schilder, wat niet uitsluit, dat hij met een ander soort van onderwerpen, ook grooten naam in België maakte. Verhaeren schilderde veel kleine hoekjes van sacristieën, waar de banieren voor de processies en de priestergewaden bewaard worden.
En in deze schilderijen kon hij zijn lust botvieren, om rijke, sterk schitterende kleuren zoo veel mogelijk te doen spreken.

323. **l'Entre-côte.** Een osserib met enkele groenten en vruchten er naast, op een wit laken. Tegen den achtergrond een grijze aarden pot met papieren deksel.
Hoog 0,50⁵, Breed 0,70⁵. Get.: *Verhaeren* '83.

VERWÉE. 1838-1895. **Alfred Verwée** werd in 1838 geboren te St. Josse ten Noode, een buitenwijk van Brussel. Zijn vader had naam als landschap- en veeschilder, maar toch dacht Alfred er niet aan schilder te worden. Hij maakte wiskundige studies en verkreeg een diploma voor landmeter. Financieele moeilijkheden beletten, dat hij verder voor ingenieur studeerde. Toen wilde hij naar zee gaan, maar zijn moeder hield hem daarvan terug en Verwée besloot zich aan het schilderen te wijden.

Zijn vader had geen tijd om hem les te geven, zoodat zijn broeder Charles-Louis hem het eerst in de kunst voorthielp. Later ging hij in de leer bij Deweirdt, een weinig bekend genre-schilder, maar een zeer verdienstelijk teekenaar. Van dezen schilder, die zijn vriend werd, leerde Verwée alles, zoodat hij nooit eenig officieel onderwijs kreeg.
Omstreeks 1853 stelde hij reeds te Brussel ten toon, en in 1857 een „Landschap met vee", — het genre, dat hij steeds zou blijven volgen. In 1863 verkreeg hij een gouden medaille. In 1864, slechts zes en twintig jaar oud, werd hij reeds te Parijs gevierd. De strijd om het bestaan was echter hard, want met van der Stappen, Dubois en Artan behoort Verwée tot de nieuwere artisten. Hij ging gedurende een jaar in Londen wonen, maar kwam toen weer in België terug, waar hij met echt Vlaamsche liefde voor zijn geboortegrond, die forsche paarden en koeien, meestal door de zon beschenen, in het rijk gekleurde landschap van Vlaanderen schilderde, zeer uitvoerig en vast van teekening, in lumineuze, sterke kleuren.

324. **Morgen in de duinen bij Heijst.** Ruim, Belgisch duinlandschap met eene uitvoerig geschilderde kudde schapen en den herder.
Hoog 0,97, Breed 1,38[5]. Get.: *Alfred Verwée.*

325. **Belgische weide met koeien.** Eene zwartbonte en drie witte koeien op het eerste plan, verderop eene witte en eene roode koe.
Hoog 0,66, Breed 0,90. Get.: *Alfred Verwée.* 1868.

326. **Aan het strand.** Zon-effect. Een boerenknecht houdt een forschen, Vlaamschen hengst in toom.
Hoog 0,91, Breed 0,65[5]. Get.: *Alfred. Verwée. f.* '69.

VOLLON. 1833-1901. **Antoine Vollon** werd te Lyon geboren in 1833. Hoewel hij enkele belangrijke figuurschilderijen heeft gemaakt, is Vollon toch in de eerste plaats stilleven-schilder, en in dit genre al bijzonder uitmuntend. Hij is wel eens „le Chardin de nos jours"

genoemd, maar deze benaming is alleen juist wat betreft de onderwerpen van dezen schilder. Immers Chardin is al rust en ingetogenheid, terwijl Vollon niets dan passie en expressie is. Zoo kalm als de factuur van Chardin is, zoo hartstochtelijk zijn de werken van Vollon geschilderd. Deze weet op zeer merkwaardige wijze de stoffen uit te drukken, met zooveel behendigheid en gevoeligheid tevens, dat dit hem eene geheele aparte plaats doet innemen onder de schilders van dit soort van onderwerpen. Vollon begon eerst de kunst te bestudeeren in zijne geboortestad, en ontwikkelde spoedig zijne verbazende, onovertroffen vaardigheid die, in een ander genre, met die van Goltzius te vergelijken is. Reeds in het begin van zijne loopbaan lachte het succes hem toe. Zijne schilderijen zijn zóó verdienstelijk, dat het meermalen gebeurde, dat eréén, met een allereenvoudigst onderwerp als b.v. „Visschen" of „Meloenen". het meest treffende werk was van een Parijschen Salon.

327. **Visschen.** Meesterlijk geschilderde kabeljauw en kleinere zeevisschen. Op merkwaardig knappe wijze is hier de stof uitgedrukt.
Hoog 0,94, Breed 1,14. Get.: *A. Vollon* '71.

328. **Visschersschuiten in een binnenhaven.** Breed gedane schets. Strandgezicht aan het Kanaal. Visschersbooten liggen op het strand bij eb.
Hoog 0,58[5], Breed 0,71. Get.: *A. Vollon.*

329. **Stilleven.** Een beker van gesneden ivoor, met zilver gemonteerd, waarnaast een paar kleine bouquetten viooltjes. Evenals gewoonlijk bij dezen schilder is de factuur, de toets, ongemeen knap en geestig.
Hoog 0,27, Breed 0,21[5]. Get.: *A. Vollon.*

330. **Avondlandschap.** Voorop een weg met een rijtuig, waarvoor een wit paard.
Hoog 0,29, Breed 0,49. *Niet geteekend.*

331. **Stilleven.** Een Japansche schotel met witte en blauwe druiven; schets in malsche, teere kleuren.
Hoog 0,55, Breed 0,71[5]. *Niet geteekend.*

332. **Oud buurtje.** Huizen in fijn grijs-gelen toon, zeer geestig gepenseeld tegen eene lichte lucht. Onderaan twee figuurtjes en een paar kippen.
Hoog 0,24^5, Breed 0,18$_5$. *Niet geteekend.*

WAUTERS. Emile Wauters, zoon van Jules Wauters, griffier aan het Hof van Cassatie te Brussel, werd aldaar geboren den 19en November 1846. Wauters werd leerling van Portaels, den akademischen Belgischen schilder, die zeer goede leerlingen heeft gevormd. Hij debuteerde met historische onderwerpen, zooals er in de Musea te Brussel en Luik te zien zijn en maakte indertijd ook een zeer goed panorama van Caïro (1880-'81).
Emile Wauters heeft zich later echter zoo goed als uitsluitend gewijd aan het schilderen van portretten. Zijne merkwaardige vaardigheid in dit genre was voor hem van groot nut, zoodat hij hier dan ook veel succes mede verwierf. Sedert een vijftiental jaren woont deze schilder te Parijs.

333. **Oosterlingen.** Knap en handig akademisch werk.
Hoog 0,89, Breed 1,21. Get.: *Emile Wauters.*

VAN DER WEELE. Herman J. van der Weele, te Middelburg geboren in 1852, begon zijne studies als leerling van de Haagsche Akademie. Geruimen tijd was hij werkzaam als teekenleeraar, doch hij zorgde er voor zooveel mogelijk aan zijn lust tot schilderen te voldoen. Ook zijn persoonlijke bekendheid met schilders als Breitner en de Zwart brachten er wellicht veel toe bij, om zijn blik te verruimen.
Op eerlijke en nauwgezette wijze volgde van der Weele den mooien weg dien Mauve, met wien hij later zeer bevriend werd, had aangewezen.
Steeds ontwikkelde zich het talent van dezen schilder, die tegenwoordig zich geheel aan zijn kunst kan wijden.

334. **Trekos.** Een ingespannen os, door de zon beschenen,
Hoog 0,33. Breed 0,50^5, Get: *H. J. v. d. W.*

335. **Boerenkar.** Een boerenkar met paard, in het zonlicht.
Hoog 0.33. Breed 0,50[5]. Get. *H. J. v. d. W.*

WEISSENBRUCH. 1822—1880. **Jan Weissenbruch,** een neef van J. H. Weissenbruch, den zoo talentvollen landschapschilder. Hij werd geboren te 's-Gravenhage, studeerde aan de teekenakademie, en later onder leiding van Sam. Verveer. Zonder veel emotie, maar uiterst zorgvuldig, schilderde hij stadsgezichten, voornamelijk achterbuurten van oude steden en dorpen als Nijmegen, Oudewater, Vreeswijk, enz.
Niet alleen als schilder was Jan Weissenbruch bij zijne tijdgenooten bekend, ook als kundig verzamelaar en kenner der kunstgeschiedenis. Meer nog misschien dan zijne schilderijen en teekeningen, zal zijn verdienstelijk etswerk er toe bijdragen om zijnen naam aan de vergetelheid te ontrukken.
Jan Weissenbruch was ook in 1848 een der stichters van het Schilderkundig Genootschap „Pulchri Studio." Hij stierf in 1880.

336. **Kerkplein.** Uitvoerig geschilderd werk. Zon-effect. In het midden van het plein voor de kerk eene ouderwetsche slede.
Hoog 0,24[5], Breed 0,32. Get.: *Jan Weissenbruch. f.*

WEISSENBRUCH. 1825—1903. **Johannes Hendrik Weissenbruch,** te 's-Gravenhage geboren in 1825, was gedurende eenigen tijd leerling van Schelfhout, die hem een plaats op zijn eigen atelier aanbood, zooveel aanleg vond die meester in hem.
Weissenbruch echter, bevreesd te veel onder den invloed van Schelfhout te geraken, ging zelfstandig arbeiden, maar gaf Schelfhout van tijd tot tijd zijn studies ter beoordeeling. Ook bezocht hij het atelier van den ouden Bart van Hove, den toen-maligen decoratie-schilder, die zijn werkplaats in het Hofje van Nieuwkoop had. 's Avonds tee-

kende hij op de Akademie. Maar zoodra Weissenbruch kon, keerde hij Akademie en atelier den rug toe, en ging, als geestdriftig bewonderaar der natuur buiten schilderen in het Dekkersduin, bij Voorschoten, te Scheveningen en Noorden. Jan Hendrik Weissenbruch begon, evenals Bosboom en Jacob Maris, met uitvoerige, streng geobserveerde studies te maken; tengevolge daarvan ontwikkelde zijn talent zich gestadig, zoodat hij een der grootsten onzer moderne landschapschilders geworden is.

337. **Maaneffect.** Maneschijn op eene rivier, waarop een paar schuiten en eene roeiboot met twee roeiers. De zware wolken laten even het maanlicht door.
Hoog 0,48, Breed 0,34. Aquarel. Get.: *J. H. Weissenbruch.*

338. **Aan het strand te Scheveningen.** Een aantal „pinken” en figuren op het strand; in de verte, rechts, de zee. De schuiten en het strand komen in donkeren toon uit tegen de lichte lucht met grijze wolken.
Hoog $0,24^5$, Breed 0,49. Aquarel. Get.: *J. H. Weissenbruch. f. 79.*

339. **Vrouwtje aan de wasch.** Breed, forsch en frisch behandelde krijtteekening, luchtig hier en daar met tinten gewasschen, terwijl de hoogste lichten met dekwit zijn aangebracht.
Hoog 0,33, Breed 0,47. Get.: *J. H. Weissenbruch.*

WIJSMULLER. J. H. Wijsmuller, te Amsterdam geboren in 1855, oefende verschillende beroepen uit, voordat hij schilderstudies kon beginnen. Bevriend met Witkamp en van der Waay, leerde hij veel van hen. Maar niet minder heeft hij te danken aan Louis Koopman, een portretschilder, die les gaf op de school waar Wijsmuller van der Waay leerde kennen.
Met veel energie begon Wijsmuller zeer uitvoerige studies te maken van Amsterdam en omstreken, terwijl hij ook de teekenavonden in Felix Meritus volgde, waar hij zeer mooie naaktteekeningen maakte. Ook bezocht hij een

avondcursus van de Akademie. Een Koninklijke subsidie stelde hem in staat zich verder te ontwikkelen en in 1879 ging hij tijdelijk te 's-Gravenhage wonen.
Wijsmuller, met zijn groote arbeidskracht, heeft reeds veel geproduceerd, zoowel strand- en riviergezichten, als talrijke belangwekkende schilderijen van Oud-Amsterdam, dikwijls in najaarstinten, dikwijls met sneeuw bedekt, in zacht, fijn-grijzen toon tegen flauw lichtende, gelige luchten.

340. **Winter.** Eenige huizen langs eene vaart met ophaalbrug. Links hooge boomen. Het besneeuwde landschap is in licht grijzen toon gehouden tegen de, iets lichtere zacht grijs-gele lucht.
Hoog 0,66, Breed 0,99. Get.: *J. H. Wijsmuller.*

ZILCKEN. Philippe Zilcken, geboren in 1857 te 's-Gravenhage, was oorspronkelijk bestemd voor een andere loopbaan. Na de twee laagste klassen van het Gymnasium te hebben doorloopen, mocht hij zich aan de kunst wijden.
Gedeeltelijk studeerde Zilcken aan de Haagsche Teeken-Akademie, maar voornamelijk ontwikkelde hij zich door vrije studies, onder leiding van A. Mauve.
Deze schilder, die ook als etser naam maakte, is tevens bekend als schrijver over kunst.

341. **Oude Scheveninger.** Het figuur is buiten geschilderd, tegen het zonlicht in.
Hoog 0,64, Breed 0,50. Get.: *Ph. Zilcken.*

342. **Ets.** (weeke grond) naar Matthys Maris, houtskoolteekening: „Gezicht op Lausanne."
Hoog 0,35, Breed 0,83^{5}. Get.: *Ph. Zilcken.*

DE ZWART. Willem de Zwart, te 's-Gravenhage geboren in 1862, was leerling der Akademie aldaar, maar ook de eenige leerling van Jacob Maris, van wien hij dus natuurlijkerwijze zeer veel leerde.
De Zwart's eerste schilderijen waren meestal landschappen, in fijnen, gedistingeerden grijs-blonden toon.

Later maakte hij ook vrouwenfiguren en stadsgezichten, als gezichten op het Buitenhof en bij de Haagsche stations, met de groepen rijtuigjes en paarden in, meestal door regen glimmende straten. Een bepaald genre van onderwerpen kan men de Zwart niet toeschrijven; ook als stilleven-schilder is hij hoogst verdienstelijk. Al zijn latere werken toonen een streven naar sterke, puissante kleuren, die hij, door zijn temperament gedreven, zoo hoog mogelijk opvoert.
De Zwart heeft ook een groot aantal etsen gemaakt. Deze, gemakkelijk geteekend, en meestal zeer fraai van toon, doen hem ook in deze kunst uitmunten.

343. **Winter**. Eene Scheveningsche pink, die door paarden wordt getrokken. Zeer goed is de winterstemming weergegeven en de wegdooiende sneeuw. Voorop een paar Scheveningers.
Hoog 0,20, Breed 0,37. *Ongeteekend.*

344. **Onweersbui.** Pastelteekening, fijn opgewerkt met zwart krijt.
Hoog 0,46, Breed 0,59. Get.: *W. de Zwart.*

KUNSTVOORWERPEN, BRONZEN, PORCELEIN, MEUBELS, TAPIJTEN.

345. Een Turksche portière van wit, rood en rose satijn, geborduurd met gouddraad.

346. Een Turksche portière, zacht geel en rose satijn, geborduurd met gouddraad.

347. Een Turksche portière, rood en rose satijn, geborduurd met gouddraad.

348. Een Turksche portière, zacht geel, groen en paars satijn, geborduurd met gouddraad.

349. Een Turksche portière, zacht geel en karmozijn satijn, geborduurd met gouddraad.

350. Een Turksche portière, zacht geel en grijs satijn, geborduurd met gouddraad.

351. Een Oud-Hollandsche koperen schaal (16e eeuw).

352. Een Oud-Hollandsche koperen schaal (16e eeuw).

353. Een Laat-Gothische koperen schaal (15e eeuw).

354. Twee wandtapijten van Vlaamsch weefsel (17e eeuw)

355. Een houten paneel, met inlegwerk van ivoor, enz., voorstellende een vaas met bloemen.

356. Een houten paneel, met inlegwerk van ivoor, enz., voorstellende een vaas met bloemen.

357. Een groote schaal van *émail-cloisonné*, voorstellende een berglandschap en bloemen. Blauwgroenen grond.

358. Een modern bronzen beeld.

359. Twee Oud-Japansche, bronzen lantaarns, als die, welke voor Boeddhistische tempels worden geplaatst.

360. *a.* Een schotel van Oud-Rozenburg, door Colenbrander ontworpen.
b. Idem.
c. Idem.

361. *a.* Een bord van Oud-Rozenburg, door Colenbrander ontworpen.
b. Idem.
c. Idem.
d. Idem.
e. Idem.
f. Idem.

362. *a.* Groote Oud-Japansche sabel. (*Katana* of *Tatsji* *). Oud lemmet, geteekend Tsoenatóci. Boven aan de schede, op zijde, zijn *Kôgai*, puntige instrumenten om de oogen uit te steken.
b. Kleine Oud-Japansche sabel, met zeer fraai lemmet; niet geteekend.

363. *a.* Mangelplank van gesneden bruin hout.
b. Idem. In deze plank is gesneden:

Simon Pieters Groot.
Ik heb een wilt op jagt
Daer ik na jaeg Dag en nagt
Mocht ik dat wilt genieten
Het jagen sou my niet verdrite.
Tryntje Martens.
N. N.

364. Een Duitsche buks (17e eeuw), fraai gesneden bruin hout, gedeeltelijk met gegraveerd ivoor in- en opgelegd. Op den loop gegraveerd. Hans Reiner E.

---

*) De hier gebezigde spelling komt het meest overeen met de Japansche uitspraak.

365. Een rugschild van een schildpad, zwart gelakt en bijna geheel verguld.

366. Twee groote Arabische koperen vazen met zilver belegd en gegraveerd en gedeeltelijk *à jour* bewerkt.

367. Een paar Oud-Chineesche vazen van *émail cloisonné.*

368. Een koperen Arabische vaas met gegraveerde ornamentatie.

369. Antiek Perzische vogel van fijn gegraveerd en *à jour* bewerkt koper.

370. Een paar vazen van veelkleurig oud Delftsch aardewerk.

371. Drie tegeltjes van modern Delftsch-aardewerk; (Jacoba-aardewerk).

372. Vier verschillende Perzische tegels.

373. Een Perzisch bord.

374. Een bordje van Oud-Rozenburg, door Colenbrander ontworpen. Zwart met groen, blauw en bruin.

W/G
den Haag
C.

375. Een schotel van Oud-Rozenburg, door Colenbrander ontworpen, metaalkleurig, gemerkt:

Rozenburg
Den Haag
F.

376. Een paar Chineesche vazen van *émail cloisonné,* met voorstellingen van dieren: paarden, apen, enz.

377. Een reukbrander van Oud-Satsoema aardewerk. Begin 18e eeuw.

378. Groote Vaas.

379. Een Japansche dolk (Wakisaci) voor decoratief gebruik, vak-ornamentatie. De ornamentatie stelt voor een historisch tafereel; de ivoren schede is rijk gebeeldhouwd. Get.: Kôsai beeldhouwer.) Het onderwerp van de ornamentatie is genomen uit het werk „Honderd uitgezochte gedichten van Japan."

380. Rugschild van een schildpad.

381. Vaas van geciseleerd metaal; er omheen slingeren zich drie draken, vechtende om juweelen, in den vorm van twee vergulde ballen.

382. Twee bloembakken (*Hibatsji*), van metaal, versierd met bladeren en vruchten van ingelegde metalen van verschillende kleuren.

383. Twee vazen van Oud-Satsoema aardewerk. 18e eeuw. (Door Toöensai Shoko, schilder.)

384. Een groote eivormige, blauwe Chineesche vaas.

385. Een paar Japansche vazen met bloemen en vogels in *haut-relief*. Modern soort aardewerk.

386. Een vaas met zoogenaamd „*reflet métallique*". Spaansch-Moorsch of Perzisch.

387. Een Japansche vaas; soort van Satsoema aardewerk. Versiering van Lotus-bloemen en bladeren en witte reigers.

388. Antiek koperen kroontje. (16e eeuw.)

389. Een Oud-Hollandsche stoel.

390. Een Noorsch stoeltje met fraai snijwerk. (1879).

391. Een Noorsch stoeltje met fraai snijwerk. (1879)

392. Een stel van vijf pullen en vazen van Oud-Rozenburg aardewerk, ontworpen door Colenbrander. Witte grond, met teêr geel, groen en blauw ornament. Pauwenveer-motief.
Gemerkt: W. G.
den Haag
D
(Pauw)

393. Twee Oud-Japansche bronzen lantaarns, zooals bij den ingang van Boeddhistische tempels geplaatst worden.

394. Twee Oud-Japansche bronzen beelden: reigers.

395. Een Oud-Chineesche bronzen offerketel.

396. Een Oud-Japansch bronzen offerketel.

397. Vijf stoelen, Oud-Hollandsch beeldhouwwerk, late Renaissance.

398. Vier leuningstoelen, gebeeldhouwd en met zitting en rug van gevlochten rottingbast. (17e eeuw).

399. Twee gebeeldhouwde leuningstoelen met goudlederen zitting en rug. (17e eeuw).

400. Een mahoniehouten tafel, opgelegd met verschillende houtsoorten en ingelegd met ivoor en ebbenhout. (17e eeuw).

401. Een Oud-Hollandsche eikenhouten tafel.

402. Een Noorsch stoeltje met fraai snijwerk. (1879).

403. Een halfronde leuningstoel met zes pooten, met fraai gebeeldhouwde ornamentatie, gemaakt voor de leden van den Raad van Indië. (17e eeuw).

404. Een paar Oud-Japansche Boeddha-tempel-vazen van brons.

405. Negen kussens van gobelin-weefsel, waarvan sommigen met wapens.

406. Een paar Chineesche tabouretten van gesneden hout, met zitting van marmer.

407. Een paar Chineesche tabouretten van gesneden hout, met zitting van marmer.

408. Wandtapijten, waarschijnlijk in Oudenaerde gemaakt, aangebracht in de vakken. (begin 17e eeuw).

409. Fragmenten (medaillons) van een priesterkleed (Italiaansch). (15e eeuw).

410. Idem. (14e eeuw).

411. 2 diep-blauwe vazen, van Oud-Rozenburg aardewerk, door Colenbrander ontworpen.
Gemerkt: W/G.
Den Haag.
D.

412. Een metaalkleurige vaas, idem.
Gemerkt: Rozenburg 144.
den Haag E.

413. Een groen en diep-blauwe vaas, idem.
Gemerkt: Rozenburg
Den Haag
125 H.

414. Een Louis XV commode met marmeren bovenblad.

415. Een Oud-Chineesch bronzen offervat in den vorm van een varken.

416. Een paar Oud-Chineesche bronzen vazen.

417. Een paar groote Japansche bronzen kokervormige vazen; versierd met draken en een vlucht reigers, in *haut-relief*, boven een water. Hier en daar vegen verguldsel.

418 Een paar Japansche bronzen vazen met Chrysanthen: bloemen en bladeren in *haut-relief*.

419. Een paar Oud-Satsoema aardewerk-vazen (17e eeuw).

420. Vijf Oud-Hollandsche kerk-stoven van gesneden hout.

421. Een Oud-Hollandsche beschilderde ijzeren geldkist (brandkast). Hinlopensch werk.

422. Een Oud-Duitsche kleerenkist van eikenhout, geheel versierd met gesmeed ijzeren beslag. (1704 in het ornament). Westfalen.

423. Een paar groote Satsoema vazen (Einde 18e eeuw).

424. Een paar Satsoema vazen (Einde 18e eeuw).

425. Een paar Satsoema vazen (Einde 18e eeuw).

426. Een kerklezenaar (17e eeuw), waarop geplaatst Bijbelsche Tafereelen van Hoet, Houbraken en Picart. In 'sGravenhage bij Pieter de Hondt. MDCCVIII.

427. Een Oud-Hollandsch 18e eeuwsch tafeltje.

428. Een Oud-Smyrna tapijt.

429. Een paar groote, bizonder fraaie, Oud-Chineesche vazen van *email cloisonné*. Op blauwen grond, gele, roode, witte bloemen en vruchten.

430. Twee Perzische vuurpotten, opengewerkt en gegraveerd.

431. Een Satsoema-vaas. (Einde 18e eeuw).

432. Een bijna dergelijke Satsoema-vaas. (Einde 18e eeuw).

433. Een Oud-Japansche vierkante bronzen bloempot, op vier pooten. Rondom slingert zich een draak, die in een zijner klauwen een kristallen bal vasthoudt.

434. Een Oud-Japansch bronzen vuurpotje (*Chibatsji*). Het deksel, met openingen, heeft een ornamentatie van kersebloesems.

435. Een Oud-Chineesch bronzen altaarstuk op zwart houten voet.

436. Een dito, zonder merk.

437. Twee kleine Oud-Japansche bronzen vazen.

438. Houten Crucifix met rozenkrans.

439. Kroon van Oud-Saksisch porselein.

440. Een paar Oud-Chineesche bronzen tempelvazen.

441. Een Smyrnaasch tapijt, naar West-Europeesch patroon.

442. Een schoorsteenstuk Bredius.

443. Een schaal van Oud-Rozenburgsch aardewerk, diep blauw, zonder merk.

444. Een schaal van Oud-Rozenburgsch aardewerk, diep blauw. Gemerkt: Rozenburg
den Haag
F.

445. Een eivormige, groenachtige vaas van Perzisch aardewerk.

446. Een eivormige, donkerblauwe vaas van Perzisch aardewerk.

447. Een groote schaal van Perzisch aardewerk, wit en blauw, met bruinachtigen rand.

448. Een bord van Satsoema aardewerk.

449. Een groote schaal van zeer oud Satzuma aardewerk. Tusschen bruine lotusbladeren, een troep witte reigers.

450. Een bord van Satsoema of Kioto aardewerk.

451. Een blaadje van *émail-cloisonné*, blauwachtig, met waaier-ornamentatie. Rand rood en groen.

452. Een blaadje van *émail-cloisonné*, blauwe grond, waarop een drietal wilde ganzen, en bloemen. Rand: paars, rood en wit.

453. Een groote Japansche schaal, blauw en wit met voorstelling van een porceleinfabriek.

454. Een stel Oud-Rozenburg vazen, ontworpen door Colenbrander, in teer gele en zacht uitvloeiende grijsachtige harmonie. Gemerkt: W/G
den Haag
E

455. Een stel Oud-Rozenburg vazen ontworpen door Colenbrander.

456. Een groote schaal van majolica aardewerk.

457. Een paar Oud-Hollandsche houten lampendragers.
a. Een bloemstuk.
b. Een bloemstuk.
c. Een Stilleven.

458. Een Oud-Perzisch kleed.

459. Een Oud-Deventer tapijt.

460. Een portière van Kashmir wol.

461. Een witte Berenvacht (als rustbank gebruikt).

462. Een stel van twee pullen met deksel en vier vaasjes van Oud-Rozenburg, door Colenbrander ontworpen, in licht bruin-gele, blauwachtige en bruin-roode harmonie. Gemerkt: W/G
den Haag
D

463. TEIXEIRA DE MATTOS. Tijgerin, die haar jong beschermt.

464. CH. VAN DER STAPPEN. Vrouw met een takkebos.

465. CONSTANTIN MEUNIER. Brons. Ecce homo.

466. CH. VAN WIJK. Satyr.

467. CH. VAN WIJK. Brons. Oud vrouwtje.

468. Een vaas van „Jacoba-aardewerk” (Delft), met deksel, roodbruin van kleur. *Joost Thooft en Labouchère, Delft.*

469. Een vaas van „Jacoba-aardewerk,” zonder deksel, metaalglanzend. Gestempeld: J. Th. en L.

470. Kleine vaas van hetzelfde fabrikaat. Grijs en rood. J. Th. en L.

471. Een kleine vaas van hetzelfde fabrikaat. Rood bruin en geel. J. Th. en L.

472. Een Japansche kast van bruin en *aventurine*-lak, met twee deuren en tien laadjes.

473. Een paar Oud-Perzische vuurpotten van geciseleerd koper, gedeeltelijk opengewerkt.

474. Een modern Perzisch tafelkleed.

475. Een Oud-Perzisch vloerkleed.

476. Een „coupe” van modern Rozenburg-aardewerk, van binnen blauw, van buiten roodbruin, zwart, groen en geel.
Gemerkt: Rozenburg
den Haag.

477. Een Oud-Turksche looper.

478. Een Oud-Turksche looper.

479. Een Oud-Perzisch tapijt.

480. Een tafeltje met Oud-Perzisch kleedje.

481. Een Oud-Perzische ganglooper.

482. Drie Oud-Perzische kleedjes.

483. Een Oud-Perzisch tapijt.

484. Een Caramanisch tapijt.

485. Een Oud-Turksch kleedje.

486. Een vierkant stuk gebeeldhouwd hout, voorstellende St. Michaël en de draak (17e Eeuw.)

487. Een moderne Delftsche tegel, wit en zwart, naar Frans Hals.

488. Drie portières van oud groen trijp, (Utrechtsch fluweel).

489. Een bronzen klok, afkomstig uit Birmah. „Ex-voto" aan een tempel aangeboden, met het opschrift: „*In het jaar 1105 „Sakkaray". (1743 n. Chr.) Mogen de echtgenooten Obo, in belooning voor hunne goede daad, de belooning van het Nirwâna erlangen. Amen, Amen!*"

490. Spiegel met Oud-Duitsche, (Schleswig-Holstein), zeer uitvoerig van elkaar gesneden houten lijst, waarschijnlijk afkomstig van een kerk. (18e Eeuw).

491. Bank van eikenhout met gebeeldhouwde leuning. (18e eeuw).

492. Eikenhouten bank.

493. Een paar spiegeltjes in gesneden eikenhouten lijsten (18e eeuw).

494. Een model van een *„centerboard"* yacht.

495. Wandtapijt. Genre „gobelin". (Spaansch. 17e Eeuw).

496. Een oud Smyrnaasch kleedje.

497. Paneel van gebeeldhouwd eikenhout, voorstellende een Bijbelsch tafereel.

498. Een antieke eikenhouten bank.

499. Een Perzisch kleedje.

500. Een Caramanisch tapijt.

501. Een Perzisch kleedje.

502. Een Perzisch tapijt.

503. Een Caramanisch tapijt.

504. Een rustbank bedekt met Turksch tapijt.

505. Een tafeltje, waarop een Perzisch kleedje, staande op een Japansch tapijt.

506. Een Perzisch kleedje.

507. Een Caramanisch tapijt.

508. Een Caraminisch tapijt.

509. Een tafel van gekleurd hout met ingesneden versieringen door Th. van Hoytema.

510. Een Oud-Deventer tapijt.

511. Een blauw, groen en bruine schotel van Oud-Rozenburg, door Colenbrander ontworpen.
Gemerkt: W./G.
Den Haag
D.

512. Een paar Turksche pistolen met zilver beslag, ingelegd met robijnen en turkooizen.

513. Een paar bronzen Oud-Japansche vaasjes.

514. Een Perzisch bronzen vaasje, ingelegd met zilver.

515. Een Perzisch bronzen vaasje, met fijner ornament.

516. Een Perzisch waterketeltje met langen steel. Gegraveerd zilver.

517. Een paar Oud-Japansche bronzen vazen met Chineesche figuren.

518. Een vierkant Oud-Japansch bronzen bakje met draakversiering.

519. Een Oud-Hollandsche koperen lantaarntje.

520. Een Oud-Spaansche koperen ketel met twee tuiten.

521. Een Oud-Japansche bronzen schildpad..

522. Een Oud-Japansche bronzen altaarvaatje met twee ooren op drie pooten.

523. Een Oud-Hollandsch lantaarntje, met één rond gegoten glas, en haakje om dezelve op te hangen.

524. Een Oud-Hollandsche koperen blaker.

525. Een Spaansch koperen vuurpot.

526. Een zeer oud Japansch koperen wierook-vaatje op drie pooten, met hengsel.

527. Een kokervormig, Oud-Japansche vaas met wolkenversiering.

528. Een bronzen, Oud-Japansch waterketeltje, met opschriften.

529. Een Oud-Japansche bronzen vaas.

530. Een Oud-Japansche bronzen vaas.

531. Een Oud-Japansch bronzen stoofje om de handen te verwarmen. Mandvorm, met hengsel en opengewerkte deksel.

532. Een Oud-Chineesche bronzen vaas. Ongeveer vier eeuwen oud. Dit brons *(Centokoe)* is vervaardigd uit een groot aantal metalen, waaronder vrij veel goud en zilver.

533. Een Oud-Japansch bronzen potje om water te druppelen bij het wrijven van de Oost-Indische inkt. Een vrucht, waaromheen een tak met bloesems.

534. Een Oud-Japansch bronzen vaasje, met heel luchtige versiering.

535. Een paar Oud-Chineesche bronzen vaasjes, met bizonder langen hals.

536. Een antieke, zeer fraai bewerkte koperen klok.

537. Een Oud-Arabisch koperen, gegoten bakje met opschrift in opgelegde letters.

538. Een langwerpig met goud geniëlleerd bronzen bakje. (Toledo).

539. Een paar Engelsch-Indische, met goud geniëlleerde, bronzen peperbusjes.

540. Een Oud-Japansche bronzen waterketel, gemerkt: (Seirioedo. Het hengsel is geniëlleerd met zilver en goud. De ketel stelt voor een stuk ruw hout, waarop bas-reliefs, voorstellende o.a. een os als mensch verkleed.

541. Een Oud-Japansche ijzeren waterketel, versierd met bas-reliefs van Nelumbo-bladeren en bloemen. Het hengsel is geniëlleerd. Zeer fraai werk, gemerkt: Rioeboendo,

542. Een Oud-Japansche reukbrander op drie pootjes.

543. Een gegoten en gegraveerde Arabische waterkan.

544. Een Oud-Chineesche bronzen vaas.

545. Een Boeddhistische bronzen tempel-bel.

546. Een Boeddhistische bronzen tempel-bel.

547. Een Oud-Japansch, Boeddhistisch afgodsbeeldje van gebronsd en verguld gesneden hout, in kastje van zwart lak.

548. Een bronzen Siameesch beeldje; zittend figuur. (kandelaar).

549. Een bronzen Siameesch beeldje; zittend figuur. (kandelaar).

550. Een Engelsch-Indische helm met maliënkolder van staal, met goud ingelegd.

551. Een Japansch bronzen pot, bestemd voor bizondere plechtigheden.

552. Een Oud-Japansche ijzeren helm, versierd met draak van ingeslagen zilver, dat daarna gegraveerd is geworden.

553. Een Oud-Japansche ijzeren helm, versierd met draak van ingeslagen zilver, dat daarna gegraveerd is geworden.

554. Een Oud-Japansch mesje, *(Kodzoeka)*, behoord hebbende bij een sabel Heft van brons, versierd met een draak. Het lemmet is geteekend: INOÖEYE SANEMITSOE.

555. Een punt van een lans. Gegraveerd metaal.

556. Een wapen van Derwischen.

557. Een bijl van Derwischen.

558. Een Japansche, en twee achttiende-eeuwsche waaiers.

559. Een keteltje met relief-ornament van wijngaard ranken en bladeren. Satsoema-aardewerk. Begin 19e eeuw.

560. Een reukbrander. Satsoema-aardewerk. Einde 18e eeuw. Een tafereel der Chineesche Historie. Gemaakt door Matsoeora.

561. Een flesch van zeer oud Satsoema-aardewerk; licht-grijs glazuur, met fijne zwarte spikkeltjes. Als ornament, de *Kiri-mon.* (wapen)

562. Een coupe voor gebakjes; fijn gecraqueleerd glazuur, waarop ornamenten in vermiljoen, groen en paars. Van binnen, gedeeltelijk *en relief,* herten. Oud-Satsoema-aardewerk.

563. Een coupe als de vorige. Van binnen een vogel op een tak. Oud-Satsoema aardewerk.

564. Een theebakje van oud aardewerk, met driehoekige kerf in den voet (circa 1640). Op het gelige glazuur menschelijke figuren in kleuren, o.a. de Boeddhistische Godin Benten. Kioto. Circa 1640. Gemaakt door Ninsei.

565. Een plat bakje van oud aardewerk. Op het gele glazuur een vlakke, groene ornamentatie, waartusschen met smalle bruine lijntjes bloemen en vogels geteekend zijn. Koetani.

566. Een pot met deksel, van oud aardewerk. Op fijn grijs gecraqueleerd glazuur *en relief,* een schildpadden-legende, in doffe, bruingrijze, roode, gele en zwarte kleuren. De schildpad is in Japan het embleem van lang leven en geluk.

567. Een hoog, recht bloempotje. van oud Satsoema aardewerk. Op bijna wit glazuur een zeer fijne teeke-

ning in goud en zwart met enkele kleuren, voorstellende witte reigers, te midden van planten. 17e of begin 18e eeuw.

568. Een kannetje met tuit en handvatsel, van oud-Satsoema aardewerk. Op licht gecraqueleerd glazuur, Chrysanten-ornamentatie in rood, groen en goud. Einde 18e eeuw.

569. Een keteltje van Oud-Satsoema aardewerk; relief ornamentatie van wijnranken en bladeren. Begin 19e eeuw.

570. Een bolvormige reukbrander, gedragen door drie Japansche kinderbeeldjes, Satsoema-aardewerk. 19e eeuw.

571. Een vierkante kom met ingedeukte hoeken, van oud aardewerk. Blauwgrijs en reebruin. Op gesneden houten voetje.

572. Een oud-Chineesch bord van wit porcelein met teekening in zwart en goud. 18e eeuw.

573. Een dito bord. 18e eeuw.

574. Een kom van oud aardewerk, bedekt met een grof gecraqueleerd grijs glazuur, waarop teekening in blauw. Soecima.

575. Een Oud-Delftsch bord met groen, bruingeel en roode versiering.

576. Een zeer oude vaas van aardewerk; licht grijsbruin glazuur met donkere onregelmatige vlekjes. Werd gebruikt als theepot.

577. Een plat bakje van Satsoema-aardewerk, met rijke ornamentatie in goud, en slechts enkele émailkleurtjes. (Einde 18e eeuw).

578. Een platte kom van Satsoema-aardewerk. Ornamentatie: een landschap; een rivier met witte reigers en boomtakken, waarop vogeltjes. (Einde 18e eeuw).

579. Een zwart bakje van oud aardewerk, voor de theeplechtigheid; met één blauw ornament op den zijkant (Rakoe). Merkwaardig stuk. In foudraal van zijde.

580. Een bord van Satsoema-aardewerk, met een paar figuren. Begin 19e eeuw.

581. Een kannetje van een soort van Oud-Satsoema-aardewerk, met tuit en handvatsel, in den vorm van een kalebas. Grijs gecraqueleerd glazuur, met rose en groene pioen-versiering en spinraggen. Pompoenranken verbinden den tuit met de hals, en omgeven het handvatsel. Gemaakt te Kioto door MATSOEORA. 19e eeuw.

582. Een doos van Satsoema-aardewerk, met opengewerkte deksel. Geelachtig glazuur met goud-ornamentatie. Als versiering kleine stillevens in grijs, wit en blauwe kleuren. 19e eeuw.

583. Groote vaas van Satsoema-aardewerk met pioenen, en een Papilionacee, 19e eeuw.

584. Een pot met deksel, van Satsoema-aardewerk, met figuren op het lichte glazuur. Begin 19 eeuw.

585. Een platte doos, van Satsoema-aardewerk, versierd met rose kersebloesems en vakken, waarin verschillende ornamenten, bloemen en figuren. 19e eeuw.

586. Een reukbrander op drie pooten, van Satsoema-aardewerk, versierd met vakken, waarin landschappen en vogels. 19e eeuw.

587. Een reukbrander op drie pooten, van Satsoema-aardewerk, versierd met vakken, waarin landschappen en vogels. 19e eeuw.

588. Een saké-kom van Satsoema-aardewerk, donker grijs glazuur; van binnen de kop van een held, die een sabel tusschen zijn tanden vasthoudt 19e eeuw.

589. Een ovaal saké bakje, van Satsoema-aardewerk, met rijke goud-ornamentatie en talrijke figuurtjes. (19e eeuw).

590. Een rijstkommetje van oud-Satsoema-aardewerk,met regelmatige vakjes versierd. (18e eeuw).

591. Een plat bord van Satsoema-aardewerk, met een figuur, die een boog vasthoudt, in goud-ornamentatie. Breede rand van vak-ornamentjes. 19e eeuw.

592. Een schaaltje van Satsoema aardewerk, waarop een lezende figuur. (19e eeuw).

593. Een Saké-kom van Satsoema aardewerk, versierd met een landschap, waarin hutten, een water, figuren en een boom met vogels. (19e eeuw).

594. Een vaasje van Satsoema aardewerk, bestemd om zoowel staande geplaatst te worden, als om aan den wand te hangen. Versierd met kersetakken met bloesems. 19e eeuw.

595. Een Saké-kom van Oud-Satsoema aardewerk, met figuren versierd. Tafereel uit de Chineesche historie; beroemde dichters, artisten en geschiedkundigen. Gemaakt te Kioto door Matsoeora. 19e eeuw.

596. Een platte kom van Satsoema aardewerk, waarop in goud-ornamentatie een hengelaar is afgebeeld. 19e eeuw.

597. Een paar vazen van Oud-Satsoema aardewerk, met pauwen en magnolia-takken, op het lichte glazuur. Einde 18e eeuw.

598. Een paar vazen van Oud-Satsoema aardewerk, versierd met vakken, waarin figuren-onderwerpen. Einde 18e eeuw.

599. Drie groote veelkleurige Oud-Delftsche borden. Bloemen-ornamentatie.

600. Twee Oud-Japansche porceleinen borden, wit, blauw en rood. (Imari).

601. Twee potjes met deksel. Oud-Rozenburg. Ontwerp-Colenbrander, metaalkleurig. Geen merk.

602. Een Italiaansche vaas, met vrouwenkop in medaillon. Majolica.

603. Een Italiaansche vaas, met mannenkop in medaillon. Majolica.

604. Een waterkan van aardewerk, met tuit en handvatsel. (Rhodes).

605. Een kom met voetstuk, Perzisch aardewerk. Groenblauw glazuur met zwarte lijnteekening.

606. Een rijstbakje van Japansch aardewerk. Bruine klei met warm grijs glazuur. *(Bizen.)*

607. Een theebakje van Japansch aardewerk. Bruine klei met groenachtig glazuur, donker uitloopend.

608. Een theepotje van oud-Japansch aardewerk; reebruin-achtig glazuur. In zijden foudraal.

609. Een theepotje van oud-Japansch aardewerk; roodbruin glazuur. In zijden foudraal. Theepotjes als deze werden vroeger in Japan door den Taikoen als eerbewijzen gegeven, zooals tegenwoordig ridderorden.

610. Vier Oud-Delftsche borden, wit en blauw, met gekartelde randen

611. Een bord van Oud-Rozenburg, ontworpen door Colenbrander, (distel-motief); blauw-groen en lichtgeel op zacht witten grond,
Gemerkt: W/G
Den Haag:

612. Een Oud-Delftsch bord, wit en blauw, met gekartelden rand.

613. Een groote Japansche vischkom, van oud-aardewerk, van buiten bedekt met geel glazuur, waarop zwarte en roode zwemmende visschen; van binnen een roode draken-ornamentatie. Bestemd voor goudvisschen.

614. Een ronde kom van Oud-Japansch aardewerk. Gevlamd glazuur. Gesneden houten voetje.

615. Een theebakje van Oud-Japansch aardewerk. Lichtgrijs glazuur met geelbruine vlammen.

616. Een theebakje, zeer oud Japansch aardewerk. Bruine klei, met fijne, blauwe, uit bruin glazuur naar beneden loopende vlammen.

617. Een theebakje van Oud-Japansch aardewerk. Grijsgele klei, bedekt met roodachtig en grijsachtig gevlekt glazuur, wordt gebruikt bij de theeceremonies.

618. Een vierkant bakje van Oud-Japansch aardewerk. Bruin glazuur met blauwachtig witte, naar beneden loopende vlammen.

619. Een vierkant, gedeeltelijk ingedeukt bakje van Oud-Japansch aardewerk, met grijs-geel-bruin glazuur, waarop een luchtig geteekend landschapje.

620. Een potje van Oud-Japansch aardewerk, van binnen bedekt met licht grijs, gecraqueleerd glazuur; van buiten met ruw bruin glazuur, waarop rood, groen en blauwe ornamenten. en, aan den hals een dikke, witachtige glazuur-massa.

621. Een bakje van Oud-Japansch aardewerk, groen en geel.

622. Een groote kom van Oud-Japansch aardewerk, bedekt met sterk groen glazuur, waarop een fijne

lijnteekening. Van binnen twee vakken met landschappen en een wolk-ornament. In 't midden een vogel op een tak, in transparant gele, groene, bruinrood en blauwe kleuren.

623. Een Oud-Delftsch bord, wit en blauw.

624. Twee groote Oud-Delftsche schotels, veelkleurig.

625. Een Saké-flesch van Oud-Japansch aardewerk, bedekt met bruinachtig glazuur, waarop van den hals af, fraai blauw en donker bruin glazuur afgedropen is. (18e eeuw).

626. Een bord van Oud-Rozenburg, door Colenbrander ontworpen. Rose en groen met blauw en licht geel.
Gemerkt: W/G
den Haag.
B.

627. Een bord van Oud-Rozenburg, door Colenbrander ontworpen. Geel met zacht-blauw, en een weinig groen en rose.
Gemerkt: W/C
den Haag
C.

628. Een trekpot van Engelsch porcelein, wit met goud en grijs, grove imitatie van Satsoema aardewerk. In 't midden een ronde opening, waarin een tak met kersebloesems.

629. Een paar vazen met deksel, metaal-glanzend. Oud-Rozenburg.

630. Een recht glas, geslepen; mythologisch onderwerp en bloem-ornament.

631. Een recht glas, geslepen; figuren, voorstellende de jaargetijden: boven ieder staat: De Lente; de Somer; de Herfst; de Winter.

632. Een laag vaasje van Tiffany-glaswerk.

633. Een kom van Oud-Japensch aardewerk, met rood en goud ornamentatie. Van binnen een figuur-onderwerp. Koetani. (18e eeuw)

634. Een kom van Oud-Japansch aardewerk, met rood en goud ornamentatie. Van binnen een draak-versiering.
Merk: rood op het roomkleurig glazuur: Koetani. (17e of 18e eeuw.)

635. Een platte bak van grof Oud-Japansch aardewerk; grijs glazuur waarop ornamentatie van inktvisschen *(Sepia)* in bruin, geel en zwarte kleuren.

636. *a.* Een West-Indische calebas, gegraveerd.
b. Een West-Indische vrucht met deksel gegraveerd.
c. Een West-Indische flesch.
d. Een West-Indisch keteltje.

637. Een Grieksche Amphora.

638. Een Paraguay mate.

639. Een bord van Oud-Rozenburg, door Colenbrander ontworpen. Op wit-groen, blauw en gele ornamentatie. Gemerkt: W/G
den Haag
B.

640. Een Japansche schotel, wit en blauw.

641. Een tegel met vrouw-figuur in bruine kleuren; blauwe rand.

642. Een tegel naar Bosboom, in bruine kleuren.

643. Een tegel; landschap met huisje, bruin met een weinig blauw in de lucht.

644. Een bakje, roodbruine aarde.

645. Een Japansche, en twee 18e eeuwsche waaiers.

646. Een Japansche schotel, wit en blauw.

OUD-ROZENBURG AARDEWERK.

647. Een stel van twee vaasjes, rose en groen-achtig grijs.
Merk: W G
den Haag
G

648. Een stel van vijf pullen. Twee vazen zonder deksel. Drie met deksels. Bruinachtig grijs met blauw, geel en paarsachtig grijs.
W/G
den Haag
D Tulp.

649. Twee vaasjes met deksels. Wit, geelachtig en groenachtig grijs.

650. Een kom, van buiten fijn groen en licht rose met geel; van binnen groenachtig blauw en rose.
W/G
den Haag
B

651. Een kom, roodbruin, grijs, blauw en geel.
W/G
den Haag
B

652. Een vaas, gevlamd, geel en groenachtig bruin.
Rozenburg
den Haag
H. 560.

653. Een vaas met langen hals. Geelachtig bruin met dofzwarte vlekken en groen.
Rozenburg
den Haag
H 403.

654. Twee vazen, bruin, rood, geel en blauw.
W/G
den Haag
B

655. Vier rechte vazen, diep blauw en geel met groen.
W/G
den Haag
D b. 3.

656. Een paar bordjes; teêre ornamentatie in blauw, lichtbruin en geel.

W/G
den Haag
C. e 1
×

657. Een kom. Diep blauw en rose-geel.

W/G
den Haag
D. o-o.

658. Een rechte vaas met een weinig geel en heel licht bruin.

659. Twee vaasjes, groen en rosig lichtbruin.

W/G
den Haag
groen patroon.

660 Een rechte vaas, donker groen met rose-bruin en geel en blauw.

W/G
den Haag
C.

661. Een rechte vaas, met blauwe vlammen met geel en groenachtig bruin.

W/G
den Haag
C.

662. Een recht vaasje. Licht paars-grijs, groen, blauw en geel.

W/G
Haag
B.

663. Een vaas. Diep blauw, groen, rood en geel.

W/G
den Haag
C. d. i.

664. Een paar rechte vaasjes, blauw, geel, en frambozen-rood.

W/G
den Haag
C. u. 2
×

665. Een paar vaasjes, gele grond met licht sepia-achtige fijne teekening.

W/G
den Haag
D. a.n.

666. Een vaas. Geelachtige grond met groen, rood, blauw en geel.

W/G
den Haag
C. w. e.

667. Een bord, dof-blauw en geel op witten grond.

W/G
den Haag
D. w. l.

668. Een bord. Groen met een weinig blauw en rood.

W/G
C. w. d. 2

669. Een bord. Gelig fond met blauw en groen en een weinig bruin.

W/G
den Haag
C.

670. Een stel van twee vaasjes met deksels, en twee zonder. Witte fond, met blauw, paars, geel, rood, groen en bruin.

W/G
Haag
A

671. Twee vaasjes, bruinachtig met groen, en zwarte streepjes.

W/G
den Haag
D.

672. Een paar vazen, roodbruin met geel, en fijn zwarte lijntjes.

W/G
den Haag
C.

673. Twee kleine vaasjes. Zacht-blauw. (Geen merk).

674. Een paar kleine vazen met deksels. Geheel bruinachtig, met paarsche streepjes.

W/G
den Haag
C. b.

675. Een vaas met deksel. Geelachtig met dofgroen en zwarte lijntjes.

W/G
den Haag
D. groen.

676. Een klein vaasje met deksel. Witte grond met groen en geel.

W/G
Haag
B.

677. Een klein vaasje. Witte grond met groen en lichtblauw groen.

W/G
Haag
B.

678. Een klein vaasje, Roodbruin met zwart.

W/G
den Haag
C

679. Een klein vaasje, witte fond, met een weinig geel, blauw, zwart en groen.

W/G
den Haag
C

680. Een bord. Warm, licht-bruine grond, met groen, zwart, bruin en grijs.

W/G
den Haag
E
wit fond
grassen

681. Een bord, met licht groen en geel op blauw fond.
W G
den Haag
E
blauw fond.

682. Een bord, roodbruin, groen, blauw en geel, op witten grond. W/G
den Haag
B

683. Drie vaasjes met deksels. Geelachtig witte grond met lichte sepiakleur en groen.
W G
Haag
D
groen patroon.

684. Een paar groote vazen. Wit fond met geel, groen, blauw en grijs W/G
den Haag
B.

685. Een paar vaasjes met deksels. Witte grond, met blauw, paars, grijs en bruinrood.
W/G
den Haag
B.

686. Een vaasje met deksel. Witte grond met geel en zwart.
W G
den Haag
C. B.

687. Twee vaasjes. Gelige grond, met blauw, groen en geel. W/G
den Haag.
B.

688. Een vaasje met deksel. Witte fond met groen, roodbruin, blauw, geel en zwart.
W/G
den Haag
B.

689. Groote vaas met deksel. Witte fond, met blauw, geel, groen, licht-paars en zwart.

W/G
Haag
B.

690. Een bordje, gelige fond, met groen-bruin, licht zeegroen en paars-rood.

---

691. 5 voorkanten van antieke, gesneden houten koffers.

692. Twee portières van Oud-trijp (Utrechtsch fluweel) groen en rood.

693. Een Smyrnaasch kleedje.

694. Een Smyrnaasch kleedje.

BIBLIOGRAPHIE.

E. About, Voyage à travers l'Exposition des Beaux-Arts. 1855.
H. L. Berckenhof. A. Mauve. Amsterdam 1889.
Ph. Burty. Maîtres et petits Maîtres.
Ch. Baudelaire. Curiosités Esthétiques.
Th. de Banville. Mes souvenirs.
Jules Claretie. Peintres et Sculpteurs contemporains. 1873.
Eug. Delacroix. Correspondance.
H. Dumesnil. Corot. 1875.
Th. Duret. Critique d'avant-garde. 1885.
H. Dumesnil. Troyon et son œuvre.
Th. de Bock. Jacob Maris. 1903.
Ernest Chesnau. Peintres et statuaires romantiques.
Bürger-Thoré. Salons, I, II, III.
Th. Gautier. Portraits contemporains.
Th. Gautier. Histoire du Romantisme. 1874.
Joh. Gram. Onze schilders in Pulchri Studio. 1881.
Gros Kost. Courbet. Souvenirs intimes. 1880.
E. et J. de Goncourt. Etudes d'art. 1852-1855.
E. et J. de Goncourt. Journal. 1851-1895.
J. K. Huysmans. Certains. 1889.
C. Lemonnier. Salon de Paris. 1870.
C. Lemonnier. Histore des Beaux-Arts en Belgique. 1887.
C. Lemonnier. Courbet et son oeuvre. 1868.
C. Lemonnier. Les peintres de la vie. 1888.
G. H. Marius. De schilderkunst in de 19e eeuw. 1904.
A. Piedagnel. Millet. (Souvenirs de Barbison). 1876.
A. Piedagnel. Le livre d'or de Millet.

G. Rodenbach. l'Elite. 1899.

Jean Rousseau. Corot. 1884.

Schildersboek. (Het) Amsterdam. Mij. Elsevier. 1898, 1899, 1900, 1901, 1902.

A. Sensier. Etude sur Georges Michel.

A. Sensier. J. F. Millet.

A. Sensier. Th. Rousseau.

Alfred Stevens. Impressions sur la peinture. 1886.

Théophile Silvestre. Les artistes français. 1855-1856.

A. Theuriet. J. Bastien-Lepage. 1885.

C. Vosmaer. Onze hedendaagsche schilders. 1882.

Ph. Zilcken et *F. Netscher.* Israëls. l'Homme et l'Artiste. Amsterdam. 1889.

Ph. Zilcken. Peintres hollandais modernes. 1893. Amsterdam.

Ph. Zilcken. H. W. Mesdag. Leiden. 1896.

Ph. Zilcken Les Maris. Amsterdam.

Ph. Zilcken. Moderne Hollandsche etsers. Amsterdam. '96.

Ph. Zilcken. Premie-uitgave van de Vereeniging tot Bevordering van Beeldende Kunsten, 1894, 1895, 1896, 1897, 1898.

E. Zola. Mes Haines.

De Gids, Elsevier's maandschrift en andere tijdschriften.

BOSTON PUBLIC LIBRARY
3 9999 05535 620 6